

Dan Perșa

„Viață și cărți“ – o carte „periculoasă”!

• **Nicolae Manolescu**, „*Viață și cărți – Amintirile unui cititor de cursă lungă*”, Editura Paralela 45, 2009 •

Putem oare reconsidera lecturile critice ale lui Nicolae Manolescu prin prisma unui psihanalitic „complex acvatic”?... Cufundat în lectură, se recunoaște însuși ca fiind mai legat de cuvinte decât de realitate. Și cunosc bine bătălia dusă de cei care, legați de cuvinte, caută în permanență să recupereze realul, să se integreze și să se adecveze acestuia. Am putea aborda din acest unghi dorința criticului de a face politică, de a lua atitudini, de a conduce o uniune de creație? De ce nu?

pagina 4

Viorica MEREUȚĂ SORTA

Arta de a citi poezia a lui Harold Bloom

paginile 10 - 11

Constantin TRANDAFIR

Viața unui mare cărturar rebel

În cazul lui **Adrian Marino**, etalarea propriilor metehne îi justifică, aproape delicios, autodenunțul. Se consideră, pe drept, „irritabil”, „plin de revolte refulate, de inhibiții de mult ascunse”, „ursuz, rece, antipatic, inabordabil, «imposibil»”; „Dar obstacolul cel mai dificil este al subiectivității adesea excesive: nu m-am plăcut niciodată. Nici cum am fost, nici cum am fost obligat să trăiesc”. Spusa apostolului în legătură cu dragostea nu-i pe măsura firii sale. Preferă, mai curând, să nu ierte pe nimeni și nimic, să adopte în aceste „atitudini” negația distructiv/constructivă, justificată „moral și chiar ontologic”, potrivit cu „legea talionului”: „Fiindcă ea pune în loc ceva, ceea ce a fost distrus, desființat. Umplesc «un gol». Reface un echilibru rupt”.

pagina 13

Marius MANTA

Despre conservatorism sau rostul lucrurilor

Paul Gottfried repune în discuție (odată cu această completă viziune asupra mișcării conservatoare) chiar mitul *The American Way*, atenționând asupra jocurilor murdare, punând la colț o societate ce nu mai este demult rezultatul nemijlocit al voinței Creatorului, un spațiu „eliberat” de ansamblul grupurilor ce ar fi mediat firesc și eficient între individ și stat (biserica, clasele sociale, familia, proprietatea).

pagina 20

**Corpul de elită al laureaților Honoris Causa
ai Universității George Bacovia**

Intersecția destinelor

Universitatea George Bacovia are standarde, idealuri și ambiții cel puțin europene. Aceasta, sub raportul calității cercetării și a modelelor umane oferite drept exemplu atât corpului profesoral, cât și studenților. Mă refer, aici și acum, la laureații titlului de Doctor Honoris Causa pe care Senatul universității îi desemnează aproape în fiecare an: Mugur Isărescu (2007), Basarab Nicolescu (2008) și Eugen Simion (2010). În afara de excelența managerială și de notorietatea lor națională, europeană și mondială, cei trei membri ai comunității academice bacoviene au în comun cel puțin trei clase de elemente: viziuni foarte largi (transdisciplinare) asupra cunoașterii; rezultate de excepție în domeniile pe care le-au păstorit sau le păstoresc încă, și o impresionantă doză de umanism și patriotism neostentativ.

Mă voi opri, în cele ce urmează, asupra laureatului înaltului titlu academic din acest an, Eugen Simion. Critica și istoriografia literară românească are, actualmente, un mare și demn urmaș al celebrilor Maioreșcu, Lovinescu, Vianu și Călinescu. L-am numit pe **Eugen Simion**, academician, președinte în exercițiu al Secției de Filologie și Literatură al Academiei Române. Președinte al Academiei în două legislaturi consecutive (1998 - 2006) și director al Institutului de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu”, Eugen Simion și-a pus asupra

colegilor amprenta stilului său, respectiv a calității și seriozității, transferând și altora exigențele impuse sieși. A scris prefața la prima carte de exegeză literară a – pe atunci – tânărului Basarab Nicolescu, cu referire la poetul matematician Ion Barbu/Dan Barbilian („Cosmologia Jocului secund”, Editura pentru Literatură, București, 1968). Am cunoscut această intersecție de destine a doi reputați academicieni români, ambii ploieșteni, doar ulterior nominalizării lor. Nu doar curios, ci chiar interesant este că doi ploieșteni interesați de Ion Barbu își dau mâna,

peste timp, dar în aceeași gamă înalt calitativă, la Bacău, într-o universitate cu nume de poet simbolist: George Bacovia. Și mai interesant este faptul că această universitate nu are o facultate de filologie, dar mă grăbesc să explic faptul că vremea disciplinelor și a domeniilor tot mai îngust feliate a cam trecut, iar conținutul pregătirii noilor generații de licențiați și masteranzi se află sub semnul transdisciplinarității și integrării cunoașterii. Mai dur spus, cu cât specializarea este mai îngustă, cu atât mai mică este șansa gășirii unui loc de muncă cu studii superioare. Pentru că facultățile nu s-au adaptat încă acestor exigențe transdisciplinare, mulți absolvenți simt nevoia să facă o a doua sau chiar și o a treia facultate pentru a face față cerințelor angajatorilor. Un economist competent sau un jurist bun nu pot fi lipsiți de imaginație (atribut al dimensiunii literar-artifice), de logică și rigoare (atribut al dimensiunii

matematice și ingineresti), de o bună cunoaștere a omului (atribut al studiilor bio-psiho-sociale și chiar medicale).

Mai este oare curios faptul că un fizician promotor al transdisciplinarității (Basarab Nicolescu), cu literare înclinații hermeneutice și hermetice, a scris o carte despre poezia ermetică a unui matematician (Dan Barbilian/Ion Barbu), iar prefața a fost scrisă de un literat (Eugen Simion) cu evidente înclinații inter și transdisciplinare? Mai mult, Basarab Nicolescu descoperă în barb(ili)ianul „Joc secund” (1930) logica terțului inclus lansată de transdisciplinarul filosof, fizician, logician și poet Stephane Lupasco/Stefan Lupasçu în 1935 și apoi în 1941. Deși termenul nu fusese încă inventat în acea perioadă, Basarab Nicolescu consideră că „Logica terțului inclus unește pe Ion Barbu cu Stephane Lupasco” și că „Joc secund este o capodoperă a transdisciplinarității” (vezi „Ion

Barbu – Aspecte transdisciplinare ale operei”, comunicată în aprilie 1991 și publicată în „Caiete critice” nr 5/2004, director: Eugen Simion).

Dar care ar fi legătura între stăpânul cifrelor și echilibrul financiar (Mugur Isărescu) și stăpânul exegezelor literare (Eugen Simion)? Supralicitând puțin, răspunsul ar fi: Basarab Nicolescu! El este terțul tainic inclus între un om al cifrelor și unul al literelor, el fiind aparținător ambelor tabere, cu riscul de a fi ignorat de ambele, imputându-i-se tocmai lipsa hiperspecializării (împotriva cărei acum se reunește tot mai multe forțe). Dar oare se poate crede că literale și cifrele au ceva în comun? Numerologic vorbind, literale (studiate la Citire) și cifrele (studiate la Aritmetică) sunt identice în esența lor (conform Kabelei). Ambele au vibrații inițiale: „La început a fost Cuvântul”, (exprimat prin sunete/litere) sau, egal, „La început au fost numerele” (proporții exprimate de cifre). Ambele vizează ideea de armonie, de echilibru, de frumos. Oare echilibrul economico-politic (ideal) nu este consonant cu muzica sferelor? Oare poezia și proza nu au, și ele, geometrii variabile, arhitecturi diverse sau complexități igenios structurate? Aceste apropieri cvasioximorfonice vor fi și mai mult netezite, înțelese și aplicate prin transdisciplinarizare și integrare cognitivă. Personal cred că viitorul va aduce transformări substanțiale în procesul cunoașterii și a dialogului generator de cunoaștere. La aceste transformări va contribui substanțial corpul de elită al laureaților titlului de Doctor Honoris Causa ai Universității George Bacovia din Bacău.

Am scris aceste rânduri cu convingerea că acordarea unor înalte titluri nu este și nu trebuie să fie doar o mică ofrandă adusă fireștilor orgoliilor umane, necesarelor recunoașterii publice și realizării de noi conexiuni între vârfurile inteligenței naționale, europene și nu numai. Cred că dialogul între laureați este extrem de benefic, realizându-se acea esențializare a cunoașterii pe cât de profundă, pe atât de înaltă.

Liviu DRUGUȘ

Vasile Iosif

Trăiește discret, undeva la margine de județ, un scriitor aureolat de un destin special. S-a născut la 16 mai 1919 în satul Căuia (Râspochi) din comuna Dealul Morii, dar abia în ultimele două decenii și-a legat viața de locurile natale, în rest peregrinând ca gazetar prin Dobrogea (Constanța, Tulcea), Argeș (tot ziarist, la Pitești) sau București (redactor la „Flacăra”). A scris de toate: dramaturgie, proză, poezie, publicistică îndeosebi culturală. A avut parte de succese teatrale notabile și a fost cooptat în colectivele redactionale ale unor publicații importante la acea vreme, între care „Tânărul scriitor” (1950-1954). A publicat volume de versuri („Altfel de cântec”, volumul de debut, 1950, ș.a.), proză

(„Cale luminoasă”, „Băietana”, „Pălăria de pai”), dar mai ales teatru („Zburăți, pescărușilor!”, „Oaia neagră”, „Vinovatul joc al tineretii”, „Răsu-plânsu”). Volumele apărute după 1990 sunt „nedependente ideologice” (E. Budău), trădând talent literar și deschidere tematică.

Nonagenar, Vasile Iosif nu va sta liniștit. Are de gând să amenajeze casa natală ca bibliotecă publică sau minicentru de creație și, mai ales, se luptă să găsească mijloace materiale pentru a-și publica manuscrisele. Îi dorim să aibă parte de bucuria cuvântului tipărit cât mai repede cu putință și să-i urăm direct „La mulți ani!”

Ioan DĂNILĂ

Poarta de vest - un roman al timpului nostru

Cu un subtitlu care doar în cheie ironică poate fi rezonabil (*Aventurile unui cetățean român*), recentul roman al Elisabetei Isanos, *Poarta de Vest*, București, Editura „Lucman”, 2010, poartă amprenta lumii în care trăim. E un roman al timpului nostru, din categoria celor inspirate din realitățile postdecembriște, ilustrând goana după aur, plecarea românilor în occident, în căutarea unei vieți mai bune. Cu precizarea că, spre deosebire de *Cele ce plutesc*, de Mircea Daneliuc (o carte-scenariu, care cultivă picanterile și senzationalul necesare filmului), *Poarta de Vest* se distinge prin dorința de profunzime.

Volumul înfățișează aventurile ortacului Mihai Vitez, disponibilizat, părăsit de nevastă și trăitor într-o groată din defileul Văii Jiului. Aidoma unui pustnic, el duce o viață primitivă, fiind de o modestie exasperantă pentru cei pe care îi întâlnește când iese la lumină pentru a vinde cine știe ce vechituri în talcioc. Corlațeanu, samsar de oameni și parvenit de dată recentă, îi propune să îi asigure o slujbă în Spania și, după ce aranjează toate hărțile necesare plecării, îl duce la cărciuma lui Talpă, în Madrid, păstrând o suspectă muțenie în privința îndatoririlor pe care fostul miner le va avea. Acolo, Vitez constată că singur lucru pe care îl are de făcut este să își asculte patronul vorbind despre soția care îi murise: „Don Miguel, dumneata știi să ascuți, acesta-i mare lucru”. Prin nesfârșite conversații, la care participă și un anume Frizer, i se sugerează că va avea o misiune extrem de importantă, aceea de a deveni mesagerul șefului pe lumea cealaltă, unde trebuie să o caute pe Claudia și să îi transmită iubirea netărmuită a lui Talpă. Când inițierea lui Vitez pare a se apropia de sfârșit, are loc atentatul de la metroul madrilen, iar Talpă îi pierde urma lui Vitez, crezându-l mort. Romanul se încheie neconcludent, prin apariția aceluiași Corlațeanu, care îl găsește pe Vitez într-o tabără cu străini veniți în Spania pentru a câștiga mai bine. Cei doi pornesc spre Italia.

Așadar, un subiect de film de aventuri, tratat aparent comercial, cu elemente polițiste și oarecare suspans. Din fericire, cartea se salvează prin încercarea de a da greutate conținutului. *Poarta de*

Vest e o carte paradoxală: mediocră ca naratiune, bună ca parabolă a condiției umane. În definitiv, aventurile cetățeanului Vitez nu sunt altceva decât ilustrarea unei drame colective, aceea a minerilor care s-au văzut trimiși în șomaj, fără nici un rost sau speranță, condamnați după o viață în subteran, unde și-au riscat viețile. Prin extensie, cartea poate fi citită și ca document social al României ultimilor două decenii, destinul lui Vitez fiind simptomatic pentru ceea ce s-a întâmplat după evenimentele din decembrie 1989.

Sunt în această carte pagini descriptive bune, în care Elisabeta Isanos reușește să contureze imaginea unui personaj descumpănit, aflat într-un alt

pat al lui Procut, contemporan, pe care autoarea îl compară cu păienjeniișul, metaforă a condiției lui Vitez: „Nu toată pânza de păianjen are fibre la fel: cele dispuse ca spițele roții sunt mai groase și fără lipici, suficient de solide ca să-ți țină, pe firele astea circulă. Iar între spițele-razze sunt alte fire, mai fine, năclăite cu ceva lipicios: cu astea își prinde prada, dar trebuie să aibă grijă să rămână mereu cu picioarele pe razele pânzei, adică pe teren sigur. Dacă greșește un pas, se prinde în propria urzeală. Poate că o undă din sângele păianjenului pătrunde în muscă, în timp ce-l hrănește... Musca se apără la-nceput, ca să rămână ea însăși, apoi simte ce simte el, îi înțelege foamea și acceptă să devină pradă. (...) Dar Vitez, cu ochii la punctul negru din tavan, nu la muscă și păianjen se gândea, ci la propria lui situație.” (pp. 226-227) Iată, așadar, limpede exprimată situația lui Vitez, care intră în păienjeniișul lui Talpă, care vrea să îl convingă să accepte moartea pentru a duce un mesaj dincolo, fostei sale soții.

Romanul nu este lipsit nici de accente critice la adresa lumii în care trăim și, implicit, la înstrăinarea noastră ca oameni: „...Așa-i cu americanii! Fratele cel mare. *Big Brother*. Pe piață, supraviețuiește cine poate. Regi, dictatori, emiri, sultani, președinți – nu mai contează, sunt toți la picioarele tronului. (...) Au intrat în celule, modifică viața ori o fac în eprubetă. Ai văzut acum acela subțire cum apasă-n piliță de câteva ori, parcă n-are vârf...? Pătrunde și injectează nu știu ce, sământă de om în ou de animal sau invers, ori face pur și simplu la rece, la microscop, ce fac masculul și femela, dar fără dragoste, fără căldură.

Violează celule!” (p. 161) Componenta satirică se dovedește importantă, iar disconțința despre Valea Jiului, un pretext pentru o critică mai amplă, generalizată.

Poarta de Vest este, în egală măsură, un roman al trecerii. De la un stadiu la altul, de la o lume la alta, de la un timp la altul. O carte a omului aflat în fața morții. Nu ca proces biologic inevitabil, ci ca misiune impusă/asumată. Din această perspectivă, Vitez nu e altceva decât imaginea individului care se vede manipulat să moară pentru altcineva. Aflat mai aproape de moarte, el înțelege mai bine viața și își acceptă menirea: „De câte ori îi cădeau ochii pe pagina cu decese, parcă anume întoarsă spre el, sau când auzea despre unul că a murit, Vitez simțea un mic fior de bucurie: el mai furase o zi. În același timp, se făcuse mai blând, mai înțelegător cu ceilalți. De-acum chiar nu mai avea nimic de pierdut. Zilele i se păreau mai ușor de trăit, cerul mai înalt, lumea mai bună, doar cu mici cusururi, care-i dădeau și mai mult gust. Cu Talpă și Frizerul, îndrumătorii lui, vorbea liniștit, fără nici o grabă. Îi făcea plăcere să-i vadă cum se dădea de ceasul morții să-i explice.” (pp.180-181). Avem, deci, o morală de tip „carpe diem”, pe care autoarea o complică prin tocmai situația specială în care se găsește acest Vitez, care urmează să se sacrifice pentru o cauză care nu e a lui.

Momentul suprem îl constituie scena în care Vitez, aflat într-o tabără cu refugiați, descrie în tuse amintind de Dante, își înfruntă moartea, culcându-se pe un ziar în mijlocul unor indivizi dubioși, de diverse etnii: „Oii muri, își spuse, dac-o vrea Dumnezeu. Știu că moartea nu vine decât la cei care nu o vor, dar am s-o prind eu... Una-două mă țap după ea...” Atâția ani, îl pândise ea pe el, acum venise vremea vânătorii inverse. De data asta, el era vânătorul. Fără de ce și cum. S-a întâmplat și atât. Nu era disperat, nici tulbure la minte, dimpotrivă, se limpezea și era foarte calm. Până dimineață a stat cu ochii deschiși, așteptând cuțitul, dar nimeni nu s-a apropiat de el.” (p. 322)

Nu întâmplător am numit această cronică „un roman al zilelor noastre”. E un timp al dezamăgirilor, al pierderii reperelor și al devalorizării acestei lumi. Săgețile critice sunt numeroase în acest volum. Ele vizează orânduirea politică actuală, metehnele presei și ale oamenilor (prin ironizarea anunțurilor matrimoniale și funebre), goana după bani, omul-marfă, omul-reclamă: „«Intellectual superprezentabil (urmează dimensiunile), situație ireproșabilă, caut tânără suplă 30-43 ani...» «Inginer prezentabil, serios, fără obligații, fără vicii, casă+mașină de lux doresc prietenie/căsătorie tânără sinceră, drăgută, onestă, maxîm 40 de ani...» Asta-i marfă la schimb! Îți dau, îmi dai.” (p. 116)

Fără a se ridica la valoarea romanelor de primă linie ale ultimilor ani, *Poarta de Vest* rămâne un text onorabil. Nu prin tematică sau structura sa narativă, ci prin semnificațiile pe care autoarea reușește parțial să le confere.

Cum vorbim, cum scriem

Cotele jurnalismului lingvistic, în descreștere

De ceva vreme, timid, își face loc sintagma „jurnalism lingvistic”, cerându-și dreptul – legitimi! – de a sta alături de jurnalismul cultural, de jurnalismul științific (practicat și popularizat în special de Alexandru Mironov), de jurnalismul religios, bine și corect reprezentat de presa audiovizuală și cea scrisă etc. Jurnalismul lingvistic, la rândul lui, se manifestă pe două planuri: cel al gazetarilor ne-lingviști și, respectiv, cel al lingviștilor convertiți în gazetari. Îi despart prea puține elemente ca să-i judecăm distinct. Lingvistul se nutrește din fervoarea cu care gazetarul apără drepturile limbii române, iar gazetarul, de regulă, primește consultanțele de specialitate ale lingvistului. Desigur, tandemul imaginat este unul fericit; de obicei, fiecare își alcătuiește discursul interesat de menținerea codului de comunicare în parametrii normalității.

Ca fenomen profund social, limba se cere protejată nu atât de publicațiile de specialitate, cât de cele adresate publicului larg. De aceea, între săptămânalul „România literară” (în care de ani buni Rodica Zafiu menține o rubrică - „Păcatele limbii” - de mare autoritate științifică) și „România liberă” se înțelege că e mai productivă influența cotidianului de tradiție. Acestea are un supliment, botezat în ton cu familia, „Timpul liber”, foarte bine conceput încă de pe vremea Ilenei Lucaciu. Era, din păcate, singurul supliment pentru programele TV cu o rubrică de educație lingvistică, intitulată după Al. Graur, „Capcanele limbii române”, și scrisă de Beatrice Kiseleff. Săptămâna de săptămână, redactorul consemna greseliile de limbă, numind pe autorul acestora și plasând alături forma corectă. Îi iertam autoarei „îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație al limbii române” (Buc., Ed. „Elis”, 1999) graba cu care își elabora textele (unele virgule nu erau la locul lor, după cum nici exprimări de genul „Hai să ne amuzăm cu câteva dintre” perle nu erau fericit formulate), dar faptul de a exista un câine de pază al limbii române era mai important decât orice. Din ianuarie 2009, rubrica, subtitlă, e dusă de la pagina 44, unde a sălășluit ani buni, la ultima pagină, alături de editorial. La 7 febr. 2010, Cristian Curus, noul coordona-

tor, mută tandemul editorial – „Capcanele limbii române” pe pagina 3, adică imediat după copertă.

Primum text pe care-l parcurgea cititorul era cel dedicat limbii române, chiar dacă rubrica s-a primit în „Perle TV”. Pe 25 martie, editorialul se lăstează pe o pagină întreagă, pentru că, după ani buni (pentru limba română în mass-media), „Capcanele limbii române” dispar cu totul. În schimb, își fac loc greseliile chiar în cuprinsul suplimentului. (Despre acestea, de natură informativă, a vorbit chiar „România literară” din 23 aprilie 2010.)

Nici la TV lucrurile nu-s în ordine. „Greseliile noastre”, de la „Realitatea TV”, o emisiune foarte gustată (realizator, Delia Tăbăcaru), nu mai există. (Erorile de exprimare au proliferat însă.) TVR Cultural menține rubrica de 5 minute „Parol!”, realizată impecabil de Ruxandra Gheorghie, dar suplimentele TV ale ziarelor nu o văd. Cu inima strânsă deschid paginile acestora, ca să constat că, într-o săptămână, rubrica este semnalată o singură dată sau deloc, deși se difuzează în primele cinci zile, la ora 15. De pe 6 mai 2010, TVR Cultural nu mai încapă în partea de sus a paginii suplimentului „Timpul liber”, lângă TVR 2. A căzut în liga secundă, alături de MINIMAX, acum fiind ultima ofertă publicistică.

Tatiana Slama-Cazacu, titulara rubricii „Confuzii în limba română, azi” din „Tribuna învățământului”, îmi spunea de curând, cu mâhnire, că nu mai are unde să-și publice opiniile lingvistice. Iar acestea sunt nenumărate, dovadă fiind titluri de genul „Limba română în criză” (Andrei Plesu, 24.03.2010, în „Adevărul”) sau „Mai avem nevoie de limba română?” (Dorin Oancea, 29.03.2010, în „Business-magazin”). Să-i cerem măcar lui Șerban Iliescu, „chestor la Ministerul Uzului Limbii Române” (Dragoș Stoica, „D-ale casei”, Radio România Actualități, 01.05.2010) să nu scadă ritmul și tonusul cu care se bate pentru supraviețuirea limbii române. Dacă mesajul verbal e un continuum, nici lupta pentru păstrarea limbii nu ar trebui să cunoască hiatusuri.

Ioan DĂNILĂ

„Viață și cărți” este periculoasă pentru cei ca mine. Ea m-a deturnat de desfășurările și epuizantele, dar necesarele sarcini de zi cu zi, provocându-mă să citesc nu doar cât scrie în ea, ci să scot de pe rafturi și alte volume semnate Nicolae Manolescu, dornice să-mi ofere, acum, o nouă lectură. Nu voi îmbia pe nimeni cu o judecată de valoare în urma acestei lecturi, deoarece lucrurile sunt clare în această privință. Dar voi putea spune, pur subiectiv, cum stau lucrurile pentru mine. Cartea mea preferată – citibilă aidoma unui roman pasionant și scrisă, pe lângă metodă, cu vervă, cu idei critice înnoitoare, cu amuzament pe alocuri, cu dragoste, cu o informație teoretică și critică vastă – rămâne „Arca lui Noe”. Iar cea mai valoroasă rămâne „Istoria critică a literaturii române”, probabil ultima mare reușită a unui critic literar de a scrie o istorie a literaturii noastre de la cap la coadă. Ce m-a impresionat de la bun început la această istorie, a fost chiar titlul, ce exprimă foarte clar o idee: istorie critică... Exact, această precizare propune un raport, cred că necesizat de comentatori, între istoriile... scrise până la Istoria critică și aceasta din urmă. Pentru că, într-adevăr, nici una dintre istoriile anterioare nu era, cu adevărat, o istorie critică... ci era mai mult... istorie... Intențiile, foarte clare ale lui Nicolae Manolescu, nu și-au găsit, totuși răsplata meritată, din motive conjuncturale. Agitate de profuzia tuturor domeniilor de activitate, inclusiv a celor creative, mintile critice contingente nu și-au găsit spiritul de finete. Astfel, și cartea lui Nicolae Manolescu, ca și alte cărți ale literaturii noastre, nu foarte multe, nu a putut beneficia de acea receptare senină, necesară unei cinstite evaluări. Recunoscută îndeobște ca o carte mare, i s-au găsit pe-ne-soare cu așa acribie puse sub microscop, încât să pară că ele sunt capătul de țară. În fine, nu ne putem așeza niciodată de-a curmezișul epocii și suntem obligați să așteptăm vremuri cu spirite altfel cizelate și cu energii mai puțin plebeice pentru a face lumină în unele chestiuni. În epoci ca aceasta traversată de noi, ce e bun poate să aștepte, deoarece tot bun va rămâne.

Volumul „Viață și cărți” m-a făcut să mă gândesc la unele lucruri, ce poate că vor părea un pic ciudate. Care să fi fost figura emblematică sub care apărea Nicolae Manolescu scriitorilor în 1990? Ne aflăm îndată după „Revoluție”, mai exact spus după căderea regimului comunist în România și Nicolae Manolescu venea cu un imens capital de popularitate. Pentru toți românii el reprezenta autoritatea critică *numău unu*. Pentru scriitori era însă mai mult de atât. Mulți dintre ei, dacă nu mai toți, erau frustrați de frânele cenzurii puse „operelor” ce cu migală le elaborau, așa încât nu-și doreau nimic mai mult alta decât să fie puși acolo unde considerau că

Dan Perșa

„Viață și cărți” – o carte „periculoasă”!

• Nicolae Manolescu, „Viață și cărți – Amintirile unui cititor de cursă lungă”, Editura Paralela 45, 2009 •

le stă bine, anume în canonul literaturii române. Cine altul o putea face, pentru fiecare dintre ei, instantaneu aproape, grație imensului capital de autoritate, dacă nu Nicolae Manolescu? Așa încât figura emblematică sub care apărea criticul scriitorilor, a fost, cred eu, cea a sfântului. Cine dacă nu sfântul ia omul de păr și îl ridică în împărăția cerului și îi conferă astfel imortalitatea jinduită?... A fi sfânt, nu e o misiune deloc ușoară. Nici agreabil. Sfântul nu alege. El oferă absolvire de păcate și imortalitate tuturor, fără deosebire. Și orice abatere de la această imensă generozitate ar atrage îndată oprobriu și ura. Pe nimeni nu interesează că spiritul critic al unui sfânt nu există, deoarece el funcționează în conformitate cu o lege specifică: sfântul își asumă sarcina unică de a absolvi de păcate pe toți păcătoșii. Asta e misiunea lui. Misiunea unui critic literar e însă cu totul alta. Iar spiritul său critic își are cu totul alte legi. El nu face dreptate tuturor indiferent de valoarea fiecăruia, ci tocmai că discerne între valori și ierarhizează. Nu-l poate canoniza pe X dacă nu are valoare. Și nu-l poate așeza pe Y deasupra lui Z dacă Y nu e un scriitor mai important estetic ca Z. Așa încât Nicolae Manolescu – și oricine ar fi fost în locul său – era de la bun început obligat să trădeze figura emblematică sub care se înfățișa. Lucru, cu siguranță, de neiertat celor ce se voiau în grabă urcați pe pedestal. Mai ales că Nicolae Manolescu a transat radical chestiunea. Abandonează cronica literară – și doritorii de recunoaștere, de canonizare, rămân cu buza umflată, pentru că alt critic literar în afară de

Nicolae Manolescu nu avea suficientă autoritate ca să-i imortalizeze peste noapte. De aici frecuzeri și răutăți de care nu va duce lipsă criticul în anii următori. Culminând cu apariția ediției finale a „Istoriei critice...”, când cei care încă mai sperau, nu s-au regăsit în locul dorit de danși.

Nicolae Manolescu abandonează cronica literară, afirmând: „vreau să mai fac și altceva!”. Și intră în politică. La acea vreme, mai tinerel fiind eu, mi s-a părut, ca multor altora, că asta înseamnă un abandon. Mai trăind și ajungând și eu acum să am jumătate de centenar de viață, îi dau perfectă dreptate omului Nicolae Manolescu. Doar grafomanii nu se ridică de la masa de scris ca să-și trăiască viața, atunci când au libertatea să o facă, rămânând cu stiloul în mână spre a-și duce, prin tocare, la sterilitate, ideile. Nicolae Manolescu și-a păstrat doar proiectele „strategice” de critică literară, optând pentru trăirea vieții în mijlocul cetății pe de o parte, iar pe de alta pentru trăirea unei vieți private normale.

Am spus că lectura volumului „Viață și cărți” mi-a adus gânduri ce vor părea ciudate. Ciudățenia pornește din faptul că mi-am propus ceva oarecum ciudat: să-l cunosc, prin intermediul acestei cărți, ceva mai bine pe Nicolae Manolescu. Știindu-l nu direct, ci pentru că a fost permanent o persoană publică despre care se vorbește mult și suscită interesul permanent, așteptam de la Domnia Sa acele cărți prin care să-l cunosc dincolo de figura emblematică ce i s-a atribuit și dincolo de gura țârgului – adică dincolo de *imagine*. Una dintre aceste cărți, iată-o,

este „Viață și cărți – Amintirile unui cititor de cursă lungă” (Paralela 45, 2009). O carte care nu este doar despre cărți, ci, mai ales, despre viață. Cu atât mai mult mi-a suscitât interesul cu cât, în urmă cu ceva ani, intervievat de Eugenia Vodă, criticul a rezistat provocării de a vorbi despre sine, mutând discuția mereu spre zona mai abstractă a unui profesionist al ideilor critice. Cumva, în „Viață și cărți”, Nicolae Manolescu vorbește întâiași dată despre sine, excepția fiind „Citit și scrisul” (2002) – carte despre copilăria și adolescența criticului, reluată aici.

Dincolo de faptul că viața unei mari personalități se poate constitui într-un model, interesul meu pentru „Viață și cărți” vine și din aceea că, o minte excepțională, nu se poate să nu ofere și idei critice și atitudini morale și gânduri artistice și evaluări ale vieții trăite de contemporanii săi, și principii, în plus făcând cititorului accesibile lumi, mai ales lumea scriitorilor și lumea politică, despre care altfel știm puține lucruri, iar cele știute sunt de multe ori, din auzite fiind, false sau trunchiate.

Satisface volumul de la Paralela 45 acest orizont de așteptare?

Fără îndoială că da, ba mai mult, „Viață și cărți” concurează cele mai mediatizate romane ale anului 2009. Într-adevăr, Nicolae Manolescu posedă rarissima calitate de a concentra la maximum un „material”, în cazul său procurat de memorie, pentru a-l preschimba în substanță epică. Această carte de „amintiri” devine un bildungsroman, în care descoperim atât figura celui alter-ego a lui Nicolae Manolescu (pentru că asta este orice povestitor care se povestește) și a familiei sale, dar și lumea românească a câtorva decenii (cu toate personagiile sale – de regulă din lumea literară), văzută de un om și un intelectual cu un rar spirit de observație. Dacă a descrie „copilăria universală” e la degetul mic al lui Nicolae Manolescu (având un model celebrisim în „amintirile” lui Creangă), criticul alege o cale originală: dincolo de ceea ce este universal (imi regăsesc și eu copilăria în paginile sale de parcă ar povesti copilăria mea), el dă glas acelor aspecte ce îl individualizează, începând, chiar, cu primul cuvânt și prima imagine ce i s-au păstrat în memorie.

De ici de colo putem culege și acele mici informații prin care putem cunoaște un om dincolo de conjuncturi, dincolo de imaginea sa publică. Într-un loc vorbește despre „neamul atât de sentimental al mamei”. Încât te întrebi îndată: nu va fi, cumva, acest om atât de sobru, de distant, un sentimental ce se ascunde în spatele unei fabricate fațade de gheată? În alt loc spune: „mi-e peste mână să vorbesc despre oameni în general”. Încât te întrebi: nu e vorba cumva de o pudoare înăscută, ce se preschimbă într-un act de civilizație: a nu încălca teritoriul celui alt? Încât, în loc de a face „portrete”, așa cum proceda Călinescu în istoria... sa, el se păstrează strict în litera criticii literare, producând o „istorie critică”?... Mai apoi, din însuși scrisul său, descoperi un Nicolae Manolescu jovial, aplecat spre candoare, ironie și umor. Printre altele, povestea lui „n-a lipsit mult să devin poet oficial” e una amuzantă, chiar dacă substratul e dramatic. Și poate că la orice te așteptai, dar nu să descoperi un Nicolae Manolescu atât de puternic imaginativ, încât să ajungă să fie atins de maladiile atunci când asociază „cântecul harfelor cu acela al măriei” (din poezia lui Ion Barbu „Joc secund”), mărturisindu-și teama de apă, el fiind nascut într-o zodie de foc. Putem oare reconsidera lecturile critice ale lui Nicolae Manolescu prin prisma unui psihanalitic „complex acvatic”?... Cufundat în lectură, se recunoaște însuși ca fiind mai legat de cuvinte decât de realitate. Și cunosc bine bătaia dusă de cei care, legați de cuvinte, caută în permanență să recupereze realul, să se integreze și să se adecveze acestuia. Am putea aborda din acest unghi dorința criticului de a face politici, de a lua atitudini, de a conduce o uniune de creație? De ce nu?

Desigur, nu am făcut decât să subliniez un posibil mod de abordare a cărții de amintiri scrise de Nicolae Manolescu. Există multe altele, depinde de curiozitatea fiecărui cititor. Spun asta, pentru că nici o perspectivă nu se poate constitui în una privilegiată. Nimeni nu poate avea pretenția de a fi descifrat „taina” unui om. Orice perspectivă e una reductivă, la urma urmei.

Cum spațiul nu-mi permite să mă întind mai mult, vreau să ajung la o concluzie. Dincolo de valoarea de sine stătătoare, „Viață și cărți” este importantă deoarece incită pe oameni la lectură. Le stărnește, celor abandonati mai mult sau mai puțin pesimismului mioritic, memoria propriei lor copilării, propriilor lecturi, memoria acestui spațiu vital care este viața fiecăruia. Și, așa spune că ar trebui să fie evident, o inteligență și un spirit de calitate celor ale lui Nicolae Manolescu nu poate să nu-l recompenseze într-un fel sau în altul pe cel ce se încumetă să-l citească.

• Marius Crăiță Mândră

Carletta - Elena BREBU

Endecameronul bucureștean

Istoria își ascute ghearele diferit pe fiecare generație în parte... Fiecare val uman îi plătește tributul de jertfă și de frustrare... Și, docil, omul caută să reziste și să-și înfrunte neputințele și vremelnicia, transmițând prin artele plastice, prin muzică sau prin literatură fărâma sa de eternitate: creația.

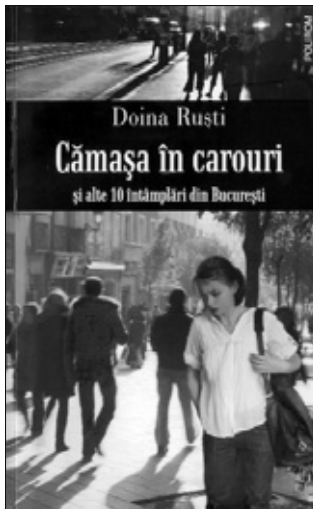
Literatura îi poate aduce pe unii la congruența cu ridicolul, însă, pe cei aleși îi așază meticolos în spațiul genialității. Tăvălugul timpului vine, asadar, neîndoelnic peste toți, decantând între granitele afectului, intelectului și spiritului; un rețetar în care principiul farmaconului este decisiv.

Un roman, o carte... în fine, poate deveni între aceste coordonate fie „o felie de viață” à la Zola, fie un alt soi de ieșire ficțională din anost, din caruselul veacurilor... Nu astfel putem, însă, a prinde în tiparul estetic și cartea Doinei Ruști „Cămașa în carouri și alte 10 întâmplări din București” (Ed. Polirom 2010), care nu face decât să întregască portretul de scriitoare într-un stil înconfundabil cum ne-a obișnuit. Premiul Uniunii Scriitorilor din România, obținut pentru romanul „Fantoma din moară” (nominalizat pentru încă alte patru premii și distincții) nu a făcut decât să anunțe o prozatoare de o mare forță epică, ale cărei romane reușesc să țină în tensiune (în priză) lectorul, grație acțiunii bine încheiate, conflictelor și misterului ce ia uneori cromatica altor timpuri sau chiar îmbracă haina estetică a fantasticii (cât să nu trădeze definitiv universalul palpabil). Romanele „Omulețul roșu” (2004), „Zogru” (2006), „Lizoanca la 11 ani” (2009) reprezintă deja opere literare consacrate unui circuit universal, aflându-se în curs de traducere unele, altele fiind deja traduse în bulgară, spaniolă, italiană și maghiară.

Prin „Cămașa în carouri și alte 10 întâmplări din București” Doina Ruști demonstrează încă o dată că, prin natura sa intrinsecă, doar cuvântul poate rupe vălul de ceață pe care unii se străduiesc să ni-l așeze pe ochii minții, pentru a reășeza apoi cărămizile acestui edificiu imaginativ impresionant: literatura. A rupe, prin evocarea lucidă zăbala „acceptării mutiste” cum afirma un sociolog, iată unul dintre rosturile vieții proiectate în ficțiune...

Paul Cernat sintetizează esența cărții în discuție: „Mai multe povești de dragoste ale unor tineri din zilele noastre migrează printr-un ingenios procedeu fantastic într-o altă poveste de dragoste de demult; o cămașă în carouri, un papagal ucigaș, un câine zăpăcit, melodia unui sambuc nevăzută din cartierul Andronache, un film, un mecanism electronic introdus în ceasul de la Universitate ș.a. devin pretexte pentru o serie de spectaculoase călătorii în timp... Legate între ele prin diferite link-uri în jurul figurii lui Lane, un farmacist narcoman din Strada Batiște, cele 11 povestiri fac naveta între misterele Bucureștiului contemporan și cele ale orașului din veacul al XVIII-lea. Personajele retrăiesc astfel experiențe și identități uitate într-un soi de montagne russe narativ. O carte fermecătoare și captivantă, plină de mirodenii vechi și condimente noi.”

Este felul prin care autoarea caută o evadare din presiunea anodinității cotidian... Seta nestăvilă de cunoaștere hrănește o tinerete mentală, o mobilitate a unui narator intruziv, gata să se alăture cititorului în aventura descoperirii... Într-un mod fascinant, ciudat și verosimil, și această carte mărimă universul de așteptări și-l împlinește prin experiențele unice evocate.

Cele unsprezece povestiri stranii ale Doinei Ruști se încadrează în mod evident prin paradox și prin ludic apartență în postmodernism, amintind de ceea ce afirma Gianni Vattimo: „ființa nu mai este un plan fix, imuabil, la care se raportează fenomenele lumii reale, ci o entitate fluctuantă, contextuală aleatorie. Conceptele și valoarea devin relative, dependente de condiții locale” - poate și pentru că postmodernismul revigorează valoarea prin contestare.

Blestemul cifrei 18, care se scurge misterios prin ceasul de la Universitate, antrenând povești de viață dintre cele mai ciudate, fac din prima povestire a volumului un simplu exercițiu de adaptare pentru celelalte mult mai

încărcate: „Zi de zi, săptămâni și luni de-atunci și până acum, a optsprezecea oră a Bucureștiului aduce câte o mică poveste.” (op. cit., p. 11)

Cămașa cu carouri a unui tânăr ce a murit straniu în somn, ucis aparent de un blestem al unui papagal, o transformă pe „verișoara Lori” în mesager al fantasticului, într-o acțiune ce probează - fără să vrea - un ludic mimetic; căci, dacă jocul era de nepermis în textul clasic și nu numai, iată că aici își află cu adevărat o forță a imaginării savuroase. O lume contemporană prin repere onomastice se proiectează totuși într-un trecut mental, scoțând din sertar teoria lui J. Joyce, cel care afirma că „istoria este coșmarul din care nu mă pot trezi”.

Dar e bine să luăm în calcul și faptul că, odată cu postmodernismul, omul pare să se trezească din istorie, anulându-și parca propria sa diacronie... Evenimentele se suprapun, iar labirintul care se creează nu e decât o sumă de simboluri, pe care cititorul este chemat să le identifice și să le decodeze. Asta pentru că nu atât faptele sunt cele care atrag, ci semiotica aparent abscondă de câte un amurg, o cămașă, un ceas.

Acea „agonie blândă” și „veselă apocalipsă” promovate de M. Cărtărescu își fac loc diferit, dar potrivit contextului, în epical Doinei Ruști, adăugând ceea ce Ortega Y Gasset numea „plăcerea de a străbate și de a pipăi cu pupila pielea lucrurilor”.

Îl invităm pe cititorul neobosit să-și ia rucsacul emoțiilor elevate și să pornească în aventura lecturii, călăuzit de lane - personaj care încheie magistral și inofensiv totodată volumul: „Farmacistu zămbi și-o luă înapoi spre casă. Trece prin antreu, apoi deschide ușa spițeriei și rămase o clipă în fața ferestrei, prin care se vedea un crâmpel de pânză înflorată și abia după aceea deschise ușa. În prag stătea o femeie necunoscută, cu fața de hârtie venețiană și cu pomeții rumeniți ca petalele de gutui. Iar la un pas în urma ei, dădea din coadă un câine alb.” (op. cit., p. 230)

• Carmen Poenaru

Zargidava. Revistă de istorie - un periodic reprezentativ pentru peisajul cultural băcăuan

Periodicul editat sub egida Societății de Științe Istorice din România - Filiala Bacău și a Fundației Cultural-Științifice „Iulian Antonescu” și tipărit la Tipografia Docuprint & Editura Babel din Bacău - a ajuns la numărul IX/2010.

Tenacitatea caracteristică fondatorului și redactorului-șef al acestui periodic, prof. dr. Ioan Mitrea, în modul de concepere și de structurare a sumarului, dar și a implicării în viața culturală băcăuană și națională a personalităților care își pun semnătura pe diversitatea de articole publicate - nu fac decât să ne bucure atât din punct de vedere al valorii informației care ne este prezentată, cât și al atingerii corzilor sensibile a sufletului nostru, încărcat de prea multă rutină cotidiană. Alături de colegiul de redacție alcătuit din membrii Livia Liliانا Sibisteanu, Gabriel Leahu, Dumitru Ficuță, Didi Alistar și Lăcrămoara Elena Istina, redactorul-șef și-a aplecat privirea asupra calității aparatului critic, inclusiv a bibliografiei utilizate de autori, a reproducerii imaginilor, a rezumatelor în limbile franceză și engleză sau a listei abrevierilor.

Secțiunile prestigioasei reviste cuprind un „Moment aniversar” - semnat de profesorul Ioan Mitrea și dedicat venerabilului academician Mircea Petrescu-Dâmbovița; o secțiune consacrată „Istoriei românilor”

- cu informații începând din epoca bronzului și până în a doua jumătate a secolului al XX-lea; o alta care privește „Religia, didactica și istoria învățământului” - cu referiri la creștinism, credințe, culte, ritualuri, drepturile omului, dar și o consistentă secțiune de „Recenzii și note bibliografice”.

Semnează nume de prestigiu, precum academicienii (Mircea Petrescu-Dâmbovița, Răzvan Theodorescu sau Alexandru Zub), profesori universitari (Alexandru Barnea, Liviu Mărghită, Ion Agrigoroaiei sau Gheorghe Buzatu), cercetători (Gheorghe I. Florescu, Dumitru Ivănescu și Corneliu Ciucanu), muzeografi (Vasile Diaconu) și profesori, preoți sau muzeografi băcăuani (Ioan Mitrea, Dumitru Ficuță, Livia Liliانا Sibisteanu, Constantin Leonte, Elena Mihaela Prisacariu, Marina-Mihaela Bărbieru și Gabriel Stan).

Zargidava. Revistă de istorie - cea care încheie lista abrevierilor revistelor apărute în România, publicații care sunt deja consacrate prin mențiunile din „Bibliografia istorică a României” - nu va avea, cu siguranță, o existență efemeră în lumea culturală băcăuană și națională.

Dimitrie-Ovidiu BOLDUR

În ultimii ani, tabloul prozei devine tot mai bogat din punct de vedere tematic, precum și al viziunii, mai ales când autorii se concentrează asupra existenței noastre din ultimele cinci-sase decenii. Petru Cimpoeșu, Viorel Savin, Dan Perșa, Victor Mitocaru ș.a., fără să abandoneze mișcările și sensurile subtile ale lumii de azi, proiectându-le pe acestea într-un fundal enigmatic și polisemantic, apelează la repere stilistice ale unui fabulos satiric, ale realismului magic ori sarcastic, sau valorifică substanța confesiv-eseistică a romanului analitic.

Scritorul ieșean Mircea Radu Iacoban propune cititorului un tip de roman mai rar apărut, și anume *cine-romanul*, ceea ce-i permite să cuprindă în spațiul epic avut la dispoziție conținutul evenimential atât de bogat al vremurilor noastre, să se desfășoare într-un dinamism rarism situații și întâmplări ce se petrec în codrii în care mișună mistreții, în sala Palatului Republicii, într-un hotel din China, la o vilă din Parcul Snagov, în Gara de Nord sau pe bulevardele Revoluției Române din decembrie '89. În funcție de aceasta, se derulează, în paginile elegantului roman, plăcut la lectură, adesea captivant, cu scene de un haz nebun, în care ironia acidă, satira necrutătoare și tristețea sinceră conștientă, fel de fel de lume, pe care cunoscutul scriitor a contactat-o nu numai ca jurnalist și redactor la Radio

lași, dramaturg, prozator, editor și director la „Junimea” și la Teatrul Național din Iași, ori chiar pe stadioanele de fotbal, de unde transmitea în prima tinerețe, inclusiv ca deputat în M.A.N. în anii antedecembriști, sau conștiințios slujbaş la ședințele de instruire și adunările festive atât de sufocante în regimul trecut. Toate acestea se reflectă direct și indirect în paginile romanului, în mișcarea browniană a atâtor inși legați indisolubil prin puterea malefică a unui regim condamnat de istorie, utopic și absurd, de voința dictatorială a unui individ bolnav: activiști, muncitori, pădurari, actori, intelectuali, gonași de vânatoare, medici de la morgă, agronomi pe câmpie, șoferi supuși, securiști și milițieni, amant și funcționari, demnitari și soții, retardați și braconieri sau coafeze și figurante. Ne-am amintit că M.R.I. a debutat în 1962 cu *Estudiantina*, proză scurtă, în care erau remarcate observația realistă,

Amintirile lui Mircea Radu Iacoban

umorul și asimilarea limbajului familiar ori tonul persistent.

În romanul *Pompe funebre* – succesiune de scene unitare și replici de efect, se vede bine dramaturgul, chiar regizorul, iar cele trei capitole – *Odată* (viața nomenclaturii comuniste), *Atunci* (răsturnarea regimului ceaușist) și *Acum* (metamorfoza activiștilor și securiștilor în oameni de afaceri), dau seamă de arhitectonica unui roman în care, de la aventura cinegetică a conducerii județului, în frunte cu „tovarășul prim” Guriță, la cantonul forestier unde trăiește familia lui Mutu, Frosa și retardatul Pavelică, iar în preajmă paznicul-braconier Ciocăci, și până la ultimul enunț ce sună sintetic și solemn („Nimeni nu-i ceea ce pare”), se manifestă o „lume ne bună, ne bună, nebrună”, despre care s-a scris și se va mai scrie.

Episoadele epico-dramatice ale romanului se sedimentează într-o arhitectură atent și simetric proiectată, alternând pe două planuri distincte, marcate și grafic: *planul primar*, care e al realității, în care se situează chiolhanele de la canton cu „borș cu tocmași”, whisky, vin de butuc, țigări kent și cafea naturală; pregătirea și desfășurarea congresului al XIV-lea al p.c.r.;

aventura cuplului Titi – instructor al C.C. – și Frăsineta – proaspătă membră supleantă a C.C. al p.c.r., în China pentru schimb de experiență în sericicultură; revoluția din decembrie și soarta unor activiști din județ; adaptarea foștilor șefi la condițiile capitalismului sălbatic etc.. Întreaga succesiune se face rapid, fără mari regrete și motivații. *Planul secund* înfățișează pregătirea unui film al revoluției de către un regizor semi-improvizat, Miron, sub monitorizarea unei anume Vica, femeie ce îl reprezintă pe un misterios finanțator care e, se pare, la Viena, și care se va domestici. E acel Titi, fost instructor al C.C., bărbat stilat și abil ce o va seduce pe inocenta (!?) Frosa într-un jacuzzi din hotelul chinez, după ce fugise din vila din Snagov la sfârșitul congresului p.c.r., făcându-l pe Mutu (poreclă), soțul ei, să aștepte săptămâni de zile prin gări; de altfel, cei doi se vor aciuia la Viena, fiindu-le teamă să mai vină în țară după impușcarea lui Ceaușescu. Filmul, la care trudește fără succes Miron cu echipa lui, funcționează (în proiect) ca o oglindă a evenimentelor din planul real, dar nu se va finaliza, căci mulți doresc aceasta, inclusiv cei din fosta

conducere. Perspectiva auctorială este predominant ironică, fără aprofundări analitice, iar câteva scene sunt antologice prin pitorescul evocării și autenticitatea reprezentării unei epoci pe care nu mulți au cunoscut-o așa ca M.R.I. Trebuie subliniat că integrarea cu abilitate a *jargonului* social-politic al epocii și a „limbii de lemn” în evocarea unei lumi schizoide (în sens etimologic), se face cum rar se poate vedea; între gândurile delegaților de la congres, discursul secretarului general și instrucția făcută de activiști trec fiori karkieni ai unei lumi ce pare a nu fi existat niciodată.

Până la urmă, miza epică pentru un eventual suspans (ancheta, urmările revoluției, moartea unor oameni) pare a se dizolva în puterile evocatoare ale unui limbaj, precum și ale unui *imaginar* (se vorbește mult despre scenografie) ce ne propun ca, în sarcasm, ironie amară și tristețe, dar cu toleranță necesară, să învățăm din trecut. E ciudat, însă rămân obsedante câteva imagini care califică o epocă: grija Frosei că n-are „ciorapi cu dungă” de rezervă la congres; împărțirea sintagmelor între redactorii telegramelor ce-l elogiază pe „cel mai iubit fiu”; cocul impozant al Frosei pe fundalul filmărilor de la studioul „Sahia”; epopeea motanului Molotov la sediul Județenei p.c.r.; cum se fabrică un frunț în producție etc. Alte personaje memorabile rămân: zbirul (Doina), duplicatul (Strășinaru), naivul (Andrei), afaceristul (Alexa), perversul (Velcescu), hârșitul (Parfene) – toți sunt pe lângă noi și acum.

Nu fac însă bine romanului miza pe senzational și spectaculos (sinuciderea lui Andrei, apariția Frosei cheală după citostatic), ignorarea aproape totală a aprofundării analitice (chiar dacă e *cine-roman*) (Camil Petrescu o făcea și în didascalii); unele repetiții fără valoare stilistică, virgula pusă după subiectiva cu „cine” (în rest punctuația e perfectă), obsesia revenire la „piciorul frumos” al unei figurante; e adevărat, unele din acestea sunt generate de tehnica *cine-romanului*.

Romanul *Pompe funebre* (Iași, Editura „Dana Art”, 2009) va rezista oricărei critici prin imaginea realist-coerentă a unei epoci, realizată din perspectivă ironică, pe baza unei cunoașteri din interior a mecanismelor ei, dar și a naturii umane, într-o arhitectonică românească aproape ireproșabilă (vezi și imaginea de pe coperta IV). Probabil e și meșteșugul editorului. Până și acida publicistică Magda Ursache aprecia recent că „...directorul fondator al *Junimii* a îmbogățit Galaxia Gutenberg cu multe cărți bune”.

Dan PETRUȘCĂ

Grigore CODRESCU

Apocalipsa se amână

De mai multe ori de-a lungul istoriei, după cum se știe, omenirea a primit cu îngrijorare profeții despre sfârșitul lumii, iar contemporanii evenimentului anunțat la o dată anume au răsuflat ușurați depășindu-l. Profeții / viziionarii altor vremuri se vor fi bazat, între altele, pe întâmplări și fapte din prezentul lor, care, după propria opinie, semnificau decăderea omului din condiția sa.

Nu cu mult timp în urmă, într-o vară, mă aflam cu o familie prietenă la o mănăstire din Moldova, în ipostaza privilegiată de invitat la masa de prânz. Stareta, împreună cu noi, „ciugulise” din aperitivele tradiționale (ciuperca, brânzeturi, fasole, cartofi, în sofisticate amestecuri delicioase), iar acum ne privea cu bucuria firească a unei gazde bune cum ne ocupam deja de cei doi crapi de câteva kilograme fiecare, pregătiți la cuptor, întregi, în unt și umpluți cu legume, deasupra lor tronând felii de lămâie și frunze de pătrunjel verde. La masă cu noi era și un preot cu întreaga sa familie, în aceeași ipostază privilegiată.

După ce, în timpul aperitivelor, ne atinseserăm (bărbății, mai ales) de țuica făcută dintr-un amestec de fructe și înghiseraserăm discret din ochi după o primă înghițitură, acum, după o consistentă porție de crap, cercetam vinul „mănăstiresc”, făcut și păstrat cu credință, un vin gălbui, nobil, demisec, cu iz licoros. Țin minte că atunci când gustam vinul, mi-am cerut iertare (în gând, desigur) pentru că tocmai îmi treceau prin cap savuroasele și, în fond, nevinovatele întâmplări din povestirea *Chef la mănăstire*, a lui V. Voiculescu. Între timp conversam cuviincios despre viața de mănăstire, despre munca la câmp a măicuțelor, – pentru că prietenul cu care venisem era un serios practicant al agriculturii, printre altele –, despre

editarea cărților religioase, despre biserică, despre credincioși și necredincioși ...

Mă împinge, însă, „necuratul” să-mi exprim îngrijorarea față de comportamentul nepotrivit al unor preoți, cât și despre lipsa de „chemare” a unora dintre păstoriții noștri de suflate ca semne posibile ale decăderii lumii în general. Cu glas sfelnic și cald, preotul care era cu noi a încercat să mă îmbărbăteze, afirmând că de două mii de ani preoții au tot încercat să dărâme Biserica lui Hristos, și n-au reușit. Discuția a mai continuat între noi o vreme, trecând de la un subiect la altul, înfățișându-mi, spuse acolo, îmi mai sunau încă în urechi. Mă gândeam, pe când ne luam rămas bun de la gazdă, că singurul argument al preotului ținea doar de credința sa în *bine*. Si celebrul poet tragic Sofocle, în *Antigona*, pune într-o zicere a corului o frumusețe de gând: „În lume-ș multe, mari minuni, / Mai mari ca omul, însă, nu-s”... M-am întregat, împreună cu alții, desigur, de unde atâtea încredere în om în lumea celor vechi.

Dacă prostia și răul par a fi o constantă a lumii de atâtea milenii încoace, ar trebui să ne mirăm totodată și de comportamentul ciudat al unor oameni „cu cap”, ai căror idei au schimbat lumea. Pe Paul Johnson, mare jurnalist anglo-saxon, în cartea sa *Intellectualii* (Humanitas, București, 2006), îl interesează ce reprezintă acești mentori ai lumii, ce se află „dincolo de imaginea onorabilă” pe care o oferă lumii acești oameni. Alegând aproape la întâmplare, aflăm că Jean-Jacques Rousseau, mentorul Iluminismului, model pentru elita revoluționară de la 1789, cel care făcea în *Emil* apologia unui anumit tip de educație, și-a dus pe rând toți cei cinci copii la orfanat. Pentru cine nu știe, e de consemnat, de asemenea, întâlnirea dintre

Karl Marx și unchiul său din Olanda, pe nume Philips (nimeni altul decât întemeietorul firmei atât de cunoscute), în urma căreia s-au certat. Marx nu a înțeles nimic din ce i-a explicat unchiul său. După cum știm, ideologia marxistă a schilodit, inclusiv suflătește, milioane de oameni. Unchiul Philips, capitalist de rasă, deși urmărea în mod firesc profitul și bunăstarea proprie, a creat locuri de muncă pentru multe milioane de oameni.

Afirmam și altă dată, învățând de la alții, că, de multe ori, adevărul stă pe buzele cui nu te aștepti. *Bufo* din *Regele Lear*, al lui W. Shakespeare, în actul al treilea, ne înfățișează o imagine cunoscută nouă astăzi, plângându-se de răul lumii în care trăia. Prezentul i se părea bufonului apocaliptic, deoarece preoții „scot panglici pe nas”, „cârciumarii vinu-l strică”, „tot ce-i drept în stâmb se schimbă”, „târfele sfintesc altare” și, desigur, „ni s-au boierit pungașii” etc. Dacă e adevărată disperarea bufonului, înseamnă că istoria omenirii reprezintă, între altele, o însumare nesfârșită de Saturnalii. Epoca lui Shakespeare a dispărut, însă opera de artă, așa cum scrie Heidegger, în *Originea operei de artă* (Univers, București, 1982, p. 74-75), „ex-pune” lumea dintr-o epocă, o conservă și o aruncă în viitor. Așa am aflat că unii preoți „scot panglici pe nas” și că hoții „s-au boierit”, fenomen vizibil în plină contemporaneitate. Îmi place să cred că preotul cu care am prânzit la mănăstire și despre care scriam la începutul acestor însemnări avea dreptate. Poate că apocalipsa se amână.

Dumitru Brăneanu

Pe muchie de poem

Apărut cu timiditatea specifică bunului-simț în lumea literară, iată că la cea de-a cincea carte de versuri, Dumitru Brăneanu își conturează un profil de poet. Probabil modestia l-a determinat să-și intituleze volumul (publicat la Editura „Ateneu scriitorilor”, Bacău, 2008) *Pe muchie de poem*, dorind să sugereze că mărturisirile sale lirice tind să se apropie valoric de granița poemului. Cert este că poeziile acestea, aflate mai mult sau mai puțin pe muchie plac: ele impresionează prin sinceritatea mărturisirilor unor sentimente profunde de tandrețe și mansuetudine.

Dumitru Brăneanu se dezvăluie a fi un boem incurabil; poezia pe care o scrie este romantică, melancolică și mângâietoare și, mai presus de toate acestea, este animată de „dor”. Fără a fi excesiv de livresc, versurile autorului sunt reflexive și fluente, nelipsind savoarea unor metafore reușite. Limbajul este simplu, dar, în același timp, destul de ornamentat, așa cum se poate observa în poemul *când moartea ale căru consoanțe par de descântec*: „Intunericul împinge stelele/ tot mai adânc în necuprins/ înserarea sângelui/ peste sânii pământului/ spațiul rotund/ zbor, zbor întrerupt/ de curbura ochilor tăi/ despletii în cântec/ înfrunzesc poienile/ în palma dorului tău/ când moartea frânge/ ultimul petic de cer”.

Poezia este mijlocul de a trăi cele mai pure și intense emoții, este o posibilă cale de întoarcere a inimii la vârsta copilăriei, una din rarele soluții de regăsire, măcar pentru puțină vreme, a sentimentelor de inocență, puritate și optimism. Fără a fi naiv, autorul e un căutător de idealuri. Oscilând între stări solare și innegurări sufletesti, între împliniri și dezamăgiri, salvându-se de anumite deznădejdi prin înțelepciunea resemnării, exprimările sunt cam de fiecare dată calofile: „sorb dimineți de sânziene/ și-n necunoscut mă afund/ până la roua izvorului/ sământa prelungeste ziua/ cu o floare/ dar nimeni nu știe/ lipsa noastră/ hotească frumusețe/ femeii innoptează/ în atrium dinspre mâine/ un șarpe galben/ mușcă din iubire”.

Se mai întâmplă ca singurătatea să genereze o tristete apăsătoare, pluvială, bacoviană: „din clisura ochiului/ curând vor tășni izvoare/ singurătatea seamănă pustiuri/ peste un schit în soare/ urc cuvinte umezi/ într-un cer cu suflet ploios”. Dar, după cum foarte bine observa și Gheorghe Iorga, în postfața cărții, Dumitru Brăneanu este, în esență, un poet al iubirii: „«Zona» erotică e prezentă mai peste tot, poetul trăiește cu iluzia, bine hrănit stilistic, că iubirea e și rămâne singura izbândă în fața morții.” Și oare ce iubită nu va fi trăit clipe de bucurie, primind o asemenea declarație, din partea poetului galant: „ți visam venirea încă nevenită/ pășeam în tine lunecos tunel/ răsfirm amintiri știute/ aripi lipite de inel/ și nu știu ce sete mă arde/ printre gânduri de castani/ visam să fiu pleoapă ochiului/ în culoarea așteptării/ să-ți sorb dorul de pe buze/ fereastră spre o altă lume”?

Cu *muchia de poem* Dumitru Brăneanu poate ajuta la construirea unei piramide, o lume ideală în care oamenii sunt interesați de perfecțiunea eului lăuntric. Așadar, izvorât din sensibilitate și având mesaj, *Pe muchie de poem* rămâne un volum notabil.

Violeta SAVU

Dan Ciachir

Derusificarea și „dezghetul”

Sub un titlu sugestiv, *Derusificarea și „dezghetul”* (Iasi, Editura „Timpul”, 2009), Dan Ciachir publică un interesant volum, reușind, în puține pagini, să surprindă aspecte ale vieții culturale, sociale și politice din deceniile postbelice. Într-un fel, cartea poate fi considerată o ilustrată în cinci secvențe a unei atmosfere. Pentru că, în definitiv, meritul său este acela de a reconstitui, dintr-un unghi personal, frânturi ale unei lumi aproape necunoscute astăzi tinerilor.

Amestec de memorii, amintiri, colportaj și portretistică, *Derusificarea și „dezghetul”* se citește cu bucuria unui pasionat colecționar care a găsit într-un anticariat o piesă dorită. La plăcerea lecturii contribuie, fără îndoială, subiectele alese (relaxarea ideologică din anii '60, viața literară a Bucureștiului, istorisirea unor întâmplări din epocă, fuga lui Petru Dumitriu, alegerea patriarhului Teoctist etc.), caracterul fragmentar al textului, stilul lipsit de pretiozitate și o anume știință a scrisului. Volumul place prin puterea evocativă și, eventual, pentru cei interesați, prin unele picanterii pe care autorul le dezvăluie din culisele vieții literare.

Bazată pe experiența personală și pe probabile mărturii orale, cartea însușea câteva ipoteze extrem de interesante. În primul rând, aceea a unui regim Dej superior celui ceaușist, așa cum lasă a se înțelege următorul pasaj:

„Mulți membri de partid trecuți de 50 de ani, nostalgizați de trecerea lui Apostol pe linie moartă – Bărlădeanu era mai degrabă un tehnocrat –, constatau cu mahnire că lumea lui Dej, implicit a lor, apusese. Era întâlnirea activiștilor cu melancolia.” (p. 84). Captivante sunt și paginile despre Petru Dumitriu, despre fuga lui în Occident și despre primirea ostilă pe care i-au făcut-o românii din exil. O presupusă discuție între Mircea Eliade și directorul Editurii „Gallimard” aruncă o lumină uluitoare asupra diasporei românești: „Auzind că urmează să fie publicat cu primul său roman scris în străinătate la Gallimard, cea mai mare editură franceză, exilații l-au delegat pe Mircea Eliade, tipărit tot acolo, să intervină pe lângă director ca să i se rezilieze contractul. După ce l-a ascultat pleoară, Gaston Gallimard a zis: – Prea bine, domnule Eliade, Petru Dumitriu nu va mai apărea la noi, dar să știi că pe scaunul pe care stai acum a stat el în urmă cu o oră și a vorbit despre dumneata cu o admirație cum nu mi-a fost dat să aud.” (p. 75) Fictiune sau nu, asemenea convorbire spune multe despre scriitorimea română...

Contestabilă poate sub aspect documentar, *Derusificarea și „dezghetul”* rămâne o carte dezghetată, care înfățișează, la modul apocrif (deci plauzibil, atractiv), imaginea unei lumi apuse. Aceea a mandatarilor, a petrecerilor până dimineața în restaurantele de lux ale Bucureștilor, a confiscării cocoșeilor, a Volgilor oficiale, a scriitorilor cu slăbiciunile lor omenești etc.

Adrian JICU

Moni Stănilă

postoi parovoz. confesiunile dogmatistei

Cred că multă lume s-a săturat de anglicisme. E interesant de urmărit că, în ciuda acestei tendințe, modelele literști actuale nu vin din aceeași direcție. Pe piața de carte se traduce mult din literatura sud-americană, portugheză sau japoneză. Se pare că multă lume nu-și mai amintește de clasicii ruși. Nu se întâmplă acest lucru în cazul poetei Moni Stănilă, care mărturisește într-un interviu din revista *TIUK* că apropierea de literatura rusă s-a produs grație lui Dostoievski. Volumul ei, *postoi parovoz. confesiunile dogmatistei*, apărut la Editura „Charmides Ninpress” (2009), avertizează cititorii că poeta s-a îndrăgostit de acest spațiu cultural. Titlul amintește de un vechi cântec rusesc, al cărui text Moni Stănilă îl pune la începutul volumului în original și în traducerea lui Serban Foartă. Alegerea este inspirată, iar cititorul poate anticipa o aluzie la destin.

Textul liric propus de Moni Stănilă se circumscrie unei stări de aparentă incertitudine: „nu voi ști niciodată cum se deosebește precis/ realitatea de ficțiune/ care pom se apleacă din drag/ și care din boală/ îmi stăpânesc emoțiile cu vin” (*sub castani*). Este un tertip folosit de scriitoare cu intenția de a-l atrage pe cititor într-o reprezentare mentală a unui univers familiar în care se poate regăsi ușor. Poezia devine un mod de cunoaștere a sinelui prin confruntare cu experiențe similare presupuse că ar fi fost trăite și de cititori. Autoarea își propune să experimenteze trăiri plenare și creează o lume în care își reprezintă emoții, atitudini și sentimente subiective: „dă-mi mâna și hai să ne privim ca-n filme / e cazul să fim mai serioși / nici nu mai știm cine trăiește care dintre colegi / au fost exmatriculați/ hai să fim mai responsabili” (*în mintea mea dansăm*).

Moni Stănilă nu-și propune o relație de empatie cu cititorii săi, ci aduce în poezie gesturi firești și imagini surprinzătoare ale unei realități recunoscutibile prin care recombina o experiență: „mi-am dat seama că în buricele degetelor/ senzorii lucrează mai repede/ că oamenii sunt decorativi/ și niciodată n-o să spui/ că privirea electrocutează/ mâine îmi voi deschide telefonul și mailul/ așteptând să se întâmple ceva” (*să spui o poveste*). În universul liric pe care-l construiește poeta, se simte nostalgia copilăriei, iar imaginea și obiceiurile tatălui apar proiectate pe fundalul unui peisaj ce te duce ușor cu gândul la Siberia: „tata bea ceai în zăpadă/ aburii desenează copii lungi și albi/ pe perete/ cineva îi stă pe picioare și cântă răgușit/ tot ce nu pot/ tata bea vodkă la soare/ mintea mă desenează pe tine/ ca o cămașă/ stau pe genunchii tăi și cânti rusește/ despre un câine cuminte/ când îmi linge mâinile.” Alte imagini neașteptate cu privire la modalitatea în care este perceput sentimentul religios întregesc portretul tatălui: „tata se roagă în genunchi/ cu mâinile ridicate/ parcă e un pom tata/ parcă locuiesc în el” (*poveste cu tata*).

Surprinzător prin noutatea limbajului liric, prin viziunea asupra lumii și prin ton, volumul *postoi parovoz. confesiunile dogmatistei* anunță o poetă rafinată, care se detașează de generația 2000, și o voce lirică delicată cu un suflu nou, despre care sunt sigură că vom mai auzi.

Gabriela GÎRMACEA

• Cristina Ciobanu

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Strălucitoarele dimineți de iunie

Ce lumină inviorătoare au diminețile de iunie! Ce bizar amestec între rămășița de somn și sporul treziei! Și ce clară separare între lucruri, opera primelor raze ale zilei! Asta între orele 5 și 6. Abia dezmetică din gălbinașul așternutului, lumea bâzâie prin casă. O vezi prin ferestre. Mai are un ceas până să înceapă deplasarea pe străzi, iluzie a plimbării. Iluzie, căci ade-vărata plimbare e aceea ce se are pe ea însăși drept scop, ori, practic, dimineața plimbarea e cu neputință: toți se precipită spre undeva. Plimbarea refuză ritmurile nevrotice ale grabei, neprielnice purificării. Ritmul ei, mai curând lent, cunoaște un apogeu când ideile ies din adâncul confuz al minții și când sentimentele captează mai multă lumină și se rotunjesc ușor. Eu, cel puțin, sunt extraordinar când mă plimb!

Așa erau diminețile mele de iunie, petrecute la cea oră pe Soseaua Ștefan cel Mare din București, în anul 1959. Eram intern la Spitalul de copii Grigore Alexandrescu. Întregul așezământ urma să intre în reparații, iar cele două clinici ale lui se mutaseră la Spitalul Colentina, la trei-patru stații de tramvai pe aceeași Sosea. Instalarea șantierului însă întârzie. În curtea Spitalului Grigore Alexandrescu nu mai rămăseseră decât grauri șireți și iuți în cupolele arborilor, iar sub streșina pavilioanelor începuseră să se aciuieze bufniți. Incolo - eu singur, paznic al pustietății, rămăsesem în vechea mea cameră de intern. Matinal din fire, preferam să nu iau tramvaiul 26 pentru câteva stații și să merg pe jos până la Colentina, cu plăcerea subtilă a reveriilor și cu tot ce presupuneau cei 24 de ani ai mei, plimbat prin prospețimea orașului odihnit peste noapte.

Îndată după intersecția Căii Dorobanților, nava gândurilor începea să piardă din înălțime, deoarece urma să intru într-un ritual ce se petrecea dimineață de dimineață pe pământ. Coccoțată cu bărbia deasupra gardului de lemn al unei porți, mă aștepta o bătrână. Între extremitățile rotunjite ale scândurilor din dreapta și din stânga capului ei doborât de expresivitatea bătrânească, arătarea întregă un triptic plin de jale și disperare. Era și ea stăpâna unei singurătăți, singurătatea ei. În fiecare dimineață îmi puneam aceeași întrebare:

- Cât e ceasul, vă rog?
- Sase și zece!
- Numai atât?!

... Și ochii i se prăbuseau într-o dezolare de moarte. Nedumiriți în pustii vietii. Dimineața următoare:

- Cât e ceasul, vă rog?
- Sase și un sfert!
- Numai atât?!

Pleoapele îi coborau gales, obosite de a nu putea cuprinde dimineața crescătoare... Și tot așa.

Într-o zi mi se păru că trupul îi alunecă în jos, prins de obezile celor două scânduri, rămânând atârnată, adică spânzurată. Dar nu, căci iar îmi dădu binețe cu întrebarea:

- Cât e ceasul, vă rog?
- Sase și jumătate!
- Numai atât?! Vai!...

Era terminată, pierită, demoralizată. Soarele îi strălucea pe pomeții de onix lucios, sporind violetul orbitelor înfundate. I-am strigat în gând: - Nu te mai intereseze timpul! Ce-l tot măruntești în ore, minute, secunde?! Păstrează-ți-l, cât mai poți, întreg, ca să fie mai mare, mai mult, mai lung. Uită-!! În dimineața următoare fâlăia.

- Cât e ceasul, vă rog?

De data asta n-am putut să-i răspund. Gura mi-ar fi dat voie, dar suflul mi se blocase în milă și-n diagnostic. M-am apropiat de momăia de la gard și i-am arătat mut ceasul de la mână. Era *atlanticul* meu, pe care îl am și astăzi, procurat printr-un constanțean de la marinarii ce făceau contrabandă cu ceasuri din Occident, ascunse în fundul dublu al unor butoaie.

Nu s-a uitat la el. Era dusă. I-am apropiat cadranul de ochi. L-a privit și, deznădăjduită, m-a întrebat în șoaptă:

- Cât e ceasul, vă rog?

N-o interesa, în fond, ora, cât pustiu întrebării. Tânjea să schimbe câteva cuvinte cu cineva. Acum și dorința aceasta se stinsese, expediată în stereotipie... Lasă, mi-am zis, mâine oi trece mai devreme și-om sta de vorbă. Adică îi voi turui.

- A doua zi însă, bătrâna n-a mai apărut la gard.

Nici dimineața următoare. Nici toată luna...

Am vrut la un moment dat să apăs pe butonul soneriei de la poartă, dar o bănuială trecută în certitudine m-a demobilizat.

Și zi de zi, pe măsură ce mă apropiam de vacanță, sporea în mine o boare a disperării. Mi-o transferase bătrâna. Era singura zestre ce-o mai avea.

Prefață

Bărbatul pe care îl iubesc nu a citit-o pe anais nin Strâmbă din nas la lecturile mele și iubește carnal tehnologia spațiului din care din când în când culege semințe.

Bărbatul pe care nu îl iubesc, zvâcnește profan lângă talpa mea în lunile cu r, mă roagă să-l strig și să-i pustiesc paharul, mă aruncă din calendar de fiecare dată când un fir blond de-al meu i se lipește de pas. Pe covor, din acea zi nu au mai rămas decât chemări ale cârni.

Și mâna lui se innopta la prânz.

Propuneri de început

Vrei să-ți vând așternutul meu ?

E nou dar m-am așezat în el și m-am pliat absent pe biografia mea

Îți spun asta ca să vorbim despre iubire la modul general

Și ca să nu fiu supărată pe tine am început să te înșel cu tăceri de sex și coapse de femeie drăgăstoasă. Știu totul despre tine: câte limbi vorbești, câte întrerupătoare sunt în rostirea ta și despre poligloții rostirii. Și știu că ești și indubitabil și mai mult ca perfect iar eu vreau să mă întorc între elemente.

Dorințe

Așază pernele după forma sânilor mei, lasă ușa deschisă să intre, iubește-mă invers din-spre perete,

Înghite-mi sânii cu puțină apă și lasă-mă să-ți spun un cuvânt,

În valiza mea se reflectă întreaga dimineața. M-am despletit târziu și la televizor au confirmat cauzele accidentului.

Tu crești mâini și podoabe de tinichea și nu-mi dai nimic în schimb.

Iubire și corp de 14

Ce-ai zice dacă m-ai răsfoi în seara asta

M-am închis la ora 4 și am 22 de litere flămânde Sexul meu se rostogolește gol, fără lună, prin plaja ultimei camere.

M-ai așteptat acolo prea mult.

Am uitat de tine, insist să mă răsfoiești și să mă aperi de globalizare, Și să mă iubești cu caracter de 14.

A treia zi

A treia zi a fost grăbită și repede uitată

Din cauza unui accident provocat de pielea mea Care uitase să-și hidrateze atât tăcerea cât și numele.

Am închis ochii în tăcere și am plâns pe sexul tău ca într-un roman prost, fără personaje și fără prefață, izbindu-mă de necunoașterea amprentelor. Uterul meu te negase simțitor la prânz.

Raluca Neagu

Discuția numărul 3

Nu te întrebasem când vii și nici cât ai de gând să stai. te-ai supărat însă repede motivând că verdele te obosește și spatele meu te ține veșnic flămând.

Vroiam să te mint anunțat și eram mută de teama primei ninsori, ne-ar fi putut prinde goi pe pot-coave de cai morți, fără acte de identitate și cod numeric personal. Am început să te iubesc cu sfârșitul ratând cu priceperea unui chirurg vasele de sânge ce-ți compuneau în acel episod imaginea.

Instanțe în doi

Îți amintești că puteai să plângi cu mine, să mă pedepsești la perete?

Ușa și patul ți-au acoperit detaliile de regie, sunele mâinii mele ți-a fost orfanul favorit căci nici mie, nici ție nu ne plac copiii.

Puteai să mă prinzi de tablouri și să înjuri vecinii, să rupi praful și să îngâni șolduri transparente. Știi de ce stau cu tine?

Pentru că numele tău miroase ca sânii mei.

Mimetisme de vineri

Mai dă-mi o oră din vineri

Cu fluturi de stomac ce nasc prin cezariană furtuni de nisip la mine-n așternut,

O secundă de ieri s-o storc și s-o cânt,

Un contratimp ud să-mi fie vecin

Mai ai o oră să stai la mine în pat.

Despre o altă noapte

1. Atunci mi-ai cerut temător să-ți arăt cum arcui-esc omoplații și cum risipesc lacrimile pe fire de coapsă. Am răs și am deschis fereastra, aveam nevoie de aer să-mi duc mușchii spre toamnă. Între goličina mea și goličina ta s-a clădit brusc un bloc cu etaje carnale, feminine, cu păr blond, unde chiriiile variau în funcție de disponibilitatea mea de a fi femeie între orele 2-4.

2. Ți s-a făcut frig și am închis fereastra. Mi-am adunat mușchii și te-am urmărit spre perete în orele în care nu eram femeie. Omoplații mei erau obosiți și sexualitatea noastră nerostită decât târziu ți-a întors ceasul.

Radu Cange

Tripti

- variantă -

Tatăl nostru carele ești
în ceruri, Bacovia,
umilește-ne pe noi
cu pesimismul tău.

Rescrie-ne nouă abatoarele,
vechi și noi, dă-ne nenumărate
clavire la care să cânte
numai fecioara tuberculoasă.

Du-ne într-o tuse
printre copacii desfrunziți,
unde cerbii ne cântă negru, de rău.

Și molipsește-ne de geniul tău.

Arama din tine

- variantă -

Octombrie, curge arama din tine,
Eu îmbrăcat doar în frunzele,
frunzele tale,
Tu exaltând doar migdale amare,
Octombrie, curge arama din tine.

Bacovia, iată sensul tristeții,
Îngemănat cu viori,
cu viori vagabonde,
Și hărțuit de aceleași patetice fronde,
Bacovia, iată sensul tristeții.

Cernerea timpului peste silueta-i bolnavă,
Sunet, de-argint prăvălit peste opera-i gravă,
Bacovia, Bacovia, iată sensul tristeții.

Maestrul

Cum să vă spun...
L-am iubit pe acest maestrul
al tristeții, deși, la început,
n-am putut să-l sufăr.
Da, chiar îl văzusem undeva,
pe la abator, unde sângele
cald se scurgea la canal.
Sau prin suburbii, pare-mi-se,
Aureolat de propriu-i cer.
Ori poate când iubita
îi cerea să vină mai aproape,
ca, frageda ninsoare să-i poată
îngropa. O, desigur, l-am văzut
cum îl invocă pe Rollinat.

Se afla și el cu noi, mi s-a părut
Că se simtea bine între poeți.

Era evident, o, cât de evident că,
în subțioară purta o vioară, din care
tocmai se oprise din cântat.
Chiar atunci, parcă o dăruise
unui cerșetor; și așa mi s-a părut
că aud ciudatul cuvânt: Nevermore!

Dar și mai ciudat mă simțeam, uneori,
în compania lui, de parcă i-aș fi

îmbrăcat propria-i haină, dar când m-am
uitat mai bine, era doar hăinuța mea
cu tristețea lui așezată pe ea.

Moartea, în primăvară

în amintirea poetei Mariana Marin

Tineretea aleargă pe gânduri,
ochii ei plutesc în aerul subțire,
nicio moarte nu o mai poate ajunge.

Nicio moarte...
pentru că tineretea
are la pieptul ei poezia
învăluită într-o anume inocență;
pentru că tineretea stă
aplecată asupra poeziei
și nu vede moartea
în razele soarelui.

...Poemul acesta agățat
de primăvară,
agățat într-o primăvară
ca într-un desen absurd,
bătut într-un cui,
pe un perete al resemnării,
de un pictor cenușiu
zănatic...

Pentru că așa

De-aș avea putere
un zeu,
un zeu să caut,
să descopăr minciuna
din spatele lui.

Dar un zeu
Nu-i decât o promisiune
moartă, îmi șopti, cinic,
filozoful.

Dar tu poți să cauți,
fiul meu,
pentru că așa este
făcută zădărnicia.

Balansoar

Stau,
ora aceasta se zburciună.

Mă uit la secunda
ce trece țănoșă sfidătoare,
prin craniul meu.

Vers să mă fac
mai bine, vers –
întins între sâni dorii

Destin

Singurătatea
va cădea în tine;
oglindea nu se
va mai aburi.

Gol... gol... gol...
Acolo a fost
odată sufletul tău.

Parcă mai ieri călcai
pe o frunză verde, acum,
pășești pe o frunză de cenușă.

Singurătatea
va cădea în tine...

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Corbul și masa de scris

În timp ce era în Țara minunilor, așezată la masa Pălărierului nebun ce-și bea ceaiul (nu prea tihnit) laolaltă cu lepurele de Martie, ambii prijiți în coate de un Bursucel adormit, Alisei i se pune malițios următoarea întrebare: „Ce asemănare există între un corb și o masă de scris?” O întrebare la care nimeni nu știe răspunsul, nici măcar Pălărierul care a inventat-o. Ea există doar ca să fie pusă, doar pentru a demonstra că există, din punct de vedere logic, și această absurdă posibilitate, de a pune întrebări care nu pot avea răspuns, la fel cum, probabil, s-ar putea imagina răspunsuri la întrebări care nu există.

Filmul recent al lui Tim Burton, *Alice in Wonderland*, folosește întrebarea citată de vreo trei ori, așa cum o face și cu alte câteva, destul de puține, mostre lingvistice create de Lewis Carroll undeva pe la mijlocul secolului al XIX-lea, doritor să-și distreze copiii (în special pe Alice, fiica sa preferată), dar și să-i educe. Pelicula amintită a dezamăgit teribil marea majoritate a spectatorilor, și pe bună dreptate, pentru că regizorul face uz de un scenariu care modifică esențial subiectul cărții din care se inspiră, (pe care pretinde că o continuă, de fapt), de niște decoruri care par a fi reciclate din alte producții precum *Cronicile din Narnia*, *Stăpânul inelelor* sau *Avatar*, de niște costume care, în loc să creeze cu adevărat impresia de comedie neagră pentru copii, cum ar fi fost de așteptat, sunt de-a dreptul neinspirate sau chiar urâte, cum cred unii. Johnny Depp zgârie urechile cu un accent nepotrivit și cu replici neinteligibile pe alocuri, plus că, la sfârșit, după victoria Reginei Albe împotriva Reginei Roșii, prin intermediul Alisei care îl ucide pe Jabberwocky, monstrul controlat de cea de-a a doua regină, Pălărierul se dezlănțuie într-un dans hip-hop maimuțar care te aruncă dintr-o dată în derizoriu.

Aparentele sunt salvate, pe ici, pe colo, de jocul actoricesc al unei Helena Bonham Carter sau de vocea unui Alan Rickman interpretându-l pe Absalom, omida albastră care trage cu un aer înțelept, sceptic și intangibil dintr-o narghilea, și care apare în momentele cheie, funcționând ca un fel de clarvăzător și catalizator al acțiunii. În carte, el apare o singură dată, mult mai discret și mai credibil.

Criticile aduse filmului s-ar putea grupa în două categorii: pe de o parte, i se face reproșul că e prea clișeizat, prea cosmetizat, prea plin de trucurile de tip Hollywood, prea departe de carte; de cealaltă parte sunt cei care acuză lipsa acțiunii, plictiseala indusă de previzibilitatea scenariului și de jocul plat al actorilor care vorbesc prea mult. Ambele tipuri de critici sunt îndreptățite și Tim Burton se pare că nu a câștigat din concesiile făcute în numele comercialului, al vandabilului. Unii îl văd deja pe panta descendentă a carierei.

În primul rând, deși e adevărat că Lewis Carroll nu a creat în primul rând un lanț narativ, ci mai mult o înșurire de scene aproape statice, axate pe delicia schimburilor de replici absurde, dar cu miez, între personaje la fel de absurde, totuși, o îndepărtare atât de semnificativă de la universalul cărții (care împrumută titlul filmului) nu e justificată nici măcar de ideea lui Burton de a realiza un fel de urmare a poveștii cu o Alisa aflată la vârsta adolescenței. Cei care erau deja îndrăgostiți de adevărata Alisa și de lumea ei au fost supărați pentru că nu au regăsit în film decât o versiune simplistă, exagerată și kitsch în care ideologiile au suprimat orice răbufnire de talent veritabil. Obsesia pentru reproducerea senzaționalului, a trăirii acestuia, lasă departe în urmă frumusețea discursului original din care unii spectatori au regretat, spre exemplu, lipsa unei replici precum cea a Pălărierului aflat la masa de ceai din carte („Să ne mutăm cu un loc mai încolo!”), datorată intereselor diferite ale filmului. Pe de altă parte, cei care ar fi vrut un film cu adevărat thriller, au fost încurcați de concesiile făcute, totuși, originalului, prin preluarea unor dialoguri sau teme din aria introspecției. Cele șase lucruri imposibile pe care și le repetă Alisa în timp ce se luptă cu monstrul sunt menite a fi demascate ca imposibile și depășite pentru totdeauna, fapt pentru care până și ideea de Țară a minunilor e compromisă, pentru că ea e, nu-i așa?, prin definiție imposibilă.

Am, în final, senzația că regizorul pare să fi uitat de sine și de filmul său în timp ce căuta, orbecând, încăpățânat, asemănarea dintre corb și masa de scris.

Viorica MEREUȚĂ SORTA

Arta de a citi poezia

Pe Harold Bloom cititorul român îl cunoaște mai ales ca autor al unor lucrări de referință precum *Canonul occidental*, *Anxietatea influenței*, *Anxietatea diferenței* etc. Recent, am primit din S.U.A., prin amabilitatea unei distinse intelectuale, o excepțională antologie a *Celor mai bune poeme de la Chaucer la Robert Frost*, poeme selectate și comentate de Harold Bloom în colecția promovată de New York Times Magazine („A Colossus among critics”). Tomul - de peste o mie de pagini - menționează în prezentarea editorului douăzeci și cinci de lucrări, care au făcut din autorul lor o veritabilă instanță culturală în America și, bineînțeles, în lume, laureat al mai multor premii și titluri onorifice (membru al Academiei Americane, Medalia de Aur a Academiei de Beltristică și Critică literară etc.). H. Bloom este „Sterling Professor of Humanities at Yale University” și „Former Charles Elliot Norton Professor at Harvard” conform prezentării succinte a cărții, care amintește o parte din bibliografia sa: *Genius, How to read and why*, *Shakespeare: The Invention of Human*, *The Western Canon*, *The book of J* și *The Anxiety of Influence*.

În acest volum, sunt antologate 108 mari poezi de limbă engleză, fiecare beneficiind de un scurt și memorabil comentariu prefațator. Cartea însăși se deschide cu un excepțional eseu despre arta de a citi poezia (*The Art of Reading Poetry*), sinteză a preocupărilor autorului în domeniu, mărturie plină de patos a iubirii de poezie și a dorinței de a împărtăși cititorilor. Fiindcă Harold Bloom rămâne un teoretician orientat, pentru care teoriile receptării aduc cititorul la nivel de co-autor: „Essentially, this is the anthology I've always wanted the posses. It reflects sixty years of deep and passionate reading, going back to me clove of William Blake and Hart Crane, of William Shakespeare and John Milton, that vitalized my life from my twelve years”. Spirit pragmatic, fără a fi lipsit de o anumită dificultate în plan conceptual, Bloom identifică în poezie o prelungire a vieții și concepce instrumentarul critic al impresionatei lucrări publicate în 2004, pe de o parte ca o expresie sublimată a ideilor din precedentele studii despre poezie - cu precădere *Anxietatea influenței* (din 1973) - și, pe de altă parte, ca pe un demers de promovare elevată a nevoii de a citi poezie, un demers inițiat în care neofitul este el însuși.

Conceptele cardinale din *Canonul occidental* - Shakespeare, centrul canonului, Stranițetea, memoria canonică, Walt Whitman, centrul canonului american - sau cele din *Anxietatea influenței* - cu precădere „mepriza” poetică - rămân liniile directoare ale universului bloomian, deși mai atenuate, aproape dizolvate în substanța discursului critic, care își aproprie - nomina odiosa! - chiar o strategie didactică menită să traseze calea unei lecturi eficiente. De aceea, recursul la propria experiență îi pare exemplul cel mai convingător și un stimulent pentru cititorul ingenuu, care are, în compensație, apetență sporită pentru „originalitate”. Autoreferința este, asadar, o metodă preferențială și (nu-i așa?) convingătoare: „Cu câțiva ani în urmă, la New Haven, într-o noapte când era furtună, am recitat *Paradisul pierdut*. Trebuia să scriu o prelegere despre Milton, ce făcea parte dintr-o serie de prelegeri pe care le trimiteam la Harvard, și am vrut să recitesc poemul

de la început, ca și cum nu l-aș fi citit niciodată și nimeni altcineva n-ar mai fi făcut-o. Pentru asta trebuia să uit o întreagă bibliotecă critică cu privire la Milton, ceea ce părea un lucru practic imposibil. Trebuia totuși să încerc, pentru că îmi doream experiența lecturii *Paradisului pierdut* așa cum îl citisem, cu mai mult de patruzeci de ani în urmă... Și, citind până ce am adormit, sentimentul de familiaritate creat de poem a început să se risipească și a continuat să scadă în zilele următoare, când l-am terminat de citit. Am rămas uimit și ușor înstrăinat, și, totuși, teribil de copleșit. Ce citeam oare?” Aparent simplu - dacă am ignora teza canonului, teoriile anxietății și influenței de extracție intertextualistă ș.a., adică întregul spațiu conceptual bloomian -, fragmentul citat din *Canonul occidental* (ed. II, trad. Delia Ungureanu, p. 52) pune cel puțin două probleme interesante: estetica („originalitatea” canonică) se convertește în psihologie a receptării, „stranițetea” operei generează stări, sentimente (uimit, înstrăinat, copleșit) iar vanitoasa memorie canonică (livrescă, în esență) impune cu putere un pandant pe care H. B. ar fi cazul să îl elaboreze la fel de susținut: conceptul de uitare. Sau cam așa ceva. Pentru că „uitarea” are aici un sens cultural și devine condiție sinequa-non a receptării. Desigur, sensul demersului nu eșuează în apologia psihologismului și a criticismului. Personalitatea lectorului se impune cu arme și bagaje, adică și cu întreaga recuzită gnoseologică: „Abia după ce am terminat, mi-am reamintit (conștient, desigur) o carte crudă a lui William Empson, *Dumnezeul lui Milton*, și observația că *Paradisul pierdut* are o splendoare barbară [...] Empson era marxist, un simpatizant fervent al comuniștilor chinezi, dar nu a fost nicidecum un precursor al Școlii Resentimentului.”

Aproape că strategia s-a transformat în stratagemă (vă amintiți de *Principiul poetic* al lui E. A. Poe) și, cine s-a lăsat manipulat de ingenuitatea primei lecturi s-a pierdut pe drum - dar nu a avut

decat de câștigat - când conștiința critică (un alt concept din recuzita lui Harold Bloom) a aruncat asupra textului o adevărată plasă a lecturii ale cărei ochiuri sunt nume și opere ce întretes o influență și generează interpretări, destructurează și refac legături inginoase, fluidizând limitele textului și transformându-l într-o entitate proteică, dar care își generează propriile principii. *The Art of Reading Poetry* poate și nu poate fi înțeleasă fără a cunoaște lucrările anterioare. Portanța ei metodică face posibilă și o lectură în sine. Dar nu suficientă.

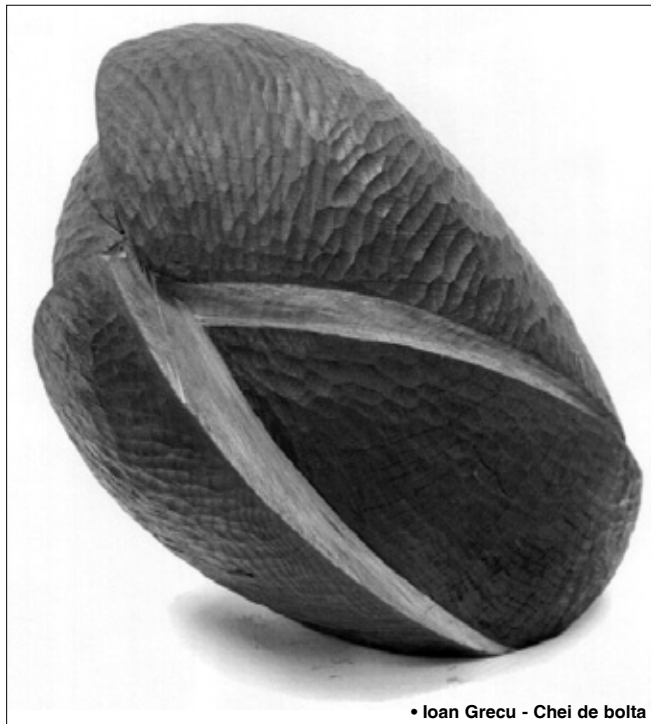
Eseul are opt secvențe. Prima definește poezia ca limbaj figurat, concentrat, expresiv și evocativ - concepte aproape comune cu cele din *Petica americană*. *Orientări actuale* publicată și la noi de Editura „Dacia”, în 1981. De exemplu, definirea unor tropi ca fenomene de deviație semantică (cf. S. R. Levin) sau despre „Stilistica afectivă” (cf. Stanley Fish). Preocupat de metaforă în sens tropologic, H. Bloom o identifică la nivel stilistic în motivul poetic al ruinei, de la Chaucer („Min in the ruins of the high halls, / The falling of the tower sand of wales”) la Hart Crane (*The Broken Tower*), trecând prin Shakespeare (*Sonnetul 73*, *Antonius și Cleopatra* etc.) și relaționând cu ilustrul comentator al romantismului englez, Walter Pater, pentru că poetica ruinelor se structurează în formele acestui curent (după cum se știe și din literatura română preeminesciană). Atență la dinamica subtilă a literarității, H.B. se oprește la Edmund Spenser, la Barfield, Wordsworth și Milton receptând „the finer edges of words”.

Partea a doua își propune să lămurască unele aspecte ale limbajului

poetic considerat esența misterioasă a poeziei. Tropii (ironiile, sinecdoca, metonimia și metafora) potențiază conștiința receptorului, fiind, deopotrivă, resursă și povară pentru că abundența sensului figurat, a echivocului, poate hipertrofia expresia. Pentru exploatarea judicioasă a resurselor poetice ale limbii engleze, Bloom îi menționează aici pe Thomas Hardy, W. B. Yeats, D. H. Lawrence, Robert Frost, T. S. Eliot, Wallace Stevens și, desigur, Hart Crane. Argumentele sale vin tot din etimologie și semiotică: conotațiile verbului „assume” jalonează spații lirice de la Eliot (*Preludii*) la Hart Crane care, în sensul „anxietății influenței”, a preluat imaginea poetică proiectând asupra ei viziunea ironică ce modifică receptarea modelului. Citit prin grila statuată în *Anxietatea influenței*, situația este una clară de mepriza poetică: poetul (Hart Crane!) își creează precursorul (T.S. Eliot) modificând imaginea clasicizată și, deci, osificată, a operei lui.

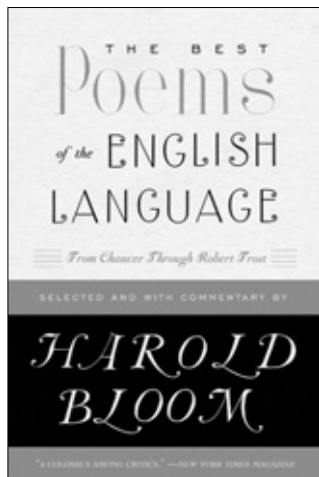
Pentru H. B. e axiomatic că „Greatness in poetry depends upon splendor of figurativ language and on cognitive power”. De aceea, în partea a treia, eseistul dezvoltă imaginea dimensiunii cognitive a poeziei identificând argumente suficiente în conștiința hamletiană, în „the hum of thoughts evaded in the mind”. Delimitarea gândirii poetice de gândirea filosofică, chiar când conceptele in-formează imaginația, structurează conceptul de memorie poetică prin care e posibilă acea aristotelică anagnorisis sau recognition - între recunoașterea și descoperirea, viteala în actul creației și al (re)lecturii (reading și rereading). Forța poeziei se măsoară în capacitatea ei de a determina gândirea și reamintirea (care, în concepția lui Bloom, se suprapun). Nu poate exista poem cu o autentică putere și care să nu amintească un poem anterior; există în fiecare scriitor o memorie literară și o dramă a recunoașterii și a identificării cu un precursor, adică o „angoasă a influenței” face parte din structura spiritului creator. Argumentul suprem se află în „centrul canonului universal” pentru că Shakespeare însuși (a gândit prin influența lui Marlowe (v. *Richard al III-lea*, *Richard al III-lea* etc.) dar s-a întors triumfător asupra lui (v. paralela Faustus/Prospero interpretată ca una dintre cele mai frumoase recunoașteri de sine ironice, o splendoare a gândirii poetice).

A patra secvență a demersului eseistic bloomian postulează faptul că „The Art of Reading Poetry begins mastering allusiveness in particular poems, from the simple to the very complex”. Autorul procedează didactic, recomandând pentru început poeme scurte precum „splendidul” „*Epitaph on an Army of Mercenaries*” (Epitaf pentru o armată de mercenari) de A. E. Housman, un discipol clasic cu modele grecești. Raportul dintre aluzie, sens figurat/precizie este analizat cu finețe în nuanțe infinitesimale, câștigând din alăturarea la Shakespeare sau la Milton pentru că gândirea poetică este contextualizată de influențe, iar recunoașterea și interpretarea aluziilor, interiorizarea lecturii devin sensul acestui demers inițiat și livresc de tip postmodern. Desigur,

• Ioan Grecu - Chei de bolta

a lui Harold Bloom

rețeaua complicată de aluzii livești care se cer recunoscute, alimentează suspiciunea că Harold Bloom începe prin a se adresa unui cititor ingenuu și continuă prin a dialoga cu unul foarte avizat, cu o memorie literară fabuloasă.

O mare parte a lucrării dezvoltă conceptul de aluzie în care se structurează o relație anxioasă între poet și precursor, un mod de eschivare și de apărare împotriva excesului de influență. Dar aluzia ordonează și creația unui singur poet în măsura în care „poetry brings its own past alive into its present”. Vocea individuală nu se identifică decât prin alăturarea de exemple, după cum își susține eseistul metoda critică. Cea de-a cincea parte a textului său, expune mai multe fragmente - din *Măsură pentru măsură*, *Paradisul pierdut*, *Preludii*, versuri din Blake, Tennyson, Whitman - identificând „vocile” de la melancolie și lamentație (Tennyson) la profetismul lui Yeats sau la liniștea lui Stevens.

Secvența a șasea punctează retoric problema fundamentală pentru arta de a citi poezia: „What makes one poem better than another”¹⁰. Editorul își reiterează principiul selecției poemelor: standardele valorii estetice și ale cunoașterii, reprezentativitatea poemului. Consideră că opțiunea pentru tradiția romantică atât de contestată, e un semn de tinerete („As a younger critic”). Trebuie că ideea de tradiție romantică și de „critic mai tânăr” sunt la distanță astrală de înțelegerea noastră. Pentru noi afirmația e suspectă. Sau nu? Mă gândesc, totuși, la Paul Cornea...

Metoda juxtapunerii textelor aminteste oarecum de cea din *Mimesis* de Auerbach. Dar, identificând influențele și diferențele, Harold Bloom vede în Eliot și în Poe modelul byronian, în Robert Frost (*The Oven Bird*⁹) ceva din *Rhodora* lui Emerson și identifică „aluzii” din Shelley în versiunile diferite ale unui poem de E.A. Robinson, în care orgoliul („pride”) cititorului avizat devine sinonim cu „le plaisir du texte” când poetul își justifică autoreferențialitatea asemenea lui Shelley în *Adonais* (elegie pentru John Keats). *Song of myself* de W. Whitman „nu are niciun defect”, este perfect pentru că are cali-

tatea inevitabilului („inevitable”) – centrul marii poezii. Inevitabil/ predictibil devine un raport definitoriu și operează ca un criteriu axiologic; generează memorabilitatea și (re)cunoașterea, distinge între „Jack in the box” (repetiția mecanică, de bluff) și memorarea inevitabilă a versurilor de autentică forță poetică (v. *Ulysses* de Tennyson sau versurile lui Milton, raportabile la versurile imaculate prin controlul frazării, prin naturalețe). Referindu-se la Matthew Arnold – care a clarificat „acest inevitabil al marii poezii” prin diferențe de nuanță și tangențe la pasaje din Homer, Dante, Shakespeare și Milton – Harold Bloom conchide că inevitabilul este „figura (trophe) sa” pentru că edifică în problema recunosci-bilității marii poezii.

Secvența a șaptea urmărește rolul inevitabilului de atribut crucial pentru marea poezie și, revenind la demersul didactic al lecturii, formulează probleme aparent banale din perspectiva cititorului nespecializat: este cuantificabilă impresia subiectivă de autenticitate a valorii? Depășește creația dimensiunea existențială care a generat-o? Argumentele pentru posibile răspunsuri sunt extrase din cazul unui mare dar dificil poem care este *Voyages II* de Hart Crane. Eseistul consideră relevantă contextualizarea istorică a genezei poemului (1924, începutul relației cu un tânăr marinar danez etc), identifică o succesiune de șase *Călătorii* cărora le conturează un background elocvent (Shakespeare, Marlowe, Blake, Shelley, Melville, Whitman, Dickinson și, precursorul său imediat, T.S. Eliot) sunt poeme de o intensă împlinire erotică din Caraibe unde, pe Insula

• Anca Mușat

Ananasului, Crane își petrecea verile și unde, la 32 de ani, poetul va sfârși înecându-se (o uluitoare suprapunere a spațiului literar cu spațiul morții). „Influențele” lui Crane, îndeosebi „Alastor” și „Adonais” de Shelley se concentrează într-un motiv poetic prin care, în final, se contopesc în noaptea moarte, mama și marea, iar poetul se lamentează în descântecul tăcut al somnului, al morții, al dorinței. Moartea se transformă în poartă spre paradisul erotic din vis ca într-o versiune a solilocviului hamletian („somnul morții”). Underground-ul lui Crane este lărgit în continuare prin referiri la Hermes Trismegistul, în a cărui lucrare, *Poimandres*, Omul Divin cade în Ocean ca într-un cosmos al iubirii, al somnului, al morții – „influența” fiind destul de transparentă pentru îndrăgostitii narcisiști ai lui Crane pedepșiți de batjocoritoarea mare („the mockingly maternal sea”). Aceștia navighează însoțiți de sunetul unor clopote străni, probabil din lumi scufundate, vizuni apoteotice în care mișcarea bărcii, sunetul clopotelor și erotica pasională se interferează în sinestezii echivoce, whitmaniene. Ambivalența maternală a mării se suprapune pasiunii împărțite între cei doi iubii și oandă. Imaginea este pentru Bloom ermetică, asemenea celei din poemul lui Shelley. Călătoria s-a transformat în plutire pe mare și ideea e susținută de trimiterile la Melville (cap. 126 din *Moby Dick* despre foci) sau la William Blake. Eros învinge Thanatos, dorința e deasupra somnului și a morții, celebrarea eroticului continuă să fie ecstatică, în concepția comentatorului.

Ultima secvență formulează un punct de vedere conclusiv nu doar asupra lui Hart Crane, devenit exemplar pentru constituirea metodei critice bloomiene: „Hart Crane is a difficult great poet, but very good, even great, poetry need not be overtly difficult”¹². Raportul dintre dificultate și accesibilitate îi pare lui H. Bloom complex atât timp cât unii poeți se declară accesibili (ex. W.

Whitman), dar sunt subtilii și evazivi. Dificultatea însăși e de mai multe grade: alegoria e de nivel înalt (J. Milton, Th. Gray), originalitatea cognitivă cere mobilitate intelectuală (Shakespeare, Dickinson) în timp ce obscuritatea unor poeți e o simplă aparență (la Blake sau la Yeats mitul cedează familiarității!). Totuși există o dificultate intrinsecă a marii poezii de la Dante la Crane. Conceptele din *Canonul occidental* sau din *Anxietăți* sunt actualizate discret în acest final în care Bloom amintește de bizarerie, de stranietate („strangeness”) ca de un autentic criteriu al poezității, o marcă a originalității poetice (v. *Canonul occidental*, p. 52). Pentru că, susține eseistul, marea poezie se adresează conștientei: „Consciousness is the central term here”¹³ și „Words are figurations of consciousness: metaphorical of consciousness, the poet's words invite us to share in a strangeness”¹⁴. Stranietatea produce o mutație în conștiință, poeții sunt ciudați (stranii) în măsura în care sunt artiști liberi de ei înșiși („free artists of ourselves”). Această eliberare de sine („a trăi în inactualitate”, cum spunea Călinescu) este ceea ce ne domină din marea poezie, este forța ei magică și pare imposibil de atins în absența memoriei canonice. „*The Art of Reading Poetry* is an authentic training in the augmentation of consciousness, perhaps the most authentic of healthy modes”¹⁵.

Așadar, dacă citim *Canonul occidental* și cele două *Anxietăți* ca pe niște lucrări doctrinare – adevărată gnoseologie a gândirii bloomiene – trebuie să constatăm că *The Art of Reading Poetry* (*Arta de a citi Poezia*) este ontologia sa, adică o proiectie asupra universului poeziei cu instrumentarul elaborat anterior.

1. „În esență, este antologia pe care tot timpul mi-am dorit-o. Ea reflectă șazece de ani de pasiune intensă, detașându-mă în timp de operele lui W. Blake și Hart Crane, ale lui W. Shakespeare și John Milton, care au intrat în viața mea de când aveam doisprezece ani.”
2. „Min e ruina înaltelor culoare/ Prăbușire de turnuri și ziduri”
3. „Cele mai fine nuanțe ale cuvântului”
4. „Măreția în poezie depinde de splendoarea limbajului figurat și de puterea cunoașterii”
5. „Murmurul gândurilor evadând în minte”
6. „Arta de a citi poezia începe cu stăpânirea aluziei în fiecare poem, de la cel mai simplu la cel mai complex”
7. „poezia își prelungește propriul trecut viu în prezent”
8. „Ce face ca un poem să fie mai bun decât altul?”
9. *Privighetoarea*
10. *Cântec pentru mine*
11. *Călătorii II*
12. „Hart Crane este un mare poet dificil, dar, foarte bună, chiar excelentă, poezia nu trebuie să fie impenetrabilă”
13. „Conștiința este termenul central aici”
14. „Cuvintele sunt figuri ale conștiinței, metafore ale conștiinței, cuvintele poezilor ne invită să participăm la o bizarerie”
15. „Arta de a citi poezia este un adevărat experiment, poate cel mai autentic dintre cele sănătoase”

Pe la începutul anilor '90 (dar și în continuare...), când au început virulențele atacuri-reconsiderări ale unora împotriva literaturii române postbelice și nu numai, un oarecare timp mi-am zis că era normal, fiindcă destui ani trăisem cu toții „în cercul nostru strămt”, forjat la fabrica moscovită a bolșevismului sovietic. Să nu uităm că, imediat după instaurarea regimului comunist în țara noastră, limba rusă era cel puțin la fel de importantă ca și limba română, fiind considerată materie obligatorie încă din ultima clasă de școală primară – a IV-a –, iar în clasa a VII-a se învăța, de prin 1950, *Istoria Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice și Geografia U.R.S.S.* Fără a mai intra în alte amănunte și întorcându-mă la ideea de la începutul acestor rânduri, e locul potrivit să mai adaug doar că, din primii ani de după război, a fost înființată Editura „Cartea Rusă” (ARLUS, înființată în decembrie, 1944, Editura începând să funcționeze din ianuarie 1945), a cărei menire și rost erau de a umple rafturile librăriilor și bibliotecilor cu traduceri din literatura rusă, dar, mai ales, din cea sovietică pronunțat-propagandistică. Românilor trebuia să le intre în cap, și să nu le mai iasă!, că totul, deci și în privința creației literar-artistice universale „de geniu”, se datora în cea mai mare măsură personalităților sovietice din domeniu. Însă, ar fi nedrept să nu recunosc, în același timp, că, pe lângă autori „de serviciu” – Boris Polevoi (*Povestea unui om adevărat*), Valentin Kataev (*Pentru puterea sovietelor*), A.Fadeev (*Tânăra gardă*), Arkadi Gaidar (*Timur și băieții lui; Ceasca albastră*), F.V.Gladkov (*Cimentul*) etc., etc., au fost publicați și autori fără de care literatura universală n-ar avea rotunjime, precum: Turgheniev (*Prima iubire, Părinți și copii*), Tolstoi (*Război și pace; Anna Karenina*), Pușkin (*Poltava, Boris Godunov, Evgheni Oneghin*), Gogol (*Taras Bulba, Revizorul, Suflete moarte*) etc.

Conform directivelor ideologice venite de la mama-Moscova, Editura „Cartea rusă” aprovizionă cu agresivitate și consecvență piața cărții din România cu tone de volume-maculatură semnate de autori despre care, în zilele noastre, nu se mai știe decât prin arhive, sunt pomeniți la „capitolul” și alții, sau în atotcuprinzătorul și primitivul etc. Marele avantaj a fost că, adevărații iubitori de literatură, au avut posibilitatea să intre astfel în contact și cu marile valori ale literaturii ruse și, prin extensia ideii, universale. Aceasta era partea frumoasă și utilă a situației care, însă, era estompată de dopajul sistematic, bine organizat și ajustat consistent de către reprezentanții români, școlii pe „Colinele Lenin” la celebra Universitate „Lomonosov” de lângă capitala sovietică. Prin ei, „Marea prietenă de la răsărit” impunea o ideologie marxist-leninistă și materialist-dialectică extrem de potrivită propagării unui politicianism comunisto-rigid devenit, odată cu trecerea anilor, unul dintre cele mai cinice sisteme politico-ideologice și economico-administrative din istorie – rudă apropiată a nazismului hitlerist... Din nefericire, abia în decembrie 1989 acest dopaj agresiv și umilitor a încetat sau, în orice caz, și-a diminuat substanțial forța...

Dumitru Hurubă

Postbelic - postdecembrist...

În acest context politico-istoric, scriitorii noștri, care n-au aderat la o politică pronunțat antinațională, sau o făcuseră doar de ochii lumii și pentru a putea supraviețui ca autori responsabili și rezonabili într-o societate total ostilă oricărei activități nealiniate stăruindelor comuniste din domeniul artistic, culturii în general, au creat, totuși, opere care, datorită valorii lor reale, au rezistat prin timp. Aici trebuie reținut faptul că scrierile unor asemenea autori cu precădere (dar orice produs literar!), nu vedeau lumina tiparului fără avizul prealabil al unei cenzuri draconice deghizată oarecum pașnic sub denumirea de *secția de propagandă a C.C.-ului comunist*. În această ordine de idei cu atât mai mult trebuie apreciată literatura postbelică bună. Evident, cu amendamentele care se impun. Așadar, adevărații creatori români de literatură nu au privit cu pasivitate fenomenul *comunistizării* țării, ci, atât cât le-a stat în putere, s-au străduit să creeze opere literare prin care, măcar cât de cât, să contracareze – pentru că de oprit nu putea fi vorba –, înaintarea tăvălugului literar-sovietic măturător peste valorile noastre spiritual-naționale. De aceea, celor care în ultimele două decenii s-au unit într-o haită mercenar-demolatoare, le-aș aminti că scrieri precum *Trilogia valorilor*, de Lucian Blaga; *Desculț*, de Zaharia Stancu; *Un om între oameni*, de Camil Petrescu; *Străinul*, de Titus Popovici; *Morometii*, vol.1, de Marin Preda; *Limba poeziilor lui Eminescu*, de Al.Rosetti; *Vocile nopții*, de Augustin Buzura; *Cel mai iubit dintre pământeni*, de Marin Preda; *Bate și ți se va deschide*, de Mihai Sin, *Plecarea Vlașinilor și Neamul Vlașinilor*, de Ioana

Postelnicu etc., etc., au apărut editorial între anii 1948-1989. Însă au apărut, în același interval de timp și, de exemplu, *Kiev, Moscova, Leningrad, jurnal al unei călătorii în U.R.S.S.*, de G.Călinescu; *Mitrea Cocor*, de Mihail Sadoveanu; *Bărăgan*, de V. Em. Galan; *Descoperirea familiei*, de Ion Brad; *Pasiuni*, de Constantin Chiriță; *Puterea*, de Corneliu Leu, și, desigur, multe altele purtând cu ele mesajul unei ideologii pregnant și sugestiv comuniste. Că s-au făcut compromisuri? Sigur că da: unele grave și de neiertat, dar altele care, dincolo de aparențe, au contribuit mai mult sau mai puțin, la rezistența și continuitatea procesului de supraviețuire a literaturii autohtone, așa cum deja spuneam, pot fi cel puțin explicate acordându-li-se anumite circumstanțe...

Sigur, acum ne vine ușor să analizăm (și să acuzăm...) situația de la „înălțimea” finelului de an 2009 punând la zid pe unii și pe alții, dar nu ținem seama de contextul istoric în care scriitorii noștri și-au publicat cărțile. Și mai refer aici la generalitatea problematicii vizavi de creația literară din perioada menționată care s-a constituit, până la urmă, în literatura română postbelică. Atunci, adică acum două decenii, cățiva tineri, dar și mai puțin tineri, deveniți peste noapte „importanți” critici și istorici literari, au început marea hăituaială împotriva... Împotriva... miturilor, în primul rând având scopul măreț de a demonstra că marile valori spirituale trebuie coborâte de pe soclurile lor intangibile analizându-li-se creațiile de pe poziția noii democrații. Mă întreb, poate retoric, „acei mari analiști reconsideratori” de la finele secolului XX și

până azi, știu, oare, că *Gazeta literară* era copia revistei sovietice *Literaturnaia gazeta*, iar *Scântea*, organul politic al PCR, leit ziarul *Iskra...* sovietic?

Dar, vorba Poetului, *Trecut-au anii*, iar timpul, conformându-se menirii sale, a cernut valorile și-acum, iată, putem extrage din contextul general câteva cărți și autori datorită cărora literatura română – cea valoroasă – nu a suferit, ci și-a asigurat continuitatea. Să nu ne prefacem a nu pricepe cum stau lucrurile cu adevărat, fiindcă ar fi o uriașă greșală să nu fim obiectivi și sinceri așezând operele literare create după cel de-al doilea război mondial în raftul unde se află locul fiecăreia, într-o ierarhie stabilită de bătrânul și înțeleptul „bibliofii” Cronos... Apoi, să analizăm și ce anume s-a creat, literar vorbind, în primii 20 de ani postbelici și cam ce s-a creat după decembrie '89 – indiferent despre care gen literar ar fi vorba. Personal risc să afirm că, din 1990 și până în 2009, nu a apărut nici măcar o singură carte – proză sau versuri – despre care să se spună cu seninătate: da, aceasta e cartea! Că au fost lăudate până la isterie unele volume, mai mult pe bază de confrerie, este o realitate incontestabilă; s-au propus și s-au acordat premii care, s-a dovedit mai apoi că, doar din punct de vedere financiar au contat – restul... Au fost premiați autori, cu premii importante, de care acum, după doi-trei-șase-zece ani, nu se mai știe nimic. Este adevărat: nu mai există cenzură, deși... Din nefericire, zic eu, literatura română e plină, cu mult mai plină, în orice caz, de scrieri lipsite de valoare decât ne-am fi imaginat în 1990. „Marii demolatori-reconsideratori” grohăie de plăcere când proslăvesc nulițiile punând la index tot ce depășește puterea lor de percepție și înțelegeră. Eminescu a devenit un romantic demodat, Sadoveanu un depășit, Creangă un povestitor mediocru, chiar obscen, Caragiale un superficial, Slavici un plicticos, Rebreanu un romancier de provincie ș.a.m.d. și etc. Pe când literatura actuală, noile generații de scriitori, ehei!, dacă nu toți, majoritatea sunt foarte buni și tocmai potriviți pentru a li se înmăna premiul Nobel. S-au făcut chiar propuneri, dar suedezi și norvegieni, necunoscători de limba română, au văduvit literatura universală de cel puțin o capodoperă româno-postdecembristă. Așa comercială și, nu rareori plină de obsențități cum ar fi ea!

Că simți imediat nevoia să exclami amintind de Nicuță Tănase: „Ce oameni, domnule!”

În mod intenționat nu am dat nume de autori postdecembrști, fiindcă alții, decât unii „optzeciști”, mai apropiați de valoarea acestora, sunt greu de găsit. Ar fi prea mult să spun *imposibil*, dacă aș aduce în context întreaga literatură națională începând, să zicem, cu *Scrisoarea lui Neacșu de la Câmpulung*?

Părerea mea este că, la pretențiile unora, multicitatului și optimistului îndemn *rădulescian* i-a cam trecut vremea, iar Cervantes, Moliere, Twain, Cehov, Blaga, Dante, Shakespeare, Faulkner, Goethe ș.a., ș.a. n-au rămas ca valori incontestabile în literatura universală pentru că ar fi scris subliteratură, ci, după cât îmi amintesc eu, din cu totul alte motive...

• Mihai Docea

Când am citit, pe la începutul lui martie a.c., fragmentele publicitare, expediate unui ziar, precum buzduganul zmeului din poveste, cu anunțarea apariției unei cărți de Adrian Marino, *Viața unui om singur*, nu-mi puteam închipui cum „va arunca în aer lumea culturală” și „va pune pe jar lumea literară”. Îl știam pe criticul ideilor literare un polemist aprig, înșeși scrierile sale de sinteză se mențineau în registrul controverselor, pentru a-și impune punctele de vedere. Iar cât privește singurătatea, înțelegeam prin asta o independență de spirit dusă până în pânzele albe, până la renunțarea de a primi privilegiile sociale care, e drept, i-au fost refuzate, adeseori, cu strășnicie. Îl vedeam instalat în bibliotecă, împrejmuit de noian de cărți și cu zeci de sertare dolișoare de fișe. Auzisem că, totuși, a călătorit mult în străinătate, că a fost activ, politicește vorbind, și „înainte”, prin tinerete, dar mai ales la început post-decembrișt. Ceea ce m-a intrigat cel mai mult au fost reacțiile *avant la lettre* ale unor nume sonore și, cu deosebire, ale unor persoane care, se spunea, nu au citit nimic din ce a scris Adrian Marino și, vai, nici nu auziseră de numele lui. De aceea am și scris repede o preîntâmpinare.

Mirarea a crescut când au apărut reacții la cartea format mare, 526 de pagini, ieșită de sub tipar imediat: („Mortul rău”, calchieră după „Adrian Marino minte și mort”), câteva elogii fugitive și restul, să vedem ce mai urmează. Numaidecât cititorii s-au bulucit asupra opului planturos și unii s-au și apucat să scrie. Vitează de milenii al treilea La publicarea acestor rânduri, vor fi fost multe luări de poziție, individuale sau în grup, dezbateri și mese rotunde. Și vor urma vorbe, sigur, nesfârșită vreme, după cum poate exista și o „ripostă” prin tăcere. Și aducând pe tapet ecoul „calomniilor și bârfelor „Dr.” - lui Bratu”, la care se referă Adrian Marino și Mircea Dinescu. „Victimele” vor fi cam sau foarte nervoase și, astfel, scandalul atât de dorit va alimenta viața noastră culturală și politică. Pentru că, într-adevăr, cartea oferă asemenea prilej de vociferări. Memoriile acestea punitive tulbură festivitățile și apele deja nebulose, mai mult, aruncă în aer obiceiurile culturale și politice (două domenii antagonice în deplină convietuire). Chiar dacă ele se resping, cultumicii și politrucii cată să le amestece, fiecare cu scop bine profitabil. „Memoriile” (cu ghilimele, că nu-s memorii propriu-zise) sunt mai mult polemice (dovadă de sănătate a unei culturi); pamfletare nu prea, căci le lipsește caracterul *literar*, atribut detestat de memorialiști. Ei invocă spiritul critic: „dreptul spiritului critic de a se exercita oricând, oriunde și împotriva oricui”. Totuși, cât privește *Viața unui om singur* spiritul critic se manifestă doar într-un singur sens, nu cel mai relevant: diatribă împotriva tuturor, inclusiv împotriva autorului însuși. Fără poezie neagră dantescă, fără alegorie swiftiană, fără fabulă cantemirescă, fără vervă argehiană, numai cu incriminări de felul filipicelor din toate timpurile și al publicisticii satirice de tip Jean Lorainne, Léon Bloy, Mirbeau, Ernest Hello, Veillot. Dar publicității acestia, deși faimoși, sunt de talie mică în comparație cu enciclopedicul Marino. O carte unică, masivă. Un demers (auto)pedepșitor, implacabil: „Doresc să scriu totuși „cartea” vieții mele, în toate sensurile cuvântului. Să-mi afirm identitatea, „personalitatea”, bună, rea, așa cum a fost”.

Dacă aceste „moravuri” sunt văzute prin lentilele marelui și irascibilului observator, imaginea apare sinistră. Mărită, dar cu mult adevăr conținut. O biografie „intelectuală”, ideologică și culturală, nu anecdotică și factologică, cum spunea chiar autorul, dar marcată de un temperament pe cât de metodic pe atât de bățios. Cartea poate fi citită, dintr-un anume unghi, ca o vendetă, pe de altă parte se citește și ca un act de sinceritate demistificatoare. Mi se pare tentantă analogia cu Eugen Ionescu, în pofida unor deosebiri

Constantin TRANDAFIR

Viața unui mare cărturar rebel

tranzante. Conștiințe turbulente, negația și sfidarea lor provin din insatisfacții ajunse până la exasperare, dincolo de problemele strict literare. Dar unul e spirit creator, cesătalt este ideolog. Franchetea lor descumpănitoare ține să dea pe față și astfel să dinamiteze racile ajunse la absurd și grotesc, care în cazul lui Ionescu au umor (negru), în cel al lui Marino funcționează doar umorile vitriolante. De la simpla frondă, ei acced la revolta convingerilor intime. Autorul eselui *Nu* a fost întâmpinat ca calificări de „nihilism”, „excentricitate” și „demonism” pentru atitudinea lui negatoare față de Argezi, Ion Barbu, Camil Petrescu etc.: „pustietăți sufletesti”, „descalificanți moral și estetic”, un caz de „domeniul psihanalizei”. Când a „evaluat” către lumea generală a *Rinocerilor*, transgresată prin artă, disperarea lui (altfel decât aceea a lui Cioran) l-a purtat spre Academia Franceză. Negația lui Marino e primită tot ca un reflex „paranoic”, fără culoare literară, dar cu anvergură ideologică și critică ieșită din comun.

În cazul lui Adrian Marino, etalarea proțiilor metehne îi justifică, aproape delicioasă, autodenunțul. Se consideră, pe drept, „iritabil”, „plin de revolte refutate, de inhibiții de mult ascunse”, „ursuz, rece, antipatic, inabordabil, „imposibil”; „Dar obstacolul cel mai dificil este al subiectivității adesea excesive: nu m-am plăcut niciodată. Nici cum am fost, nici cum am fost obligat să trăiesc”. Spusa apostolului în legătură cu dragostea nu-i pe măsura firii sale. Preferă, mai curând, să nu ierte pe nimeni și nimic, să adopte în aceste „atitudini” negația distructiv/constructivă, justificată „moral și chiar ontologic”, potrivit cu „legea talionului”: „Fiindcă ea pune în loc ceva, ceea ce a fost distrus, desființat. Uple „un gol”. Reface un echilibru rupt”. „Seniorul” a fost acuzat de lasitate că a lăsat să se dea publicității acest masiv op recriminator după cinci ani de la moartea sa. Care a fost ratiunea unui astfel de procedeu? „Posibilitatea ca un personaj oarecare (...) să poată intra cu agresivitate în intimitatea vieții mele mă umple, de pe acum, de oroare. Numai acest gând mă exasperează și îmi dă fiori. Cel puțin după moartea mea, voi fi ferit de contacte impure”.

E bine de trecut aici peste statura cărturarului care a nutrit toată viața (ca și G. Călinescu pe care, pur și simplu, îl urgisește) construcția monumentală și

durabilă. Totuși, se situează pe itinerariul trasat de la Cantemir la reprezentanții Scolii Ardelene, de la Hasdeu și Maiorescu, la Iorga și Mircea Eliade. Român este și Adrian Marino căruia nu-i place țara de baștină, așezată mai totdeauna în poziție subalternă față de alte neamuri, fapt care ne-a ținut pe loc. Motivele invocate sunt parțial îndreptățite: lipsa de idei „precursoare”, condițiile istorice vitrege, „defectele profunde ale poporului român”. *Tale-qualae*. „Suntem, în esență și din nefericire (...) un popor arhaic, un amestec de tenacitate și vicienie a supraviețuirii, de adaptabilitate și egoism defensiv, de vasalitate, duplicitate și servilitate, de timorare și capacitate extraordinară de simulare și salvare a aparențelor”. Balcanism și fanarism impregnate ca o rea pecete: „nous sommes ici aux portes de l'Orient...” Cultura și Civilizația dominant rurală îl nemulțumește categoric pe „europeanul” Marino. Mitul Meșterului Manole e un mit de circulație balcanică, iar „Miorita” – un nefericit mit al resemnării. Surprinzător, pornirea negatoare a savanților se extinde și asupra altor zări. Pe ruși nu-i suportă sub nici un chip, europeni și ei, estici (Puskin, Gogol, Tolstoi, Dostoievski, Cehov, marii anticomuniști), îi reproabă și pe occidentali, care sunt aroganți, dogmatici, stângiști și altele. De exemplu, concret, Roland Barthes este „emblemă a modei și snobismului și, mai ales, frivolității critice specifică perioadei „structuraliste”. Companionul Etienne are și el beteșugul unei avaritii „sordide, malactive”, pe Tsvetan Todorov îl macină „arogația și suficiența, iar „obraznicia” lui Enzesberger nu o întrece nimeni. „Parisul – polul modern al ratatilor”.

Dar mai cu seamă Marino nu suportă „odioasa viață literară” contemporană de la Nordul Dunării, pe care, oricât de marginalizat a fost, a cunoscut-o bine, uneori în detalii. De acum mânia autorului, a victimelor și a altor receptori ai *Vieții unui om singur*, crește peste măsură. O tornadă de discreditări revarsă eruditul hermeneut asupra celor mai mulți, de la impresionistul E. Lovinescu, la preceptorul G. Călinescu, marea lui dezamăgire; de la Mircea Eliade, Cioran, Noica (toată „generația bombastică”), până la Al. Paleologu, N. Steinhart, Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Eugen Simion. Marii noștri critici numiți mai sus sunt „ilustri necunoscuți în Europa”. Istoricii religioși „nu avea nici o educație și sensibilitate afectiv artistică. Pictura și muzica nu-i spuneau nimic”; I. Negoitescu (amic, dacă se poate spune așa) cultivă „narcisismul sexual exhibiționist”, literatorul de la Rohia – „un amestec livresc, împănă cu citate”, conu' Alecu Paleologu este „exhibiționistul modern” care debitează „enormități”; I. P. Culiuanu e doar „un subprodus, în esență, al lui Eliade”. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au merite radiofonice, dar „ce operă au ei?”. Securitatea, menționează Marino, era mult mai informată decât cei de la Europa Liberă. Cei mai mulți și mai apropiați de vremea noastră sunt descalificați fără nici o ezitare. Gabriel Liiceanu, „mare Căpitan filosof-național, guru suprem”, Andrei Pleșu, subțire autor al unei cărțuții cu titlu împrumutat fără să menționeze, H. R. Patapievici, „invenție a GDS”, Ileana Mălăncioiu „amestec de Mița Baston și Surășul Hiroșimei”, „oferitor Dan Ciachir”, Mircea Mihaieș cel cu „o furie demolatoare, frenetică, irațională”, „legionarul” Paul

Barbăneagră. Mircea Dinescu e „golănașul de profesie”, Ion Cristoiu, „gangster utecit de presă”, Dan Petrescu „mărunt ratat veninos”, Luca Pițu „măscărci verbal”, „pochimenu” Dan C. Mihailescu, C. T. Popescu „uluitoare de agresiv și vulgar”, „mereu crispat, categoric, suficient și definitiv”, „violent, grobian, cu fizionomie de killer din filmele din seria B”. Și mulți alții, scriitori, ziariști, politicieni, de orice culoare politicianistă. Un adevărat tsunami, o inflamație goyescă, încât parcă te cuprinde invidia, cum e gluma cu oltenii, că nu te immortalizează fie și cu vorbe de rău. Sau măcar să fi dat indicații pentru un Dicționar. Dar aici, firește, n-ar fi putut trece pe oricine. Marino își asumă misia și riscul de a fi neîndurător. Nici Helade n-a fost mai blajin, nici Hasdeu, nici Macedonski cu care monograful crede că se înrudește temperamental. E încă un păcat al românilor intelectuali, identificat de enciclopedist: „nihilismul distructiv”. În acest din urmă caz dar și în altele, nu se exclude pe sine.

27 martie, 2010

P. S.: Între timp, era de așteptat, au dat năvală cei „popii” mai mult sau mai puțin, care sunt încă în viață, cu atacuri violente ori mai potolite, invocând pentru adevărarea supărării lor și soarta „victimelor” trece în neînțelegere. De la un critic vătămat să reținem finalul: „În sfârșit, despre coabitarea autorului cu Puterea ocultă rămâne să vorbim în articolul următor”. Curiozitatea ne omoară. Domnul Dinescu de la CNSAS știe dumnealui *ce* și *cum* se lucrează pe acest tărâm enigmatic, când spune că Marino a fost un „turnător” sadea. Știa și Memorialistul, care a acordat două capitole acestui domeniu, unde relatează cum a intrat în vizorul Securității. Informările ce se cereau de Academia de Științe Sociale și Politice și de Consiliul Culturali, după deplasările oricui în străinătate, ajungeau la DIE. Noi, ageamii, habar n-avem cum a fost (și mai e) cu treaba asta. Am rămas tablou când am aflat ce risc și-a asumat Marino dând în vileag toate „serviciile” și „structurile”. În același ziar unde s-a făcut vestirea apariției cărții care va zdruncina lumea, se anunță o ripostă de toată minunea: „*Super-spiionul Securității în Occident. Marino, turnătorul lui Eliade și Lovinescu*”, adică Monica Lovinescu. „Adrian Marino a semnat pactul cu Securitatea”, „Criticul literar (sic!) a fost aproape 20 de ani informator al Securității și al spionajului extern...”; „interese operative”, „întâlniri «fabulate»”, „Mircea Eliade, obiectivul principal”, „Europa Liberă, punctul nevralgic”, „întâlniri conspirative”; „Marino i-a căutat pe ofițeri și după ce aceștia renunțaseră oficial la el”. Uluiitor, am avut, ca nimeni alții pe planetă, un mare cărturar „super-spiion”. Amatori de scrieri polițiste așteaptă cu sufletul la gură. *Cartea albă a Securității* e dezamăgitoare sub acest aspect. Adrian Marino apare pe o listă cu „reabilitați” în 1968, în 1971 „lista” îi consemna trecutul politic dubios (frunțas al TUNT, pușcăriă, surghiunul într-un sat, ocupații științifice și literare, situația familială), în 1981 e numit printre cei care s-au împotrivit „recuperării” lui Eliade (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca ș. a.), pentru că acesta era de acord cu nominalizarea lui Ceaușescu pentru Premiul Nobel. Pe 7 ianuarie 1988 e trecut într-o notă cu scriitorii care s-au „eschivat” de la omagierea celor mai iubii fii ai poporului român. Dosarul de la CNSAS, susțin mulți, ar fi o răzbuțare a celor pe care Adrian Marino i-a ținut, o „făcătură” a Securității. Au mai pătit-o și alții: recent de tot, Mircea Iorgulescu. Ne vom lămurii cum stă situația de fapt când se vor da publicității documentul olograf al angajamentului de colaborare cu Securitatea, precum și ceea ce spun serviciile de informație franceze sau germane.

4 mai 2010

1 mai 2010

Creația muzicală, se spune, e o mărturie, într-un fel foarte complexă, a vremii ei, uneori la fel de ambiguă și obscură ca visele ori ca miturile. Și nu săvârșim nici un abuz atunci când, tot mai puțin, visăm la emergența și impunerea muzicilor savante sau, dimpotrivă, tot mai mulți, mitizăm produsele de divertisment, încuscrindu-ne și cu dracul pentru a trece puntea intereselor ori hatărurilor de-o clipă și, în orice caz, abuziv private. Intreaga istorie a muzicii e plină de nunți și cumetrii, de divorțuri și trădări. Dar, dacă pare oarecum lămpede că furiile (ca și eufoniile) nu pot fi ignorate și, cu atât mai puțin anihilate, este de domeniul evidentei că, în virtutea enantiodromiei heraclitiene, cu cât se pariază mai artificial pe raționalizarea creației componistice, cu atât mai natural crește potul spontaneității și implicării afective în actul elaborării unui opus muzical. Mutatis-mutandis: orice slujbă religioasă dintr-o biserică ortodoxă greacă amplifică, aidoma unui dangăt de clopot, zgomotul crizei economice, înlesnind vântățiile unui foc până mai ieri moct și inofensiv. Iar dacă cineva m-ar întreba ce legătură este între credință și putere, i-aș răspunde (fie el evlaviosul enoriaș de lângă ora doctul politician de dreapta) că tot ce ne înconjoară funcționează în baza principiului vaselor comunicante sau, poate, mai corect spus, după legea lui Arhimede a corpurilor scufundat, care nu este altceva decât expresia particulară îmbrăcată de legea compensației, conform căreia dacă undeva e prea mult, altundeva se cade a fi prea puțin. Cu alte cuvinte, unde sentimentul religios e puternic, se pare că ordinea financiară e lipsită de sentiment. Aceasta nu înseamnă însă că nu trebuie să căutăm cu insistență îngerul doar pentru că există riscul de a da peste bestie. În Salonic nu am resimțit nicidecum acest pericol. Lumea greacă e și azi dolidora de legende și mistere ori de fundamentale și sacre totodată manifestări ale inconștientului, descărcate firesc, neostentativ de oamenii simpli, prin intermediul propriilor lor vise și aspirații, ca și de atingerile umile, reverențioase ale moaștelor Sf. Dumitru, condamnată parcă să rezoneze cathartic cu aceste ființe cufernice și statonice ce tânjesc legitim după redempție. Iar între criză și credință există aceeași distanță ca între Agia Sofia și

mondo musica

Liviu DANCEANU

GreCIA

(o perspectivă insulară)

Agoios Sofios. Adică, preț de (bune?, rele?) secole.

2 mai

Escaladând Muntele Olimp am realizat teribilul eșec personal al anilor 80, când „zeii” epocii de aur îmi refuzau în fel și chip viza întru „cucerirea” Darmstadt-ului, un Olimp al muzicii contemporane, sanctuarul exhibițiilor, dar și consolidării primenirilor care au cutremurat din rărunchi componiști ca unui sfârșit de mileniu. Străbat miticul lăcaș al lui Zeus, scrutând zăpada încă abundentă de pe Mitikas și Skolio cu aceeași intensitate cu care odinioară râvneam să deambulez pe riviera de la *Internationale Ferienkurse für neue Musik*, ca unul ce credea că Darmstadt-ul e un Pantheon populat cu zei precum Stockhausen, Ligeti, Karkoschka, Becker, Caskel, Kontarsky etc. Deosebirea esențială dintre Darmstadt și Olimp constă și în faptul că Zeus a putut merge uneori până la nebulie, având întotdeauna puterea să revină, în timp ce un Siegfried Palm, de pildă, și-a procurat un bilet numai tur (ohne Rückkehr). Or, se știe, drumurile dus-întors permit creației să nu cadă definitiv pradă tenebrelor. Sau să evite căile fără întoarcere.

3 mai

În general compozitorii sunt eu-ri gânditoare și abstracte, materializate în trupuri care nu prea aparțin unei familii, unei patrii sau chiar unei epoci (pe care, în definitiv, nici nu le-au ales). Singur, compromisul e

calea spre echilibru și spre diminuarea anvergurii noastre narcisiste. Însăși M-rea Sf. Dionisie din tinutul Pieriei este un exemplu de compromis în vremuri de restriște prin oferirea de adăpost (în timpul revoluției de la Olimpos din 1878) femeilor excomunicate de pe teritoriul lavrei de către ctitorul ei. Muzica contemporană se află și ea într-o categorică restriște (și excomunicare?), dar compromisul întârzie să apară. Privesc, nostalgic, la Catehezele Mistagogice ale Sf. Chiril, volum solidar părți salvate a bibliotecii inițiate de Ieromonahul Metodie Olimpiotul (adăpostită actualmente în metocul mănăstirii), și mă gândesc la acomodarea individualismului cu colectivismul ca o soluție eliberatoare pentru creatorul actual, rob al ambiției de a se adresa în egală măsură societății și omului, precum și la părăsirea, pluridirecțională, a îngustului și zbcuimatumului teritoriu locuit de eu-l incandescent.

4 mai

Survolat de la înălțime, Lithochoro e un buchet de tândări surzătoare ce semnălează, aidoma oricăruia muzeu etnografic în aeu liber, frânturi de curiozități și obsesii, candori și eschive, șanse și oportunități, surprize și inerții, taine și destine. Am senzația că nu pot fi liber și deplin decât uitând de mine însumi, lăsându-mă confiscat de cioburile unei realități care, ca orice operă fragmentară, descompune și recompune de fiecare dată ceea ce am putea numi un absolut sau o crâmpă din Absolutul cu A mare. La urma urmei, compozitorul e un rebel ce face muzică, adică o altă realitate, deoarece aceea care i se oferă fie îl

șochează și îi repugnă, fie îl anesteziază, lăsându-l indiferent. Văzut de jos același Lithochoro e o stațiune de vacanță expusă maximal metafizicii spiritului grec, deopotrivă conservator și comercial. Dar, mai ales, naționalist.

5 mai

Prețutindeni, pe plajele îmbrățișate de briza Mării Egee sau în tavernele mirosind a thrapalo și pites stinse cu mastiha și vinuri de Mesagia, aerul e ca și îmbăcșit de syrtiki și bouzouki. Se cântă ori se difuzează aproape numai muzică grecească. Arare ori ești „ciupit” de vreo eufonie latino-orinanglo-saxono-americană. Se vede treaba că grecii sunt nu doar naționaliști, ci și irraționali. Dacă în antichitatea lor gândirea logică a unui Platon ori Aristotel a luat-o înaintea celei magice, în prezent emoționalul și nocturnul sunt recuperate copios în dauna conceptualului și diurnului. Prin grija lor teribilă de a-și ocroti muzica tradițională, elenii de azi reevaluează ideea de artă ca posibilitate cognitivă de sorginte mitologică, dar și ca scăpare a individului cu certă identitate etnică și culturală de alienarea provocată prin mețisajare ori prin împrumuturi sonore pe cât de forțate, pe atât de prefabricate.

6 mai

Regimurile autoritare și-au etalat aproape de fiecare dată interesul pentru un anume tip de educație: în nici un caz unul abstract, idealist, ci au propus modele formative concrete, chiar realiste din perspectiva finalității orânduirii respective. Capitala Thessaliei păstrează încă mentalitatea forțărețelor conduse cu mână de fier, acolo unde se pune preț nu pe învățământul vocational (arta sonoră nefiind nici în prezent o materie intens și înalt studiată în școli), ci pe vocația unui învățământ realist, semn al prevalării delirului pozitivist ce alimentează barbaria tehnologică și tehnocratică. De loc întămplător, aici a funcționat succesiv un avansat cruciat, o garnizoană otomană, iar în prezent proliferază o bază NATO. Dar Larissa e cotată și ca fiind locul cel mai fierbinte (la propriu) de pe harta Greciei, cu o temperatură medie anuală de 18°C. Să fie oare punctul de radiație al unei virtuale explozii ori implozii atitudinale? Teorema lui Pitagora, bunăoară, nu depinde de limba în care-i demonstrată ori de cufemele epocii care o vehiculează; o partitură de Xenakis însă trebuie să țină cont de spiritul și stilul societății în care a fost compusă. Poate de aceea arta are stil și știința nu, iar știința presupune ideea de progres și arta nu.

La Amaliapoli vaporasul căpitanului Costas așteaptă pasagerii pentru a-i transporta peste valuri, la Skyatos, așa cum foia cu portative adastă notele pentru a fi debarcate în sonorități aidoma valurilor.

7 mai

Adeseori promovarea unei muzici se datorează faptului că s-a născut în remorca unui anume trend politic, social, artistic (foarte frecvent bazat pe armături financiare), devenind, în cazul cel mai fericit, chiar simbolul lui. Într-un fel, nici eu n-am opus rezistență curentului de a (re)veni la Paralia Katerini, așa cum la premiera berlineză a *Norei* lui Ibsen, sub presiunea publicului, protagonist s-a întors în finalul piesei, la locul faptei. Să mai spună cineva că sunt pesimist și că sufăr de scenarită ieftină și implacabilă ori de acele figuri retorice redevabile teoriei conspirației. SignOm GreCIA. EftarisO.

Expoziție Elena Uță Chelaru la Muzeul „Vasile Pârvan” din Bârlad

La începutul acestui an maestra Elena Uță Chelaru a împlinit 80 de ani de viață și aproape 55 de ani de când farmecă iubitorii de pictură cu o prestație artistică de înalt nivel profesional. Studentă strălucită a lui Samuel Mütznar, Catul Bogdan și a lui Alexandru Ciucurencu ea duce mai departe stindardul de înalt profesionalism al școlii românești de pictură completându-l cu o cercetare și dezvoltare plastică originală, care o postează printre maestrul picturii contemporane europene. Începând cu anul '70, Elena Uță Chelaru se documentează, lucrează și expune la Paris și apoi în marile orase ale Italiei, unde obține numeroase premii și recunoaștere internațională. Totul a fost posibil grație atât profesionalismului și originalității demersului artistic cât și a unui spirit de autocompetiție caracteristic luptătorilor înnașcui. În 1985, când face prima expoziție personală la Muzeul „Vasile Pârvan” din Bârlad, Elena Uță Chelaru era un artist consacrat, cunoscut în Europa. De atunci, colaborarea cu muzeul bârlădean, prin donații și expoziții, a dus la crearea unui fond permanent Elena Uță Chelaru și prietenii de-o viață cu persoane împătimate de artă, dintre care amintesc pe doamna Nicoleta Arnăutu, fost director al muzeului și pe domnul doctor Constantin Teodorescu, cunoscut colecționar de artă. Expoziția cu titlul „Creația Elenei Uță Chelaru în patrimoniul bârlădean și colecția particulară a inginerului Florin Enache” a fost vernisată în luna martie, în prezenta artiștii, a domnului ing. Fl. Enache și a domnului Mircea Mamalauca, director al Muzeului „Vasile Pârvan”. Invitații speciali au fost cunoscutul pictor de origine bârlădean Corneliu Vasilescu și domnul Alexandru Cebuc, cunoscut editor și autor de carte de artă, autor al albumului de artă „Chelaru” și fost director al Muzeului Național de Artă din București. Semnatarul acestor rânduri a avut onoarea de a învăța pictură de la Elena Uță Chelaru în anii 80, în atelierul maestrei din Piața Amzei. Am recunoscut printre lucrările prezente în expoziție multe lucrări de suflet din acea perioadă: peisaje pariziene, portrete, nuduri care acum se află în colecții prestigioase. Atrăsă fără echivoc de monumental, dar și de culoare, maestra construiește temeinic și însuflețeste prin cromatică. Întâlnirea cu Parisul a fost găsirea acelei arhitecturii monumentale care se potrivea cu structura ei creativă. Jocul de ritmuri pe construcții monumentale, în griuri

prețioase sau în game foviste au creat veritabile noi efigii ale orășului de pe Sena (Notre Dame, Poduri peste Sena...). Pentru artistă, Parisul nu este numai o veșnică provocare dar și o stare de spirit, pe care o transmite privitorului. O altă categorie de peisaj, tratată diferit, este peisajul marin mediteranean (Sicilia, Vezuviu, Stâncile Roșii), unde domină exuberanta cromatică. Am regăsit în expoziție portrete vechi și noi ale scriitorilor (de la Eminescu la Preda), criticilor, prietenilor dar și ale colecționarilor (vezi „Portretul Colecționarului”). Monumentalitatea este o dominantă ce se aplică și nudului, compus atât tradițional, în interioare, cât și în peisaj („Visuri pe Mediterana”). Expoziția vine să confirme încă o dată locul ocupat de Elena Uță Chelaru atât în spațiul fizic permanent al muzeului cât și în cel spiritual, alături de donațiile unor colecționari de renume: dr. Ion Chiricuța și dr. Marcel Vainfeld. Muzeul „Vasile Pârvan” înființat în 1914, noul și modernul Pavilion expozițional „Marcel Guguianu”, Casa Sturdza, Teatrul „V.I.Popa” și alte asezăminte culturale istorice vin să confirme că bârlădenii știu să apună în valoare lucrurile și oamenii proveniți de aici (domnitorul Alex.Ioan Cuza, Ionel Teodoreanu, Nicolae Tonitza, Victor Ion Popa, Gh.Gheorghiu Dej, Valeriu Lazarov și alții). Organizarea de asemenea evenimente, la care participă personalități de talie europeană precum Elena Uță Chelaru contribuie în mod direct la recontextualizarea unor zone culturale.

• Elena Uță Chelaru, Portretul colecționarului

Mircea Titus ROMANESCU

arte & meserii

Constantin CĂLIN

Trecere
în revistă (3)

exasperează. Pentru caracterul lui de mărturisire, fragmentul care cuprinde aluzii la poet și poezia sa (o treime din schiță) merită citat în întregime:

„Toamna se numără bobocii și romanele.

Eu mi-am numărat aseară anii. De ce greșesc mereu cu un an mai mult? Și de ce să-mi număr anii și de ce tocmai aseară?

Poate unde vine Toamna...

O zorea palidă s-a uitat pe fereastră. Ce brutal o mîngieie vîntul!

Mă gîndesc la Bacovia, pentru că pe masă, înăuntru, afară, pretutindeni – e plumb.

Ce caută Bacovia în grădina mea, în casa mea, în mine?

Vîntul a răscuit gîtul zorei de la fereastră. Ce să-i fac?

Un aparat de radio a țipat undeva a elegie... Pe unde o mai fi Adina? (nume ad-hoc pentru o „iubită” pe care o chema „Maria ori Elena, altfel în orice caz” – n.m.) Mi-a scris în urmă... Stăi, de unde mi-a scris în urmă?

Domnule Bacovia, marș!”

Revoltă țîrzie, ineficientă, de „victimă”, căci e greu de crezut că despărțirea de cel cu care se identificase se putea produce la o simplă comandă. Autorul schiței avea 24 de ani. Fără să dea nume, în anul următor (1934), un alt tânăr, apropiat ca vîrstă, recenzînd volumul *Poezii* de la Editura Fundațiilor, avea să recunoască faptul că „versurile lui Bacovia, cu toată simplitatea formală, au ars carnea spirituală a multor poeți la primele lor ciocniri în lespezea cuvintelor”. Pe cei mai mulți arsura aceasta i-a marcat pentru tot restul vieții lor.

Un deceniu după debut despre Bacovia scriu numai bărbați. Femeile încep să-și spună părerea abia după apariția volumului *Scinteii galbene*. Întii o face Agatha Grigorescu, apoi Cora Valescu. Publicată în „Ritmul vremii” (3, nr.3, martie 1927) și reluat în volumul *Comentarii critice* (Editura literară a Casei Școalelor, 1928), recenzia acesteia din urmă e interesantă ca tip de reacție în fața liricii bacoviene. Cred că e caracteristică aproape tuturor cititorilor din epocă: „înfiorare”, fascinație și nedumerire; empatie și rețineri. Cora Valescu îmi evocă fetele care după ce se lasă sărutate își dreg țînuța și se prefac în cuminiți și serioase. Ea își imaginează un autor aflat în starea cea mai atroce: „învins de un aspru destin, cu trupul mortificat de chinuri, în singurătatea cel-împresoară, privește cu spaimă fantoma vieții care-și îndreaptă pasul condamnat, spre cripta viitorului”. Un „crucificat al existenței”. Cu toate astea, simte că el nu e „un pesimist, ci mai degrabă un optimist exagerat”. „Tristă ca un bocet funerar”, „o tragică spovedină”, poezia din *Scinteii galbene* o impresionează „cu viațelul său omenesc”. „Crispat de o milă fără margini, sufletul nostru se apleacă îngrozit și neputincios deasupra acestui destin”. Trezită din delirul compasiunii, ia apoi distanță, declarînd că „intensa emoție ce provoacă nu este însă de ordin estetic”. „Compătimirea ce o deșteaptă

(ființa poetului) constituie un act de solidaritate umană, iar nicidecum elevațiunea proprie contemplației estetice”. Femeie educată în spiritul Institutului de Literatură, după normele teoriei literare emanate de Mihail Dragomirescu, Cora Valescu exprimă rezerve față de „predilecția autorului pentru morbidul halucinant și confuzul haotic”, lucru care s-ar vedea îndeosebi în „Marș funebru”, „un prototip” al poeziilor din *Scinteii galbene*. Pentru ea, acesta e mai degrabă o decepție: „Căci d-l Bacovia, socotit la apariția volumului său *Plumb* drept cea mai mare speranță a curentului nou, nu aduce nici de astă dată decît un vast material poetic”. *Scinteii galbene* ar cuprinde „multe încercări ce puteau lipsi: note fugare. Desigur, ale autorului, care n-a avut putînta de a le prelucra (autoarea îl credea prea bolnav – n.m.): «Scinteii galbene», care e doar o însemnare fără importanță, banalul «Amurg de vară», «Nocturna» pretențioasă și confuză, împreună cu un șirag de palide imitații după Eminescu: «Toamnă», «Umbră» (o reminiscență îmbolnăvită și prozaică, «Poveste» în care se infiltră ideea distrugerii)”. Miloasă într-un fel, Cora Valescu îl critică și în același timp îl scuză (pe motiv de boală, desigur): „Aici s-a strîns fără îndoială tot ceea ce d-l Bacovia avea nepublicat; altfel n-am fi putut avea surpriza de a-l vedea profesînd idei comuniste («Serenada muncitorului»)”. „Inferior (ea scrie inferioară) volumul *Plumb* ce posedă mai multă claritate și un apreciable lapidarism de formă (aici sunt de acord cu ceea ce spune – n.m.), *Scinteii galbene* pășește pe cărarea comună operelor a căror existență constituie negarea sănătoaselor principii” (adică a esteticii pe care o știa ea). După alte cîteva observații: „repetirea expresiei” (în „Și ninge” și „Nocturnă”) și asupra legăturii dintre „dezechilibrul sufletesc” și „dezarticularea formei”, concluzionează că „această operă constituie un evident regres în cariera” (poetului). „Ștîntită însă de majestatea durerii, *Scinteii galbene* constituie cel mai impresionant document psihologic pe care l-a oferit vreun autor”. În ciuda oscilațiilor de soprană critică (răsuciri teatrale, frazări acute), textul e interesant totuși, și merită observat că, recenzînd volumul *Comentarii critice* (în aceeași revistă), cel care face acest lucru remarcă din partea a doua a cărții tocmai paginile despre Bacovia, deoarece „aduc – zice el – cîteva note proprii de seriozitate și obiectivitate critică”, atunci cînd autoarea disociază „admirabilul material psihologic din poeziile lui Bacovia, care este foarte impresionant, – de realizarea estetică, aproape inexistentă la acest poet maldiv”. În fond, Cora Valescu nu opera cu judecăți proprii, ci orchestra sentimentul judecății formulate în cercul intelectualilor din care provenea.

„Ca și legenda Bacăului, am și eu legenda mea”, a spus odată Bacovia, frază notată de fiul său între alte „divagări utile”. Înainte de a descria implicațiile acestei afirmații, trebuie precizat că „le-

genda Bacăului” e una din cele mai încurcate. Cea a poetului e la fel. Din cauză că a debutat editorial tîrziu, după mai bine de un deceniu față de cum a intenționat, timp în care s-a perindat prin diverse cercuri de boemi, Bacovia a intrat în literatură cu o reputație aparte, așa-zisa „legendă”, ceea ce făcea din el, chiar cu un termen de-al său, un „autor misterios”, așteptat. Pusă pe seama situației sale profesionale și materiale, înfîzierea a apărut unora ca o nedreptate, fapt care le-a influențat de la început aprecierile, sentimentele legate de om amestecîndu-se cu cele legate de poet. Astfel, reputația („legendă”, ecou al unor incidente, eșecuri, succese) s-a infiltrat mereu în considerațiile asupra meritului, fie anticipîndu-l, fie nelăsîndu-l să se eclipseze. Paradoxal, în cazul său, raportul dintre reputație („legendă”) și merit e cel care a dictat ritmul recepțării. Cel mai adesea un acreditiv, reputația („legendă”) a mărit meritul (mai exact sensibilitatea celorlalți față de el), l-a înălțat la cote distincte sau l-a recuperat ori de cîte ori scădea. Ea e regulatoarea acestui mecanism subtil și imprevizibil, care determină calea de urmat și, finalmente, aduce gloria. Deși mai puțin frapant în epocă, exemplul lui Bacovia seamănă cu exemplele de mai jos, la care a meditat – chinuit – Camil Petrescu: „De multă vreme – scria el – e clar pentru mine că de pildă Argezi nu a avut de la început «talentul», «geniul» care i se recunoaște astăzi. Ar fi fost posibil ca toată inteligența și intelectualitatea lui să se orienteze altfel, dacă nu ar fi fost N. D. Cocea care după două-trei poezii să strige stupefiind: «Iată cel mai mare poet de la Eminescu încoace!» într-o vreme cînd a spune asta despre cineva în viață părea culmea demenței... Rebreanu a fost de asemenea unul dintre cei mai mari scriitori ai lumii numai după *Golanii*, fiindcă așa a proclamat Mihail Dragomirescu... Sunt oameni care devin excepționali fiindcă sunt anticipativ tratați ca atare. Firește că nu le tăgăduiesc anumite însușiri, dar sînt mai curînd virtualități care s-au amplificat prin jocul social și care ar fi rămas poate simple virtualități”.

Bacovia (care – m-am gîndit nu o dată – putea să rămînă sub aripa lui Vlahuță dacă acesta îi răspundea la „poșta redacției”) a fost și el tratat anticipativ ca purtător de lauri de Al. Macedonski, prin cunoscuta epigramă în care îi spunea că, alchimist veritabil, singurul, din plumb a făcut aur, și a beneficiat de conjuncturi, chiar dacă acestea îi erau potrivnice. În ansamblu, contrar părerilor de suprafață, „jocul social” l-a sprînjit mai mult decît l-a defavorizat. „Legenda” sa e rezultatul abnegației citorva sute de „nobili pestiferatori” din promoțiile postbelice, care „l-au crescut și l-au ridicat pe scutul care i se cuvenea”, cum, cu mîndrie, remarcă unul dintre ei. Și-l aleseseră drept „idol”, dacă e să folosesc un termen la modă azi, pentru că în ciuda diferențelor de vîrstă și de orientare literară, l-au simțit „contemporan”, un poet „peste timp și școli”, al cărui scris „exprimă modul unic și nemijlocit al unei melodii ce vine de dincolo de el și curge peste capul lui, mai departe, în moarte”. „Legenda” lui s-a țesut din citări multiple, ici și colo, în publicatiile de provincie și în cele din Capitală, datorită potrivirii tot mai evidente a spuselor sale cu unele realități înconjurătoare. Înainte de a fi taxat ca terminat, fusese trecut printre „predecesorii și maeștrii” (alături de Macedonski, Petică, Argezi, Minulescu, Ovid Densusianu, Maniu) celor mai cutezători dintre veniamini. Or, așa ceva nu se poate șterge ușor din memorie.

Leo BUTNARU

Din Dicționarul de Leologisme (5)

Anunțuri pentru „Spații de închiriat”. Dar unde sunt cele pentru timpul de închiriat?...?

O mie și una de nopți și doar o mie de înzori... Ce noapte interminabilă!...

Unii tineri în paradox: se cred radicali, justițiar, vor să aibă ultimul cuvânt, fără a-l fi avut... pe primul! Un fel de salt din feudalism direct în capitalism, cum ar veni...

Faraonul e – Fara-Unul, ceilalți „fiind” cealaltă cifre și combinații de cifre. (Sau și astfel: Far-ONU-I etc.)

Dinte cariat ajuns... anticariat, adică – plombat.

După ce au fost votați comunității, mi-am zis că, în Basarabia, se face cea mai multă politică pe cap lipsă de locuitor.

Diavoliță cu copita dezgolită până la gleznișoara-i roză...

Într-o societate în genunchi, în plin stat – și piticul e om; poate chiar păședinte de stat.

Probabil, bine crescut nu există fără... bine născut, aici avându-se în vedere și un anumit dat ereditar *contribuabil*, implicit, întru devenire exemplară sau execrabilă.

E fals a se crede că, ajuns pe ultima linie a tablei de șah, pionul devine... regină: în realitate, el e pur și simplu eliminat, iar regina revine, nu „devine”.

Dacă cerul nu este – și este totuși! – decât o iluzie optică, poezia nu este decât o iluzie psiho-estetică. Și cerul și poezia exclud logica ce ne ar obliga la concluzii și concluziende.

Un rău poate fi scos înafara legii, dar nu și înafara... Cosmosului. Pentru că nu este exclus ca în structurile „funcționalității” universale răul să aibă o importanță egală cu cea a binelui.

Paradoxul fu că, ajungând la Roma – încotro – se știe – duc toate drumurile, – avu neplăcuta surpriză să constate că îndărăt mai că nu mai (a)duce (deja) nici unul.

Poetul italian *Leo-parte*.

Pro Vinci Leonardo da.

Glo(a)bălizare.

Vedete pe neve.

Orizontul – o dispariție pe cale de dispariție.

A dat bir(uită) cu fugiții.

Un dogmatic ma(r)ximalist.

Compozitorul Chop(t)in.

Medicul (martor) oculist

Specialist în cele mai vaste do(g)menii de cunoaștere.

Consecvent cu ceea ce spunea mai demult în „Întoarcerea autorului”, Eugen Simion afirmă și acum, după trei decenii, că eul biografic nu merita să fie atât de detestat în epoca modernă, care a decretat nu numai moartea Creatorului, dar și a Autorului, și că nu trebuie să fim atenți doar la eul profund, așa cum s-a întâmplat în perioada structuralistă a omului de hârtie. Și aceasta întrucât autorul există în chip paradoxal prin chiar faptul de a-i fi negată existența din partea celor care vor să descifreze fantasmalele inconștientului lui creator. Desigur, critica biografică („oia neagră a teoriei și criticii literare din secolul al XX-lea”) este de mult timp depășită, însă Eugen Simion inversează polaritățile și mizează pe biografia critică, pe aceea scriere care descoperă „structura unei existente” (în termenii barthesieni) și reconstituie destinul unui creator.

În orice caz, autorul importantului studiu „Ficțiunea jurnalului intim” (2001) nu este de acord cu aceia care confundă biografia cu creația. El admite că „biografia este posibilă și este chiar necesară într-o cultură, pentru că altminteri am ajunge să credem că într-adevăr operele nu sunt scrise, practic, de nimeni și că se poate scrie, cum credea Paul Valéry și cum sugerează o dată chiar G. Călinescu, o istorie a literaturii fără autori. S-ar putea să se poată, dar ar fi păcat. Și, de altminteri, nimeni n-a scris până acum, după știința mea, o istorie de acest fel” („Genurile biograficului”, 2008, I, p. 204). Biografia nu explică opera, dar poate fi obiect de studiu, poate fi operă critică sau fabuloasă, așa cum se întâmplă cu „poetul fără viață personală” Nichita Stănescu: „Ceea ce nu acceptă este ideea că poetul, ca și soldatul, nu are biografie. Poate că este așa cum zice Nichita Stănescu, dar nu știu cum se întâmplă că biografia lui Nichita Stănescu este pe cale să devină un mit, dacă nu chiar a devenit...”

[...] [...] Nichita Stănescu recunoaște că *nevoia de biografie a devenit chiar biografia lui*. Adică biografia fantasmelor sale. Admirabil. Nici la acest capitol (biografic) Nichita Stănescu nu vrea să rămână în tabloul comun. Sare din el și, în felul lui seducător (Mateiu I. Caragiale ar fi zis: *parșiv*), își construiește o istorie personală provocând, fracturând, mistificând istoria reală... Nu pentru a se idealiza, ci pentru a fi mai aproape de opera lui, decât de biografia lui reală. Trebuia să-i dăm dreptate (s.a.)” (Ibidem, II, p. 91). Structura sa de observator existential și moral l-a determinat pe Eugen Simion să zăbovească în acest teritoriu al aproximativu-

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Devo(ta)tul critic

lui, greu de sistematizat, al ficțiunii nonficțiunii, pentru a-i depista mecanismele confesiunii și a-l defini ca pe un gen care valorifică, direct sau indirect, ostilitatea față de convențiile literaturii și impune prin impresia de autenticitate un personaj viabil al naratiunii nonficțive.

Criticul a citit, mallarméan vorbind, aproape toate „cărțile”, dar nu îl simțim, vail, trist, întrucât farmecul „dureros de dulce” al meseriei de critic este dat de îndelungatele analize și judecăți de valoare care pot stârni entuziasmul, nerăbdarea, plictiseala și chiar sentimentul limitei, dacă nu și pe acela al zădărniciilor. „Oric critic este o ființă papivoră, un om, altfel zis, care trăiește printre cărți și, oricât s-ar împotrivi, face din existența literaturii propria existență. Cum să nu aibă atunci nevoie de inspirație, de protecția zeului de sus, de o imensă voință și de-o încredere neslăbită în meșteșugul său? Mi-am învățat meșteșugul singur, ca Femios, și după mai bine de douăzeci și cinci de ani de critică literară ar trebui să mă așez liniștit la masa de lucru și nici o forță din afara mea să nu mă împiedice să duc eseu la capăt. Dar nu-i așa, am orele mele slabe, am zilele mele de panică și, de multe ori, când mă apropiu de foaia albă, am sentimentul acut al zădărniciilor. Meșteșugul nu mă ajută în aceste momente când ceva în mine cedează și spiritul meu refuză literatura. E greața de literatură, o boală de care suferă din când în când cei care iubesc mult literatura. În aceste clipe criticul are nevoie de zeul de sus să-i dea forța de a reîncepe și răbdarea de a duce la capăt ceea ce a început” („Moartea la Mercutio”, 1993, p. 262).

Citind cartea „Eugen Simion. În ariergarda avangardei (Convorbiri cu Andrei Grigor)”, de-a lungul ei observăm la diferite vârste (biologice, morale, estetice, spirituale) pe un copil născut la munte – spațiu ce explică deopotrivă calitățile omului și echilibrul funciar dovedite în viitoarea meserie. Își totuși, cel care s-a aplecat îndelung asupra genurilor autobiograficului mărturisese că nu este chiar așa: „Ce mă intrigă este faptul că

imaginea pe care o am despre mine nu corespunde mai deloc cu imaginea pe care o au alții despre mine. Acest fapt mă contrariază. Mai tot comentorii mei spun să sunt un munte de calm și echilibru, lin și statornic ca un drum în câmpie. Nu-i adevărat, sunt un vârtej de neliniști, trăiesc în gura unui vulcan, viața mea interioară este uneori un cosmar... [...] Critica literară, pe care o exercit de 40 de ani, m-a obligat să-mi stăpănesc instinctele de răzvrătire. [...] Nu-mi plac, recunosc, *naturile rapsodice* (așa le numea Tudor Vianu), oamenii care nu-și pot stăpâni instinctele și nu-și controlează limbajul; simpatia mea merge spre *naturile luminate și stabilizatoare* (s.a.)” („Eugen Simion. În ariergarda avangardei (Convorbiri cu Andrei Grigor)”, 2007, pp. 341–342).

Meditând asupra fragilității vieții, Eugen Simion conchide că sensul totalității existenței este dat de creație, deși în cazul creației critice bariera psihologică împiedică transparența vieții afective și spirituale. Criticul ar putea deveni un „sceptic măntu” într-un singur fel: „Nu-i rămâne criticului, cred, decât o singura formă de inocență: inocența de a crede că, într-o zi, o să apară un nou Eminescu și, astfel, fidelitatea lui pentru literatură să nu-i pară zadarnică. Această credință a avut-o, de pildă, E. Lovinescu. Apoi, de ce stă el o viață întreagă cu ochii în cărți și cu creionul în mână, dacă nu cu speranța obscură că, cine știe?!, o să descopere într-o zi o capodoperă?” Capodopera necunoscută, himera celor care cred cu putere că *literatura este o formă superioară de existență*... (s.a.)” (Ibidem, p. 353).

„Oboseala” datorată aceste critice se manifestă sub cunoscuta formă a stenahoriei, resimțită de toți marii devo(ta)ți ai acestei preocupări ingrate numită *cronica literară*, la care se adaugă „represaliile” exercitate de prieteni și de nepoteni. Așa se explică faptul că în orice critic se ascunde un Mercutio – cel care se lasă ucis pentru nobila idee a prieteniei. Ea este hărăzită omului în care creatorul, indiferent de calibrul său, intuiește un virtual dusman prin

faptul că ar putea scrie cândva „de rău” despre el. Criticul se vede, prin urmare, „zidit” manolic la temelia operei și a edificiului cultural. În general, ceea ce rămâne durabil fiind meditația metacritică, autoreferențialitatea, substituțiile dintre „persoana” și „persona”. „Am sentimentul că am scris prea mult. Mai tare este regretul că m-am ocupat inacceptabil de mult de autorii care nu și-au respectat promisiunea de talent. Mi-am pierdut vremea cu ei, pur și simplu... Consolarea este că orice critic literar trece prin această experiență. Când mă uit pe sumarul cărților lui E. Lovinescu mă apucă spaima: atâția scriitori complot uități. Așa că suprim regreturile mele...” (Ibidem, p. 242)

Eugen Simion formulează profesioni de credință („Criticul nu trebuie să aibă vocație de procuror, ci vocație de preot” – Ibidem), își acordă plăcerea de a evoca momente din propriul trecut, de a medita asupra unor fapte de viață (culturală, literară, universitară și publicistică) ante- și postdecembristă, de a-și mărturisii aventurile conștiinței. Tatăl său, departe de a-i induce un complex al paternității, îi este un model moral: „Regret, domnule Freud, teoria că în fiecare părinte se află un urmaș al șefului de hoardă care trebuie ucis n-a funcționat în cazul familiei mele. N-am avut complexul paricidului. [...] Ideea lui Sartre că „instituția paternității este putredă” mi se pare complet falsă” (Ibidem, pp. 26–27). Meditând, la căpătâiul părintelui muribund, asupra fragilității vieții, maturul de acum își dă seama că sensul totalității existenței este dat de creație, deși în cazul creației critice bariera psihologică împiedică transparența vieții afective și spirituale. „Așezat lângă el, în dimineața aceea de noiembrie, scriam despre geniul verbal al lui Hașdeu fără să bănuiesc că sfârșitul omului la care țineam cel mai mult pe lume era foarte apropiat. Voiam, de fapt, să mă apar în scriitură de un rău existențial implacabil. Uneori scrisul nostru îndeplinește asemenea funcții oculte. Chiar dacă nu ne ajută prea mult...” („Moartea lui Mercutio”, p. 63)

Deontologia actului critic – cu valoare existențială – se bizuie pe dialogul cu valorile, pe redescoperirea de sine, pe aflarea de sensuri și semnificații artistice și umane. Aplecat mereu asupra operei altora, autorul celor șase din „Fragmente critice” a început să se cunoască mai bine pe sine prin această mijlocire, însuși scrisul său, nutrit îndeobște de o cursivitate molcomă, căpătând treptat accente personaliste. Permeabil rememorațiilor, afectuos nostalgic, cu o melancolie ferită de sentimentalism, Eugen Simion dă viață ideilor dintr-o experiență directă și scrie despre o lume literară în plină ebuliție, cu virtuțile și boile sale profesionale.

„Modele pentru un dialog continuu”

la Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău a organizat, în zilele de 23-24 aprilie 2010, a VII-a ediție a Sesiunii științifice a studenților și a masteranzilor „Modele pentru un dialog continuu”. Deschiderea oficială și lansarea numărului 7-8 al revistei „Junimea studentească băcăuană” au fost urmate de lucrările pe secțiuni (*Limba și literatura engleză, Limba și literatura franceză, Limba română, Literatura română și comparată, Științe ale comunicării, Creație literară și Studii postuniversitare*). Cele mai bune lucrări au fost răsplătite cu premii în cărți (în valoare de peste 1500 RON). De asemenea, a fost

atribuit un premiu special al revistei „Ateneu”.

Din comitetul de organizare au făcut parte universitarii: Doina Cmeciu, Nadia Morarasu, Elena Ciobanu, Emilia Munteanu, Veronica Grecu, Cristina Matei, Brîndușa Amălăncei, Amalia Petrovici, Cristina Buzoianu-Cârțiță, Mariana Dinulescu, Nicoleta Popa, Violeta Popa, Petronela Savin, Ioan Dănilă, Ecaterina Crețu, Mihaela Hriban, Florinela Floria și Adrian Jicu (coordonatorul manifestării).

Parteneri media au fost revista de cultură „Ateneu” și „Ziarul de Bacău”. (A.J.)

Multi scriu manifeste literare! Sigur, manifestul tău literar se potrivește la ce scrii tu. E spuză pe turta ta. Întâi am crezut că nu o fac dintr-o obtuzitate a minții, ce nu-mi permite să obiectivez anumite lucruri. Până la urmă, am început să înțeleg că altul e motivul. Literatura e ceva perisabil. Există generații care văd poezia, să zicem, ca elan vitalist. Alte generații ca pe elanul de la troica lui Moș Crăciun. Apoi vine altă generație și vede poezia ca hermetism. Și, scriind-o așa, toată poezia vitalistă pierd. Apoi vine o generație de parnasieni... Există însă un număr relativ limitat de moduri de a vedea poezia. Vor mai trece câteva generații și poezia vitalistă va renaște. În altă formă. Poate și cu alt nume. Dar vechii vitaliști uitați vor ieși din mușcățile sertare la lumină, spreții cu levănțică. Sunt precursori. Dar ce va recupera noua generație de vitaliști, care tocmai a elaborat un manifest, din vechea generație? Desigur, ceea ce se potrivește cu manifestul lor. Cu programul lor. Cu nuanțele innoitoare ale vitalismului,

pe grătar... și-un alter ego

Dan PERȘA

De ce nu am scris un manifest literar?

scotând la pensie părțile-i venerabile. Dar atât nu e de ajuns. De fapt, vor fi scoși la lumină poeții autentici. Deci, condiția de renaștere a unei opere literare nu e doar o chestiune de epistemă și gust literar a unui timp, ci și de valoare. Acum să ne imaginăm că un poet scrie o poezie bună, dar indiferent față de manifestul literar la modă. Chiar dacă valoarea ei nu este evidentă de la bun început, cu vremea va fi recunoscută. Și nu va intra în categoria generală, a literaturii perisabile. E perisabilă, dar nu prin excelență. A produce un manifest

literar înseamnă, de fapt, o mare obtuzitate. Produci un manifest doar ca să te separi de literatura neperisabilă, dar mai greu recunoscută, în numele uneia perisabile și care aparține doar unei anumite generații, dar în jurul căreia, datorită manifestului, se face vâlvă. Manifestul e o gargară, e o trâmbitare. Nu dă nici garanția valorii emitențului, nici a nulității lui. Emitentul poate fi un mare poet sau poate fi un grafoman. Talentul său poetic nu e dependent de manifestul său. Iar valoarea poeziei sale nu are nimic de a face cu man-

ifestul. Un manifest e o teză. O constrângere. Chiar dacă nu e teza realismului socialist, e alta, la fel de dăunătoare literaturii. Literatura se scrie în libertate... De ce, atunci, să scrii un manifest? De ce să te constrângi la o scriere reproductibilă? Oferi manifestul la vreo douăzeci de poeți și ei vor scrie, dacă au talent cât tine, aceeași poezie pe care-o scrii și tu. Și doar știm bine, nici caca nu facem la fel și ne mândrim cu asta. Putea fiecare altfel, e altfel colorat, se așază mai cu moț la noi decât la altul. De ce să renunți tocmai la origi-

inalitate? Dar, mai rău, renunți la libertatea creației. În loc să fii într-o nesecată creativitate, scrii aidoma unui conțopist, după reguli. N-am suferit în viața mea constrângerile. Iar când Pegazul îmi strechie, îl las să se dea peste cap, fie și când n-are legătură cu firul narativ al romanului meu. De ce să nu-mi iau libertatea zburdălnicea creatoare, dacă pot și-mi place? Că doar atunci când scrii literatură, o faci, vrând-nevrând, cu un anumit orgoliu, omenesc foarte. Poți face pe modestul, dar asta nu înseamnă că în tine însuși chiar și ești. Dimpotrivă, în tine însuși ești cât se poate de orgolios, dar dacă ai simțul umorului și al relativității valorilor, te poți amuza de propriul tău orgoliu. Mai ales că, odată cu vârsta, devii destul de lucid și capabil să apreciezi cam pe unde te afli și laudele nu te mai încântă, iar injuriile... ei bine, nu te lasă rece, dar te bucură, pentru că ai ocazia să le dai peste nas injurioșilor și proștilor. Treabă scuzabilă pentru că, nu, oameni suntem. Și trăim o singură viață.

Dacă am face o retrospectivă a autorilor de marcă – René Guénon, Julius Evola, Hermann Keyserling, Frithjof Schuon, Ananda Coomaraswamy –, publicați în actuala etapă postdecembristă din România, vom constata lejer că René Guénon (1886 – 1951), esoterist francez, refugiat în Egipt și trecut la mahomedanism, revine în forță, după o eclipsă de câteva decenii, volumele sale apar într-un flux continuu, la diferite edituri din București și din provincie, dar proasta difuzare a cărților îngreunează urmărirea unor titluri absolut utile, însă ne apropiem întrucâtva de publicarea sa integrală în România. În ceea ce ne privește, considerăm că René Guénon, alături de ceilalți monștri – sacri enumezați mai sus, a marcat gândirea secolului al XX-lea, prin încercarea de a reveni la Tradiția primordială, anterioară apariției creștinismului, apoi, în încercarea de a stăvili avântul tehnologic și material al umanității în dauna spiritualității. Singurul care se îndoaie de valoarea cărților lui René Guénon a fost contele Keyserling (v. România Literară, nr. 51 – 52/1997, p. 43). De curând, editura HERALD i-a publicat lui René Guénon un nou volum*, tom de nici 150 de pagini, în care de-a lungul a nouă capitole, Guénon încearcă să rezolve o problemă fundamentală, care, din păcate, nici astăzi nu este elucidată satisfăcător – deși este invocată de Dante cu **De Monarchia**, Franța renunțând la regalitate, a introdus în circuitul istoric clasele inferioare la conducerea societății, situație care a culminat cu bolșevismul. Acest bolșevism și regimurile comuniste sunt în opinia noastră Saturnaliile scăpate de sub control timp de câteva decenii. În Roma antică, Saturnaliile (Saturnalele) se serbau între 17 și 19 decembrie, sclavii luând în acele zile locul stăpânilor, situație similară petrecută în comunism, unde oamenii fără prea multă școală erau puși în funcții de decizie –, în lumea noastră întâietatea o deține sacerdoțiul (puterea spirituală), sau regalitatea (puterea temporală)? Fidel deci acestui deziderat, René Guénon își expune sumar întreaga problemă pe care dorește s-o prezinte, într-un Cuvânt înainte, cu trimiteri la alte tomuri ale sale, în care se dezbate pro-

Ionel SAVITESCU

Autoritatea spirituală și puterea temporală în viziunea lui René Guénon

„Și, dacă unii ar pretinde că reflecțiile ce vor urma mî-au fost inspirate de influențele exterioare, oricare ar fi ele, le opunem dinainte cea mai categorică dezmințire”
René Guénon

bleme similare, încât se poate constata că René Guénon este un critic acerb al societății, al lumii actuale, care s-a abătut, probabil, fără drum de întoarcere dintr-un fâgâș trasat de Providență. Examinând deci relația spiritual / temporal încheiată nefiresc în defavoarea spiritualității, René Guénon scrie: „Acest lucru este cel mai grav și mai îngrijorător, fiind de prevăzut, cel puțin dacă nu are loc o redresare într-un termen scurt, că lumea modernă va suferi o catastrofă, spre care pare chiar să se îndrepte cu o viteză din ce în ce mai mare” (p. 12). Inițial, ar fi existat o singură castă, **Hamsa**, de un grad spiritual înalt, comun pentru toți oamenii, ulterior, umanitatea s-a constituit în patru caste, fiecare având diferite funcții sociale. Într-o nouă etapă, casta Brâhmanilor și casta Kșatriyașilor se aflau (coexistau), într-o „armonie perfectă”, cu timpul această armonie se rupe în favoarea celei de-a doua caste, în timp, același lucru se va întâmpla cu Kșatriyașii, urmați la conducerea societății de Vaiçyașii și Sudrașii. Evident, din multitudinea de probleme examinate de René Guénon vom aborda în prezentarea noastră numai câteva care și-au găsit ecoul și la alți autori contemporani. Una dintre aceste probleme ar fi, bunăoară, doctrina celor patru vârste cosmice conform tradiției hinduse (discutate și de H. Zimmer și Mircea Eliade): **Krita Yuga** (vârsta perfectă), **Tretă Yuga** (cu această vârstă începe decăderea celor patru caste), **Dvâpara Yuga** (vârsta echilibrului periculos între imperfecțiune și perfecțiune. Acum ordinea spirituală decade, oamenii devin ahtiați de bunuri materiale în defavoarea îndatoririlor

sacre, a postului și a practicilor ascetice), **Kali – Yuga** (omul, lumea se găsesc în cea mai rea stare). După H. Zimmer (v. **Introducere în civilizația și arta indiană**, Ed. Meridian, 1983, p. 83) și Michel Angot (v. **India clasică**, Ed. BIC ALL, 2002, p. 106), această vârstă sumbră, **Kali – Yuga**, a început în anul 3102 î.Hr. în timp ce Guénon (v. **Criza lumii moderne**, Ed. Humanitas, 2008, p. 29) o consideră mult mai veche – „care se spune că a început cu mai bine de șase mii de ani în urmă, într-o epocă mult anterioară tuturor celor cunoscute de istoria «clasică»”, iar în actualul volum (pp. 21 – 22), Guénon scrie: „Nu avem intenția, în continuare, să urcăm astfel până la origini, și toate exemplele noastre vor fi împrumutate din epoci mult mai apropiate de a noastră, cuprinse numai în ceea ce putem numi ultima parte a lui Kali – Yuga, cea accesibilă istoriei obișnuite și care începe exact în secolul VI înaintea erei creștine” –, ea continuând și astăzi, însă după Jonathan Black (v. **Istoria secretă a lumii**, Nemira, 2008, p. 179), Kali – Yuga s-a încheiat în anul 1899. Cu mici diferențe, cele patru vârste cosmice indiene corespund vârstelor mitologice grecești: patru sau cinci. Astfel, Hesiod în „**Munci și zile**” (a se vedea în acest sens ediția din 1973, tradusă de Dumitru T. Burtea) distinge următoarele vârste: de aur, de argint, de aramă, neamul eroilor (semzeii), de fier, în care viețuim noi, oamenii actuali, vârstă ce corespunde nefastei Kali – Yuga. Se mai poate observa și situarea vârstei de aur conform mitologiei grecești la începutul umanității, în vreme ce vechii evrei considerau că această vârstă de aur va surveni la sfârșitul umanității.

Revenind la problema cunoașterii și acțiunii (adică a puterii spirituale și temporale), chestiune discutată și în volumul **Criza lumii moderne**, René Guénon pledează în favoarea practicării unei funcțiuni pentru care ești „**calificat**”, altfel se naște confuzia, dezordinea, haosul: „**Însă noi nu luăm totuși civilizația Occidentului modern decât drept ceea ce este, adică o deviație și o anomalie, care se explică de altfel prin corespondența sa cu ultima fază din Kali – Yuga**” (p. 46). În fine, dacă Orientul menține superioritatea cunoașterii asupra acțiunii, Occidentul modern afirmă superioritatea acțiunii asupra cunoașterii. Goethe afirmă, bunăoară, despre Napoleon: „**Acest compendiu al omenirii... Napoleon, incontestabil, a fost unul dintre cei mai productivi oameni care au existat vreodată... există și o productivitate a faptelor**” (a se vedea Johann Peter Eckermann: „**Convorbiri cu Goethe în ultimii ani ai vieții sale**”, 1965, pp. 176, 624, 626). În ceea ce privește dependența puterii regale (temporale) față de autoritatea sacerdotală este relevantă prin ungera regilor, procedeu străvechi, onținea regală era cunoscută deja în Egipt încă de pe la 1500 î.Hr., iar Samuel (**Cartea regilor**, I, 10, 6) îi toarnă ulei lui Saul pe cap „**și te vei face alt om**”. A se vedea în acest sens și Marc Bloch „**Regii taumaturgi**”, Polirom, 1997. La începutul secolului al XIV-lea, lumea occidentală se rupe de propria sa tradiție, decapitarea templurilor fiind în convingerea lui René Guénon punctul de plecare a acestei rupturi. Ceea ce a mai rămas din aceste ordine secrete s-ar fi retras în Asia, îndreptându-se spre Agartha. Ce s-ar mai putea adăuga? Doar că, asistăm la o fază incipientă când înalta spiritualitate revine la normal. Faptul că la actualele Sfinte Sărbători Pascale, 2010, au participat sefi de state și oficialități de rang înalt, este un semn îmbucurător al unei încercări timide de a se renunța la dominația puterii temporale în favoarea celei spirituale.

* René Guénon, „Autoritate spirituală și putere temporală”. Traducere din limba franceză: Daniel Hoblea, Editura Herald, București, 2010

S-a născut, după cum însuși mărturisește, pe 17 aprilie 1935, în Bacău, în casa de pe strada Costache Negri și a locuit, după aceea, cu părinții, Constandina (n. Popa), casnică, și Gheorghe Bălăiță, funcționar comercial, pe străzile Decebal, Nordului și Bucovinei. A început să gândească și să imagineze într-o locuință din bariera Mărgineni, unde trăia bunica sa, pe malul pârâului Negel. Băiat de orașeni veniți din țărani, a trăit în copilărie cam tot ce se putea trăi: război, pace, foamete, inundații, cutremur, adică, tot după spusa lui, „frica, sub cele mai neașteptate forme”. Și-a început studiile, în 1942, la Școala de Băieți Nr. 2 din orașul natal (în prezent, „Al.I. Cuza”), dar între nouă și doisprezece ani a trăit și a învățat carte la neamurile mamei sale din satul Gura Teghii, în Munții Buzăului, acolo „unde a-nțărcat dracul copiii pe Bâsca în sus”. Fuga din calea rușilor, în august 1944, părăsirea casei cu tot ce era în ea și refugiu în munți, doar cu un cufăr de lemn și o valiză de carton, ca și moartea mamei, i s-au întipărit adânc în memorie, mai ales că după aceea, cu toată iubirea senină a tatălui, a cunoscut „singurătatea cea mai aspră”. A avut, în compensație, norocul să cunoască lumea povestită de bunica din partea tatălui, care era plină de har și dăruită cu toate cele, un fel de Grădina Raiului, ce știa și toaca-n cer și ale cărei coduri le-a înțeles, încă de atunci, mult mai bine decât cei din jur. Revenit în urbea natală, termină ciclul gimnazial și e admis la Școala Medie Nr. 1 (actualul Colegiu Național „Ferdinand”), ale cărei cursuri le va absolvii în 1953. În liceu a fost intens preocupat de sport. La început, în glumă, dar apoi, atras de gimnastică și de performanță, a ajuns campion școlar la două aparate, bară fixă și cal cu mâner. În sala de gimnastică din Floreasca a simțit plăcerea întrecerii, bucuria de a fi primul, răbdarea de a ajunge sus. Trăind prezentul performant, în ultimul an s-a trezit pentru prima oară corigent, nu la unul, ci la două obiecte, matematică și chimie, și deloc pregătit pentru mai departe. În trei săptămâni, dormind doar câteva ore pe noapte, a recuperat materia neînșusită, a trecut corigentele con brio și, de frica armatei, a luat și examenul de admitere la Institutul de Cultură Fizică și Sport din București. În octombrie 1955, deși promovase cu bine primul an, renunță la facultate și, fericit că a reușit să înșele vigilența armatei populare, a trăit câțiva ani într-o boemă continuă. Până în 1964 a încercat diverse ocupații, fiind, pe rând, desenator tehnic, profesor suplinitor, muncitor necalificat, antrenor de gimnastică, dar mai ales „candidat de profesie la examenele de admitere la facultate”. Și-a încercat, astfel, forțele la medicină, agronomie, istorie. La drept a scos o medie imedi-

Personalități băcăuane

George Bălăiță

at sub ultimul admis, fiind reparțizat la Institutul de Limbă și Literatură Rusă „Maxim Gorki”, însă a refuzat să se ducă, protestând tacit față de cei ce ani de zile au încercat să ne impună această limbă. A dat apoi admitere la Facultatea de Chimie Alimentară, a reușit, dar cum aceasta s-a mutat la Galați, nu a rezistat decât până în iarnă, revenind la Bacău, unde se îndrăgostise de viitoarea soție. Pe 21 iunie 1958 debutează în **Steagul roșu**, cu schița **Pământ**, iar într-o revistă literară, peste doi ani, când **Lucaefărul** îi publică povestirea **Doi oameni și amintirile**, acordându-i și Premiul anual pentru debut în proză, în valoare de 2000 lei. În 1960 se încadrează ca instructor metodist la Casa Regională a Creației Populare din Bacău și, tot atunci, pentru a nu-l mai dezamăgi pe tatăl său, se decide să obțină o diplomă universitară, înscriindu-se la cursurile fără frecvență ale Facultății de Filologie a Universității „Al.I. Cuza” din Iași. E inclus cu texte în culegerile **Imn în mers** (Bacău, 1963) și **Pagini literare** (Bacău, 1964), ambele editate de Casa Regională a Creației Populare, în 1964 debutând editorial în colecția „Lucaefărul” a Editurii pentru Literatură, care i-a publicat volumul de povestiri și nuvele **Călătoria**. În august 1964 devine redactor al seriei noi a revistei de cultură **Ateneu**, al cărei prim redactor-șef a fost poetul Radu Cârneli, inițiatorul grupării ce avea să se impună în literatura contemporană sub același nume. Peste doi ani publică, la aceeași editură bucureșteană, volumul de nuvele **Conversând despre Ionescu**, iar în 1967 incre-

dintează tiparului romanul feeric **Întâmplări din Noaptea Soarelui de Lapte** (Editura Tineretului, București), pentru care va primi, în 1968, Premiul U.T.C. pentru literatură. În același an, Editura „Molodaia gvardia” din Moscova îi include prozele **O fugă neîntreruptă până la poartă, Furnica pe talpă și Vestea noastră cea de toate zilele**, selectate din volumul **Conversând despre Ionescu** și traduse în limba rusă de D. Spolianskaia, în antologia **Odin duhom dobejați do vorot, într-o vară gândurile...**, dar din volumul **Călătoria**, fiind tradusă în germană de Ria Wurche și inclusă în antologia **Erzählungen. 24 rumänische Erzählungen** (Verlag Volk und Welt, Berlin, 1969). După ce, în 1974, devine redactor-șef adjunct al revistei **Ateneu**, în 1975 se va impune definitiv în conștiința cititorilor și a criticii de specialitate prin excepționalul roman **Lumea în două zile** (Editura Eminescu, București), distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor, tradus și reeditat apoi în mai multe ediții. Supusă oprobriului public de primul secretar al județului de partid Bacău într-o sedință cu activul din cultură și desființată, peste doi ani, în cinci numere, de revista **Săptămâna**, ca o carte profund nocivă, dușmănoasă politiciii de partid și statului socialist, aceasta s-a vândut rapid, în tiraje impresionante azi, propulsându-l în ierarhia literară a timpului. Tradus în maghiară de Kolozsvári Papp László, romanul va apare la Editura Európa Könyvkiadó din Budapesta (**A világ két napban**, 1977), cunosând în 1984 și o ediție în macedoneană, în traducerea făcută de Dino

Naum Dimcev (**Svetot vo dva dena**, Mislă, Skopje). 1977 va marca, de asemenea, un punct de reper în cariera sa, fiind ales în Consiliul Uniunii Scriitorilor și, apoi, în birou, cu un număr impresionant de voturi, în același an apărându-i cea de a doua carte de referință, romanul **Ucenicul neascultător** (Editura Albatros, București), distins în 1978 cu Premiul Academiei R.S.R. și tradus în germană de Ilse Lauer (**Der ungehorsame**, Kriterion Verlag, Bukarest, 1982). Ispitit de George Macovescu, în 1979 se stabilește în București, unde ocupă funcția de secretar al Uniunii Scriitorilor și, la propunerea conducerii acesteia, este ales membru supleant în Comitetul Central al P.C.R.. Visa, de fapt, să ajungă la revista **Viața Românească**, dar soartea avea să-l aducă, peste numai un an, după moartea tragică a lui Marin Preda, în fruntea Editurii Cartea Românească. Tot în 1980 obține, prin International Writing Program, o bursă de studii de patru luni la Iowa University (SUA), prezența sa făcându-se simțită aici și peste o jumătate de deceniu, când a fost inclus cu un fragment din **Lumea în două zile**, în traducerea Ioannei Deligiorgis, în antologia **The International Writing Program and The University of Iowa**. Străduindu-se să păstreze pe cât cu putință firescul, în împrejurări nefirești, a adus zeci de premii editurii prin cărțile selectate, dar și-a atras și destule antipatii, fiind judecat nu de putine ori ca un „despot aspru vândut regimului”. În 1982, Editura Junimea din Iași îi publică volumul **Noaptea unui provincial**, ce reunește în principal tabletele publicate inițial, sub genericul **Rondul de noapte**, în revistele **Ateneu** și **Convorbiri literare**, dar și altele inserate în **România liberă** ori în alte publicații. Până în 1990 e, astfel, o prezență constantă în paginile revistelor și ziarelor, publicând fragmente de proză, poezie, interviuri, tablete, articole, răspunsuri la anchete, alături de publicatiile amintite, în **Amfiteatru**, **Buletinul cultural-educativ**, **Caiete critice**, **Caietele Teatrului Bacovia**, **Cinema**, **Contemporanul**, **Cravata roșie**, **Cronica**, **Echinor**, **Flacăra**, **Gazeta literară**, **Holidays in Romania**, **Iașul literar**, **Libération**, **Lucaefărul**,

Orizont, **Romanian Review**, **Romanian Today**, **România liberă**, **România literară**, **Rumânia**, **Săteanca**, **Scînteia**, **Secolul 20**, **Secvențe**, **SLAST**, **Steagul roșu**, **Teatrul**, **Tribuna**, **Vatra**, **Viața militară** și **Viața Românească**. În 1987, revista **Ateneu** îi acordă Premiul „George Bacovia” pentru beletristică, iar în seara de 21 decembrie 1989 și-a dat demisia din funcția de director, considerând că misiunea sa la Editura Cartea Românească s-a încheiat. Sub ediga acesteia a scos, totuși, în 1990, două numere din revista **Litere**, aventura publicistică postdecembristă continuând în 1991 cu revista trimestrială **ARC**, editată la început cu B. Elvin și, de la numărul 4/1992, girată doar de el încă 5 ani, în calitate de redactor-șef. În pofida noului val contestatar continuă să fie o prezență activă în paginile publicațiilor **22**, **Adevărul**, **Adevărul literar și artistic**, **Apostrof**, **Azi**, **Cotidianul**, **Cronica română**, **Cuget românesc**, **Curentul**, **European Bookseller Magazine** (Marea Britanie), **Il Cavallo di Troia** (Italia), **Familia**, **Lettre Internationales** (din 1993 figurând și în Consiliul de redacție), **Meridian 27**, **Observator cultural**, **Pola** (Novisad), **Republica de las Letras** (Madrid), **Rovnobezné zrakadla**, **Sinteze**, **The Golden Bough**, **Tomis**, **Vitrallu**, **Ziua literară**. Revine și în câmpul editorial, publicând traducerea **Cevengur** de Andrei Platonov (împreună cu Ion Ianoși, Editura Cartea Românească, 1990), cartea de proză **Gulliver în Tara Nimănu** (idem, 1993), distinsă cu Premiul Asociației Scriitorilor din București, din volumul **Câinele în lesă. Opt interviuri și un appendix** (Editura Viitorul Românesc, București, 2004), precum și noi ediții din **Lumea în două zile** și **Întâmplări din Noaptea Soarelui de Lapte**. Anticipând jubileul celor trei sferturi de veac de existență, în 2009, tot cu romanul **Lumea în două zile**, Editura Polirom inaugurează seria de **Opere** (prefată de Eugen Negrici, cronologie de Marilena Donea), care va include întreaga sa creație românească. Din 1997 este director al Copyro - Societatea de gestiune Colectivă a Drepturilor de Autor, venind în sprijinul scriitorilor care își văd opera piratată. Inclus în mai multe antologii literare atât în țară, cât și în străinătate, a mai fost distins cu Marele Premiu al „Zilelor Culturii Călinesciene”, acordat de Fundația „G. Călinescu” din Onești (2002), Premiul „Opera omnia” al Asociației Scriitorilor din București (2005) și Premiul Național de Literatură al Uniunii Scriitorilor (2008), pe 30 octombrie 2002 primind și titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Bacău.

Cornel GALBEN

• Dionis Pușcariu

Gala STAR Bacău

În genul cameral

Cum la noi se încep multe, dar nu sunt duse la până la capăt, cel mai important lucru, mai ales când e vorba despre o manifestare artistică, este ca ea să continue. Pentru că fiecare festival, dintr-un anume loc, are rostul său. Din acest punct de vedere, faptul că în Bacău, la Teatrul Bacovia, Gala STAR cu numărul cinci a avut loc, este un câștig. Pentru toți cei care iubesc teatrul și pe actori, îndeosebi. Fiindcă acest One-Man-Show este dedicat artei actorului, fiind un festival pentru histrioni și aventurile lor spirituale, un festival al pariurilor cu ei înșiși (când sunt „spălați de teatru”, cum spune George Banu). Deschiderea manifestării băcăuane (desfășurată între 16-20 aprilie) a fost făcută de către directorul executiv al Galei, actorul Gabriel Duțu, care a ținut un discurs *pro domo*, vorbind despre ce înseamnă să fii actor (era să spun onest). A încercat să dezvăluie publicului fețele ascunse ale acestei profesii „de vitrină” (mereu expusă privirii și judecății critice), absorbante, chinuitoare, dură, fragilă, orgolioasă, umilă, superbă și infernală, în același timp. Și atât de frumoasă. Discursului său dezinvolt, simpatice, punctat și de umor amăruș, pe alocuri, i-a urmat un scurt recital de vioară al lui Iustin Ciuche, intitulat „ImproVis”. Înainte de începerea concursului a fost prezentat juriul galei, el având în componență doi actori de vârf ai scenei și filmului românesc, Coca Bloos și Mircea Diaconu, în plus, doi oameni încântători, carismatici, și pe Octavian Saiu, critic de teatru și cadru universitar, înzestrat și cu știință de carte, și cu talent

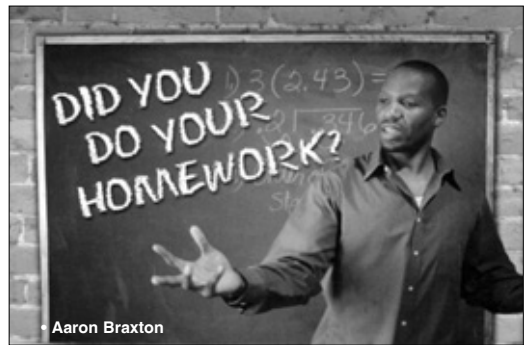
literar (este autorul unor originale și interesante studii despre spațiul teatral, de exemplu). Anul acesta, concursul a fost unul cu netă dominantă masculină, între cei zece participanți numărându-se doar trei actrițe. Ceea ce mi s-a părut interesant, citind programul galei și urmărind apoi recitalurile (în primele zile au evoluat Ștefan Marin Roman, Aaron Braxton, din S.U.A., Radu Lărgeanu, Ciprian Mistreanu, Eliza Țuțurman, Radu Botar) a fost oferta repertorială diversă, incitantă, cu miză majoră. Am văzut astfel peșe în scenă texte de S. Beckett, dramatizări după Paul Goma și Radu Gyr, Gustave Flaubert, Eugen Istodor, un colaj din Shakespeare și Victor Eftimiu, texte clasice alături de partituri contemporane, actuale, incitante, deloc comune. Recitaluri extraordinare au susținut Ion Caramitru și Aurelian Octav Popa - *Trecut-au anii...*, Alexandru Repan - *Pagini din Craii de Curtea Veche*. În cea mai reușită dintre serile Galei, publicul i-a putut admira pe excelenții Mircea Diaconu și Alexandru Repan într-un veritabil duel scenic, inteligent, subtil, cu

multe fanfări imprevizibile, în spectacolul Teatrului Nottara cu „Variațiuni enigmatice” de Eric Emmanuel Schmitt. Spectatorii și-au mai descrețit frunțile apoi și la recitalurile susținute de Ioan Gyuri Pascu („Exercițiu de sinceritate”) și Rodica Bitănescu, vesela doamnă oferindu-ne un agreabil *Rendez-vous*.

Deși în deschiderea Galei s-a spus că nu este vorba despre o ediție de criză, unele adevăruri nu pot fi evitate. Fiind bani mai puțini, bugetul intrat la apă, desigur că organizatorii au fost puși în situația de a găsi soluții adecvate momentului. S-a mai strâns perioada de manifestare, a fost invitat un număr mai mic de concurenți, juriul s-a comprimat, iar spațiile de joc alese au fost cele de dimensiuni reduse. S-a jucat mai ales la Sala Studio, iar în sala mare cu publicul pe scenă, stând pe gradene. Spectatorii nu prea s-au înghețat să vină la teatru, la recitalurile din concurs fiind în sală, de obicei, câteva grupuri de liceeni și actorii băcăuani, un public, de altfel, foarte bun, atent, participativ. Astfel că ediția 2010 a Festivalului One-Man-Show a înclinat spre

• Yoshiyuki Shibata

• Aaron Braxton

genul cameral. Seara lucrurile au stat ceva mai bine, oamenii fiind curioși să vadă câteva vedete de primă mărime ale teatrului românesc. Un reflex al vremurilor pe care le trăim s-a făcut vizibil în repertoriul Galei. Tematică și subiecte sumbre, cu bătrâni decrepiți, deținuți politici, ocnași, infirmi, copiii bolnavi de cancer în stadiul terminal, femei *homless*, părăsite de iubit, alcoolizate etc. Să numim, așadar, câteva recitaluri. Ștefan Marin Roman (Teatru 74 -Tg. Mureș) s-a prezentat în concurs (la un nivel onorabil) cu un fragment din „Molloy” de S. Beckett, Radu Lărgeanu (excesiv, con-torsionat) cu **281**, un text după Paul Goma și Radu Gyr, Eliza Țuțurman (prea multe efecte speciale, de un apăsător expresionism) a adus în scenă o scurtă dramatizare după „Ispirițiile Sfântului Anton” de Gustave Flaubert. Tot cu o dramatizare a unui fragment de roman a venit și Ciprian Mistreanu, care a ales „Viețaii de pe Rahova” de Eugen Istodor, interpretarea sa fiind una monotonă și monocordă, nenuanțată, deși a înfrunghat trei personaje. Dan Mirea a prezentat recitalul „Lumina Întunerului”, de Matei Vișniec, trecând pe alături de text și, mai cu seamă, de sub-text, de metaforă, el alegând să fie explicit și exterior. Cu „Oscar și Buni Roz” de E. Emmanuel Schmitt, o poveste emoționantă, Diana Grațiea Fufezan (mobilă, sensibilă, atașată, schimbând cu abilitate registrele interpretative) a demonstrat că stăpânește arta recitalului, care nu e deloc una simplă.

Spectatorii au mai scăpat de încordare, de tensiune dramatică și de tragisme, doar în câteva rânduri. Și atunci s-au bucurat cu adevărat, au răsuflat ușurați și au aplaudat cu multă însuflețire. Primul care le-a provocat o astfel de stare plăcută a fost Aaron Braxton (S.U.A.) și monologul său „Did you do your homework?”, un mic „poem pedagogic”, plin de culoare locală, căldură, emoție, haz, interpretat cu umor, dinamism și farmec. El a fost urmat (în preferințele spectatorilor) de Radu Botar (cu un colaj din Shakespeare și Victor Eftimiu, intitulat „Bufonul regelui”), un actor cu expe-

riență, sigur pe mijloacele sale. La fel, a câștigat simpatia publicului Yoshiyuki Shibata (Japonia), actor versat, deținând o deosebită artă a povestirii și a plasticității corporale (specifice teatrului nipon). Actorii amintiți sunt și cei care au înfrunit sufragiile juriului de specialiști; Marele Premiu și Trofeul Galei i-au revenit lui Aaron Braxton, iar Premiul pentru *One-man-show* a fost adjudecat, *ex aequo*, de Radu Botar (Teatrul de Nord Satu Mare) și Yoshiyuki Shibata. Premiul *One-women-show* s-a dus la Giorgiana Elena Popan (Teatrul Clasic „Ion Slavici” Arad), al cărei recital s-a numit „Nebună după tine” de Emmanuel Adelly. Pe mine nu m-a „înnebunit” defel tânăra actriță, care și-a construit cu miză recitalul, e drept, mi-zând pe niște efecte de senzație, dar textul nu m-a convins, și nici evoluția ei. Mă rog, întotdeauna premiile sunt discutabile. Opțiunea mea clară se îndreaptă spre Diana Grațiea Fufezan. Premiul „Ștefan Iordache”, acordat de un juriu al tinerilor spectatori, a fost câștigat de Radu Botar.

Mai notăm, ca fapt meritoriu, că s-a păstrat caracterul internațional al Galei Star (o ambiție forte a organizatorilor). Și prestația simpaticului tandem Bogdan Matei și Iustin Ștefan Ciuche, prezentatorii jucăuși ai manifestării, a fost una menită să mai destindă atmosfera. Nu ne rămâne decât să sperăm că ediția viitoare va fi una mai sărbătorească. Dacă vremurile vor ține cu noi (și nu vor mai fi nori de cenușă vulcanică, și noi interperii financiare). Tot așa cum ne exprimăm și speranța de a vedea producându-se la Gală mai mulți actori ai teatrului Bacovia, care ar trebui să folosească în avantajul lor această oportunitate. La ediția actuală numai Gabriel Duțu (directorul executiv al manifestării) a executat două numere pe scenă, în uvertură și în final, unul discursiv, despre care am pomenit, altul, mai „corporal” și mai direct, cu trimiteri ironice spre semnele de „nuditate” tot mai vizibile date de bugetul Galei și al teatrului, în general. De, aus-teritate mare, monșer!

Carmen MIHALACHE

Dana Borșan în recital Chopin

Dana Borșan a ales în programul său de recital dedicat bicentenarului nașterii lui Frédéric Chopin (1810 - 1849) câteva lucrări emblematice: Impromptu nr.1 și 2, Baladele 2 și 3, Scherzo 3, Poloneza op.53, Nocturna op.48 nr.1 și a încheiat cu Sonata în si bemol minor cu marș funebru, interpretarea sa plină de sensibilitate, dramatism și nostalgiei cucerind publicul.

Despre pianistul virtuos și compozitorul care și-a dedicat întreaga creație pianului, născut la Zelazowa Wola în (22.02) 1 martie 1810, Liszt scria: „Lucrările lui Chopin nu pot fi studiate și analizate cu atenție fără a observa în ele frumusețile sublime, sentimentele de un tip complet nou, formele țesăturii armonice pe cât de originale, pe atât de profunde. La el, îndrăzneala este mereu justificată, bogăția, chiar prisosul, nu exclud claritatea, specificitatea nu provine din bizarerie, finețea creației este pretutindeni bine orânduită, nici luxul ornamentației nu năpădește eleganța liniilor principale. Cele mai bune opere ale sale conțin combinații nenumărate ce pot fi socotite ca făcând epocă în privința tratării stilului muzical.

Îndrăznețe, strălucitoare, fascinante, ele-și ascund profunzimea în spatele unei atracții atât de puternice, încât ne putem sustrage cu greu vrăjii lor seducătoare spre a le judeca la rece din punct de vedere al valorii teoretice”.

Am remarcat plăcerea cu care Dana Borșan interpretează Mozart și Chopin. Fiecare din piesele pe care le-a cântat are în intenție să le dedice profesorilor pe care i-a avut de-a lungul formării sale artistice, dintre care amintim pe Gabriel Amiras, Hans Leygraf, Georg Sava.

În cele peste 850 de concerte și recitaluri pe care le-a susținut pe scenele din România, Germania, Franța, Italia, Norvegia, Spania, Irlanda, Ungaria, Cehia, Slovacia, Rusia, Bulgaria, Anglia, China, Moldova, Dana Borșan - profesor universitar și prorector la Universitatea Națională de Muzică din București, solist concertist la Formațiile Muzicale Radio - a cizelat și distilat esențele unei măiestrii pianistice aparte, ce fac inconfundabilă vocea sa interpretativă, unică.

Ozana KALMUSKI-ZĂREA

Undeva prin 1917, Rudolf Pannwitz pare să fi anticipat apariția unui nou super-om, a cărui prezentă marchează abilități nebănuite de adaptare la principiile unei societăți deschise, guvernată de schimbări neîntrerupte la nivel socio-economic. Mai mult, conform studiului „Poetica postmodernismului” de Liviu Petrescu, Rudolf Pannwitz este cel care a folosit pentru prima dată cuvântul „postmodern”, legându-l de realitatea americană a începutului de secol douăzeci. Peste doar trei decade, Richard Weaver afirmă, oarecum elegiac, în prefața cărții „Ideile au consecințe”: „Cred că lumea este acum, mai mult ca niciodată, dominată de zeii masei și ai vitezei, venerarea acestora neputând conduce decât către standarde mai joase, alterarea calității și, în general, către pierderea acelor lucruri esențiale pentru un trai civilizată și pentru cultură”. Firesc, la momentul lecturii, am avut aceeași impresie de actualitate, am probat aceeași surprindere în fața cătorva „vizionari” ce au semnalat lipsa de organicitate a unei dezvoltări forțate, ieșită din matca vremurilor. Din această perspectivă, societatea americană pare să fi fost condamnată la a se fi născut în plină modernitate, într-un tumult al ideilor progresiste, un loc unde tradiția și atitudinea conservatoare nu își găsesc sensul decât în „aulele Ideii”.

Din cele de mai sus, reiese că o istorie a mișcării conservatoare ar putea părea mai degrabă o utopie decât semnul unei maturități politice. Totuși, apariție aflată sub semnul ineditului, „Mișcarea conservatoare” a lui Paul Gottfried e mai degrabă un exercițiu demistificator, aflat în slujba adevărului. E punct de evaluare a unor experiențe reprobabile, e și motivație de a reinfința legături cu tradiția cea adevărată. Personalitatea lui Paul Gottfried este cu adevărat emblematică pentru mișcarea conservatoare. Studiile sale devin din ce în ce mai apreciate atât în mediile academice, cât și în rândul publicului interesat de literatură politică. În doar două-trei cuvinte, voi reține că cel vizat e *Raffensperger Professor of Humanities* la *Elizabethtown College* în Pennsylvania, „ad-junct scholar” la *Ludwig von Mises Institute*. De-a lungul vremii, s-a bucurat de prietenia unor importante figuri aparținând conservatorilor, printre care Thomas Molnar, Paul Piccone, John Lukacs, Robert Nisbet, Russell Kirk, Peter Stanlis. Studiile pe care le-a semnat au luat fie calea volu-

literaturbahn

Marius MANTA

Despre conservatorism sau rostul lucrurilor

melor, fie pe cea a presei, multitudinea acestora făcând fără rost exercitiul de transcriere.

După cum deja am lăsat să se înțeleagă, Editura Logos își asumă riscul editorial al „Mișcării conservatoare”. Chiar de la apariția cărții în SUA, reacțiile au fost extrem de acide. Comparându-le cu cele din țară, se poate lesne observa lipsa de informație a publicului român. Dacă peste ocean cartea s-a bucurat imediat de un real succes, adunând în pagini de revistă ori în talk-show-uri laude binemeritate, în România nu a provocat decât certuri sterile pe net, motivație pentru noi înjurături, provocări vitriolante, adesea lipsite de o motivație care să depășească interesul individual.

Revenind exclusiv la obiectul prezentării de față, voi identifica marea calitate a autorului: contextualizarea fericită a evenimentelor politice și sociale prezentate, capacitatea reală de a sintetiza informații din domenii diverse. Chiar dacă volumul este realizat într-o manieră descriptivă, în chip exhaustiv, aducând în discuție nuanțele cele mai lipsite de interes (doar aparent!), la sfârșit realizezi că textul își provoacă cititorul, acesta înțelegând pe de o parte că tradiționalii conservatori resping postmodernismul dar și

orice formă de stat social, pe când neoconservatorii, - cu voia dumneavoastră - noii stăpâni ai lumii, rămân permisivivi, găsind mai totdeauna motive de a accepta compromisul. Cuprinsul cărții urmărește aproape decadă cu decadă evoluția mișcării conservatoare postbelice în SUA: „Conturând o viziune asupra lumii. Conservatorismul în anii '50”, „Înainte și după Goldwater. Conservatorismul în anii '60”, „Turnul de fildes / Poarta de fildes. Spiritul conservator în campus”, „Revolta intelectualilor. Neoconservatorii”, „Rebeliunea populistă. Noua Dreaptă”, „Fondarea unui imperiu. Încuviințarea sponsorilor”, „Des-trămarea mișcării conservatoare. Direcțiile separării”.

Urmând firul propus, aflăm cum în anii '50 unii libertarieni au criticat guvernul federal pentru că a impus revoluția drepturilor civile. Autorul propune și câteva distincții ce operează la nivel moral, distincții între libertarieni '50 și cei ai vremurilor de azi. Criticii libertarieni ai statului-dădăcă s-au remarcat prin punerea bazelor intelectuale ale mișcării conservatoare: Frank Chodorov, Albert Jay Nock (ideatează revista *Freeman*), Milton Friedman și Frank H. Knight (din mai larga pătură a

profesorilor de economie de la *University of Chicago*), membrii școlii austriece emigrați în SUA, dintre care se distinge figura lui William Rusher, cel ce avea mai târziu să înființeze *National Review*. La început, conservatorismul postbelic și-a pus problema dacă mișcarea ar fi trebuit să aibă în plin centru al intereselor sale problema comunismului, implicit natura expansionistă și nemiloasă a statului sovietic. Țările socialiste practicau coexistența politică ca soluție de moment, pentru a atrage țările nesocialiste. În „Spiritul conservator” (1953), Russell Kirk își fixează două obiective. Mai întâi, își propunea să demonstreze faptul că ideile liberale nu sunt definitorii pentru experiența politică americană (reinventând parțial artificial o linie Edmund Burke – T.S. Eliot); în al doilea rând, conservatorismul ar fi trebuit privit sub forma unei credințe unitare, în cadrul căreia să se regăsească o firească stratificare socială, necesară pentru ordinea unei lumi ce cunoaște providența istorică și reafirmă originea divină a moralei.

Prima parte a cărții cunoaște două momente de importanță capitală – a. Începuturile mișcării conservatoare postbelice în USA și b. momentul senatorului Barry Goldwater.

„Revolta din campus” înfățișează dezintegrarea ordinii academice, aducând acuze grave învățământului superior, marcat de un umanitarism amorf. De aici, demne de interes sunt subcapitolele intitulate „Revoluția cognitivă” (contribuția lui Naom Chomsky) și „Noua sinteză” (ce pleacă de la sociobiologia lui Edward O. Wilson). Cea de-a doua parte a cărții, poate și cea mai importantă din punct de vedere al mizei volumului, dezvoltă apariția neoconservatorilor, marcând implicit o subminare a întregii mișcări tradițional-conservatoare. În anii '70, clanurile Podhoretz și Kristol controlează resurse materiale și publicistice de o importanță capitală, neoconservatorismul fiind pe undeva echivalent cu mainstreamul jurnalistic.

Paul Gottfried repune în discuție (odată cu această completă viziune asupra mișcării conservatoare) chiar mitul *The American Way*, atenționând asupra jocurilor murdare, punând la colț o societate ce nu mai este demult rezultatul nemijlocit al voinței Creatorului, un spațiu „eliberat” de ansamblul grupurilor ce ar fi mediat firesc și eficient între individ și stat (biserica, clasele sociale, familia, proprietatea).

„Mișcarea conservatoare” rămâne o carte bine scrisă, atent documentată, ce reafirmă suprema valoare a cetății: libertatea și propria-i descendență divină. Implicit, admitem că a fi conservator nu înseamnă nici a fi refractar față de nou ori progres (înțeles ca mișcare graduală), nici nu implică izolare ori anacronie.

Constantin CIORNEI

elev, cls. a IX-a,
Liceul „Mihai Viteazul” București

Primul a fost punctul

Ultima dorință ca ființă o să fie să fugim,
O să urlăm ca demenții deceptii,
o să ne dorim
Să scăpăm, să săpăm o fântână păgână,
Să stăm o săptămână în ea;
o mănăstire bătrână
Va călăuzi un ultim sunet, disperat fiind,
Clopotele vor țipa din toți rărunchii
pe toți unchii murind.
Cu degetele pe trăgaci-Tragi! – dacă
ai sângele pe foaie.
Ultimul fulger, Ultimul înger, Ultima ploaie.

O bătrână infantilă cu obraji blajini,
dar nu prea,
Își varsă tot Tantarasul țipând,
ar cam vrea
Să poată opri totul,
dar nebulnia asta sumbră
Chiar și demonii schematici
din mănăstire îi alungă.

Nici un sacerdot nu poate opri focul.
E sanctuar al lacrimilor, în care șobolani
își găsesc locul...

Valuri-Valuri imperiale acaparează malurile,
Săgeți-Săgeți regale acționează zarurile
Destinului, în încercarea uciderii festinului;
Vals al rozelor triste – Vals al clandestinului.

Și Țipă-n pripă dacă te ține pancreasul,
Și Plânge, înfrânge încet necazul,
Și lubeste firește în creștet glasul,
Acesta-i sfârșitul lumii – se cam scufundă
vasul...

A fost un ultim zâmbet șters și trist,
A fost un ultim semn al unui autostopist
Către cer. El mai cere un pic de milă...
De sub un copac, o ultimă copilă
Se uită-n văzduh, dându-și ultimul duh,
Țipând și vrând să scape

de-acei mii de luhmani,

Care în ani
Au scufundat tărâmul în cranii,
Formând puzzle mov prin noriul roșu,
Un jidan beat cântă mazel tov.

E ultim reproșul
Din partea zeilor coborâți pe Pământ.
Acesta-i sfârșitul lumii, purtați-vă blând.

Și Țipă-n pripă dacă te ține pancreasul,
Și Plânge, înfrânge încet necazul,
Și lubeste firește în creștet glasul,
Acesta-i sfârșitul lumii
se cam scufundă vasul...

CRONICA

revista de cultura

nr. 4, aprilie 2010

Așa cum ne-a obisnuit, Valeriu Stancu rămâne mai mereu în zona de interferență a socialului, politicului etc. De această dată, formulează câteva rezerve cu privire la felul în care autoritățile statului au acordat (imediat după 1989) cetățenia română. Concluzia este cu siguranță amară: majoritatea „aplicanților” nu au avut decât de câștigat de pe urma inițiativelor. Statutul de român a conferit implicit șansa de a se fi situat mult mai repede în proximitatea celui de european; așadar, din nefericire, nu avem de-a face cu patrioți, ci cu indivizi interesați de o liberă și nestingherită circulație, a căror viziune retrogradă se leagă de necesități strict economice, de matrapazăcurile momentului. Bănuim totuși că același Valeriu Stancu va aduce în numerele ce vor urma și câteva criterii care să opereze diferențieri între cei cu și fără crez.

Apoi, Cătălin Turluc descinde în istoria *Pactului Nord Atlantic*, stabilind motivațiile ce au stat la baza fundamentării unui asemenea concept. Din prezentarea lui Bogdan Mihai Mandache, luăm act de realitatea faptului că doar spiritualitatea este cea care mai poate pune capăt înfruntării dintre tradiție și modernitate, idee ce se desprinde din interviul cu Francoise Bonardel – profesor de istoria religiilor la Universitatea Paris Sorbona. Pagina șapte, consacrată în totalitate figurii preotului / muzicologului Florin Bucescu, este prilejuită de apariția la Editura *Artes* a unui tom pretențios, având peste opt sute de pagini, dedicat felului în care s-a reflectat cântarea psaltică în manuscrisele moldovenești din secolul XIX. Urmează eseu Loredanei Iacobeanu, eseu ce are drept punct de plecare tema războiului în proza românească. De ce nu, având o aplicabilitate imediată și pentru elevii interesați în a soluționa inteligent un posibil eseu pentru *Bacalaureat 2010*, Loredana Iacobeanu așază față în față, într-un mod inteligent și aplicat, figurile iconice ale romanului românesc – Liviu Rebreanu și Camil Petrescu. Numărul de față e cu siguranță o reușită: un număr dens, ce nu plictisește, cu materiale ale căror trimiteri glisează dinspre zone de remember („Iașul poetic azi. Liviu Antonesei: Despre apariția, falsa dispariție și eternitatea Poeziei” – Emanuela Ilie sau „Cu Cezar Ivănescu dincoace și dincolo de Stix” – Daniel Corbu) către contemporaneitate („Constanța interpretării valorii” – Cătălin Bordeianu, „Globalizarea, confiscarea spațiului launtric timpului reflexiv” – Marinică Popescu).

Vitrălia

nr. 1-2, aprilie 2010

Interesantă „punere în scenă” a unui caz de patologie culturală, înțelegând prin aceasta nevoia, manifestată din ce în ce mai sonor,

de a-l canoniza pe Eminescu. Dan Mănuacă nuantează inteligent, stabilind „granițe” evidente între „Eminescu cel sfânt” și „Eminescu, poetul suprem”. Ștefan Munteanu reduce în discuție un studiu important despre filosofia eminesciană, scris de Cezar Papacostea și tipărit pentru prima dată în revista „Cuvântul nostru”. Noi materiale („Filosofia antică în opera lui Eminescu”) aveau să îl conducă pe exeget către observația că gândirea lui Eminescu era conectată la principalele trei momente ale culturii universale: – a. religia și filosofia indiană veche, b. mitologia și filosofia greacă antică, c. filosofia clasică germană. Simona Andreea Șova ne propune o re-lectură a poeziei romantice engleze, stabilind că „remarabilele realizări literare ale poetilor englezi nu au fost întotdeauna apreciate de criticii contemporanilor. Dar, deși au existat și critici literari potrivnici textelor romantice, majoritatea lor au considerat că perioada romantismului englez este epoca de aur a poeziei engleze.”

Emanuela Ilie revine și în „Vitrălia”, cu aspecte din „Iașul poetic al anilor '90: Cenaclul „Outopus”. Încântător eseu lui Ioan Holban despre „Poezia sentimentului religios”, o preumblare artistică în marginile ființei. Istoricul Mircea Colosencu dă măsura primelor sonete românești tipărite în presă. O ipostaza mai puțin cunoscută ne-o oferă Nicoleta Pop Blaniaru, odată cu interesul pe care îl manifestă pentru noile forme ale dansului contemporan, substanțializând un concept precum „poeme dansate”. Dan Petruscă trece în revistă a XV-a ediție a „Simpozionului Național de Estetică”, în cadrul căruia au fost decernate *Premiile Centrului Apostu* pentru anul 2009 - academiicianului Alexandru Zub („pentru demnitatea și tenacitatea Omului și Cărturarului, pentru limpezimea semantică a conceptelor, reflexivitatea întru cercetarea istorismului românesc și promovarea acestuia în universalitate”), academiicianului Eugen Simion („pentru originalitatea discursului critic întemeiat și consacrarea valorilor estetice arhetipale ale literelor românești, pentru strădania academică fundamentală întru renașterea spiritului național”), muzicologului Liviu Dănceanu („pentru noutatea creației componistice și promovarea noului canon al muzicii culte, pentru patriotismul întru revelarea contribuțiilor românești la dezvoltarea muzicii universale”). Poate că plăcuta surpriză a numărului de față au constituit-o paginile de poezie semnate de George Bălăiță, C.D.Zeletin, Dan Bogdan Hanu, Ovidiu Genaru. Și pentru că suntem încă sub semnul bicentenarului Chopin – „Când se deschide lăleaua / În lumina dimineții / Vezi umbra turlei / Lunecând pe ape / Și iață fluturile uriaș / Cum păzește intrarea” („Impromptu” – George Bălăiță).

ACOLADA

nr. 4, aprilie 2010

Radu Ulmeanu percepe grotescul unei *Constituții Băsescu* – *Boc*, cât și „bocănițul bocancilor comunisti”. Fragmente: „Proiectul guvernului cuprinde doar măsurile care-i sunt pe plac lui Băsescu și

invocă «legitimarea» Referendumului în direcția unicamerlizării Parlamentului și a reducerii instituției la 300 de «reprezentanți». [...] Importante sunt, ca totdeauna în viziunea prezidențială, agitația, scandalul, demagogia populistă și aruncarea din nou a răspunderii pe umerii și așa firavi ai opoziției decimate de evadările în direcția PDL-Cotroceni, dinspre care adie îmbietoarele arome de ciolan. [...] În acest timp, Bocoșorul nostru premier, cu al său ministru de finanțe cu tot, se fac a uita că datorează de atâta vreme plata TVA-ului restant întreprinderilor de tot felul, ducând astfel economia la blocajul total. [...] Pensiile, simțite sau nu, din care se pot tăia sume considerabile, având în vedere numărul mare al beneficiarilor. Bani pe care profesorii trebuie să-i dea înapoi, ca prea se scaldă în bunăstare”. Și cum să nu resimțim adevărul celor scrise în aprilie, raportându-ne la *sincopele de demnitate* oferite de guvernanți în mai: declarații răsurnate peste noapte, cuvinte prost ticluite, cifre fatidice: 15, 25, cu minus în față - și toate acestea așa, la o primă privire!

Aproape imposibil să treci de la cele de mai sus către cronica lui Gheorghe Grigurcu referitoare la „Micul tratat de estetică teologică” - Petru Ursache.

Un demers liric aparte e de semnalat în pagina a cincea, în care Ion Murgeanu ne reamintește de „Simfonia fantastică”. În registru grav, sobru, Adrian Alui Gheorghe ne prezintă marginaliile la o carte eveniment – „Istorie, genocid, etnocid” de... Petru Ursache!

Trepat, asistăm cum nime mari ies de sub canonul tabuului. Printre aceștia, îl vom număra de această dată pe Mihail Sadoveanu („prin masoneerie spre comunism”), în prezentarea lui Nicolae Florescu.

Voi încheia rotund prezentarea revistei, prin transcrierea aproape la întâmplare a câtorva gânduri legate de populism: „Ce urmărește în esență populismul? Fie manifestările de violență, fie cele de pasivitate ale gloatei. Dacă nădăduim că nu vor mai apărea cu ușurință turbulentele sângeroase precum mineriadele sau ciocnirile naționaliste din Ardeal, indiferența cetățenilor se realizează progresiv, cu urmăre pe care n-avem dreptul a le trece cu vederea. E scopul de căpetenie al populismului în prezent, incununoscut de un funest succes. Explozia mediatică îl slujește de minune” (Gheorghe Grigurcu).

Conta

nr. 1, 2010

În România surprizelor, o apariție ce merită a fi urmărită, o revistă de atitudine culturală, un nou semn dinspre Neamț. În plus, e în chip real un pas cu dreptul: am fost bucuros să constat că prima anchetă a revistei se ocupă de „Literatura română: provincie și provincialism”. Înclin să îi dau dreptate lui Nicolae Dabija: „Provincia e o stare sufletească. De la un timp, așa cum toate satele basarabene au un aspect de periferie al

orașului, oricât de departe ar fi de acesta, ele mărginindu-se cu orașul prin intermediul televizorului sau internetului, există un complex al receptării pentru literatură care se scrie dincolo de capitală. Este multă provincie și la București”. Deși situat la o altă scară, eseu lui Adrian G. Romila despre centru și margine se înscrie în aceeași paradigmă.

Câteva pagini semnate de Emil Nicolae încep prin a înfiera graba multor (pseudo)critici de a pune la colț, din diferite motive, memoriile lui Adrian Marino. Personal, nu am înțeles până la urmă ce își propune chiar semnatarul... El însuși pare a se pierde, odată cu formularea unei ipoteze destul de generoase; iar când m-am așteptat la desășurarea unor argumente, am dat peste o micro-fișă Adrian Marino, mai apoi peste câteva alte considerente legate destul de artificial de corpul comentariilor. Voi recunoaște totuși că celelalte materiale semnate de Emil Nicolae își ating țintele propuse: prezentarea Franciscăi Ricinski, a volumului „Ion Creangă” de Vladimir Streinu, ori a eseului antropologic-cultural „Imaginea raiului în cultura populară” de Adrian G. Romila. Tot Emil Nicolae e prezent și cu „Centura de castitate și poezia” ori cu paginile de comentariu la piesele de teatru marca Radu Afrim „Herr Paul” și „Povestiri despre nebunia (noastră) cea de toate zilele”.

TRIBUNA

nr. 184, 1-15 mai 2010

Mai sus, am folosit forțat sintagma *sincope de demnitate*. Am vrut să sune rău, chiar nerfericid din punct de vedere stilistic. Am vrut să rămână în timpan, pentru că am din ce în ce mai mult convingerea că totul e o chestie de demnitate. În ultimele zile, am tot auzit: România nu e Polonia, România nu e Grecia. Într-adevăr, nimic mai trist. România se încăpățânează să rămână în zone limitrofe de interes. E țara guvernată de *aici și acum*, un loc unde orice e posibil. Euroscepticii noștri reușesc din ce în ce mai greu să își facă simțită prezența, fiind sufocați de un heuripism imberb. Da, în Polonia are sens „Kaczynski și Europa” – e și părerea lui George Jigău care, în editorialul său din „Tribuna”, reanalizează relațiile fragile dintre Polonia și Uniunea Europeană, afirmând prin câteva exemple verticalitatea unui întreg popor.

Sper că fără legătură mi-au rămas atenția rândurile lui Cristian Hainic despre identitate și politici transgender. Recunosc, sunt interesante, argumentele curg, totul devine fascinant de „în ton cu lumea”; cu toate acestea, încă mai cred în normalitatea unei literaturi așa cum o știi, cu valori bine definite, consolidate de-a lungul

unei istorii literare ce nu și-a pus până acum problema recunoașterii adepților LGBTQ. Doar ca posibilă viitoare discuție, am reținut cum 65 de auto-declarați transgenđeri au ajuns la a afirma că „transgenderismul se compune din viața și experiențele diverselor grupuri de oameni care trăiesc în afara relațiilor normative de sex / gen”. Mă rog, asta îmi sună de la capăt a libertate timpă...

Axioma

literatură științe religie arte

nr. 4, aprilie 2010

Cine știe cine a fost Costache Caragiali? Nu e vreun joc tv la modă, dar nici vreo întrebare formulată retoric. Ieronim Tătaru găsește motivația necesară de a ne propune un bogat portret al unuia dintre citorii teatrului românesc. Autor al unor importante scrieri dramatice, cel dintâi director al *Teatrului Național*, profesor la *Conservatorul din București*, Costache Caragiali rămâne un adevărat artist-cetățean, un nedreptățit ce își așteaptă reconsiderarea.

Numărul de față stă însă sub semnul lui Cioran. Același neobosit Ionel Necula ne prezintă o ediție Cioran la Editura *l'Herne*, un volum extrem de incitant prin selecția materialelor. Deoarece ar fi fără sens să înșirăm acum unitățile ce alcătuiesc cuprinsul, vom reține totuși că „Cioran este o carte masivă și complexă, structurată în mai multe diviziuni stenice și epistemice care întregesc imaginea noastră despre cel ce-a pus disperările în silogism și conferea lucidității funcții epistemologice.” Mai mult, Ionel Necula ne prezintă un dialog epistolar Emil Cioran – Lucian Blaga. Prețuindu-se reciproc, în ciuda unei diferențe de circa șaisprezece ani, cei doi „se urmăresc”, se apreciază prin cuvinte „calde și reconfortante”. Prima scrisoare e expeditată de către Cioran la 1 iunie 1934, sub forma unui răspuns de mulțumire pentru gestul lui Blaga de a-i trimite „Cenzura transcendentă”. Merită reprodus un scurt fragment ce joacă rolul unei „profesii de credință”: „Vă multumesc pentru cartea ce mi-ați trimis-o, care pentru mine n-are importanță numai prin faptul că e adâncă, fecundă și revelatoare, ci și prin aceea că mi-a descoperit cât de puțin sunt filosof. Așa încât, citind această carte, bucuria pentru idei atât de noi se tulbură de melancolia pierderilor mele proprii. Nu pot să devin filosof sau mai bine zis nu sunt, fiindcă nu sunt și stăpân pe propriile mele idei. Oricât aş gândi, mă simt totdeauna prezent în mijlocul ideilor care devin astfel simple pretexte sau umbre, fără ca eu să fiu luminat. Cred că în mine se consumă un destin de lvin se Karamazov”. E iarăși vremea lui Cioran...

LecTop

„Dar doi-ori-doi-fac-patru este, totuși, ceva nesuferit. Doi-ori-doi-fac-patru nu-i, după părerea mea, decât o impertinență. Doi-ori-doi-fac-patru se uită ca un filizon, îți stă în drum cu mâinile în solduri, nu te lasă să treci și scûpă. Sunt de acord că doi-ori-doi-fac-patru este un lucru excelent; dar dacă ne apucăm să laudăm totul, atunci și doi-ori-doi-fac-cinci este un lucrător nemaipomenit de drăguț”.

F.M. Dostoievski, Însemnări din subterană

La Dostoievski, abordarea problematicii lui „ $2 \times 2 = 4$ ...” nu are un scop ideologic, ci evidențiază libertatea de a alege sau a respinge un anumit mod de a raționa, „conform tabelului”, care, în opinia sa, face mai umană firava noastră ființare. Zice eroul din Subterană: „Sunt de acord că doi ori doi fac patru este un lucru excelent; dar dacă ne apucăm să laudăm totul, atunci și doi ori doi fac cinci este uneori un lucrător nemaipomenit de drăguț” (Dostoievski, *Însemnări din subterană*, în volumul *Jucătorul și alte microromane*, Editura Polirom, Iași, 2003, pag. 64). Dacă am rămâne prizonierii lui $2 \times 2 = 4$, am fi incompleți, ca oameni: „...Rațiunea, domnilor, e un lucru bun, nu încapă îndoială, dar rațiunea nu-i decât rațiune și-i satisfacă omului numai capacitatea de a raționa, pe când vrerea este manifestarea întregii vieți a omului, cu tot cu rațiune și cu toată sensibilitatea lui la piscătură. Și cu toate că, din această manifestare, viața noastrăiese adeseori cam mizerabilă, e totuși viață, nu o simplă extragere a rădăcinii pătrate” (Ibidem, pag. 57). Adulându-l pe $2 \times 2 = 4$, riscăm să devenim niște sabloane umane, ființe uniformizate

cogito

Ion FERCU

$2 \times 2 = 4$, formula morții (2)

vădute de originalitatea creatoare, un fel de „oameni universali” „născuți morți” din perspectiva îndrăznelilor epistemice: „Nouă până și oameni ne e greu să fim, – oameni cu trup propriu și sânge, adevărat; ne e rușine de asta, scotim că-i un lucru de ocară și ne tot încăpăținăm să fim un fel de oameni universali, ceva ce încă nu s-a pomenit. Suntem născuți morți, de fapt de mult nu ne mai năstem din părinți vii și asta ne place din ce în ce mai mult. Prindem gust. Curând vom scormi o modalitate de a ne naște cumva din idee” (Ibidem, pag. 167).

Dostoievski scrisese toate acestea în 1864. Profesorul american Roderick Tracy Long, de la *Auburn University*, aminteste faptul că Victor Hugo abordase, dintr-o cu totul altă perspectivă, problematica lui „ $2 + 2 =$ ”, încă din 1852, pentru a protesta împotriva modului în care majoritatea electoratului francez l-a sprijinit pe Napoleon al III-lea, ignorând valorile liberalismului și validând lovitura de stat a acestuia. Din exil, în *Napoleon Little*, Hugo scrie că și dacă plebisitul ar fi fost organizat impecabil, o majoritate electorală nu a ar fi avut competența de a autoriza crimele lui Bonaparte al III-lea. În acest context, conform lui Roderick Tracy Long, Victor Hugo scrie: „You were captain

of artillery at Berne, Monsieur Louis Bonaparte; you have necessarily a tincture of algebra and geometry. Ați fost căpitan de artilerie de la Berna, monsieur Louis Bonaparte; aveți, cu siguranță, cunoștințe de algebră și geometrie. Here are some axioms of which you have probably an idea. Aici sunt câteva dintre axiomele despre care aveți, probabil, o idee. Two and two make four. *Doi și doi cu fac patru. Between two given points the straight line is the shortest. Intre două puncte, linia dreaptă este drumul cel mai scurt. The part is less than the whole. Partea este mai mică decât întregul* (s.n., I.F.). Now, get seven million five hundred thousand votes to declare that two and two make five, that the straight line is the longest road, that the whole is less than its part; get it declared by eight millions, by ten millions, by a hundred millions of votes, you will not have advanced a step. Acum, să obții șapte milioane cinci sute de mii de voturi ca să declari că doi ori doi fac cinci, că linia dreaptă este drumul cel mai lung, că întregul este mai mic decât partea... Poți să obții votul a opt milioane de oameni, a zece milioane, a o sută de milioane, dar nu vei fi progresat deloc. Well, then, now you are going to be surprised. Ei bine (...) o să fii surprins. There are

axioms in probity, in honesty, in justice, as there are axioms in geometry; and the truths of morality are no more at the mercy of a vote than are the truths of algebra. The notion of good and evil cannot be resolved by universal suffrage. It is not given to a ballot to make the false become the true and the unjust the just. Există axiome ale probității, ale onestității, în justiție, așa după cum există axiome în geometrie; dar adevărurile moralității nu sunt la mila unui vot mai mult decât adevărurile din algebră. Noțiunile de bine și rău nu pot fi rezolvate prin sufragiu universal. Nu se poate ca după un tur de scrutin falsul să devină adevăr și nedreptatea drepte. The human conscience cannot be put to the vote. Conștiința umană nu pot fi supusă la vot...” (Roderick Tracy Long, *Victor Hugo on the Limits of Democracy*, *LewRockwell.com*). Este interesantă și argumentarea lui Karl Popper (*Adevăr, raționalitate și progresul cunoașterii științifice*, în *Logica științei*, Editura Politică, București, 1970), pe care doar o sintetizăm... În primul rând, susține el, este limpede că noi nu dorim pur și simplu adevărul – noi dorim mai mult adevăr și un nou adevăr. Nu ne mulțumim cu „doi ori doi fac patru”, deși aceasta este adevărat; nu spunem pe de rost

tabla înmulțirii atunci când suntem puși în fața unei probleme dificile în topologie sau în fizică. Simplul adevăr nu este de ajuns; ceea ce căutăm sunt răspunsuri la problemele noastre. Nu asta ne spunea și Dostoievski?

„Doi plus doi este egal cu cinci” este un slogan întâlnit în *O mie nouă sute optzeci și patru* (Editura Polirom, Iași, 2002) – cartea lui George Orwell, din care vom cita – ca un exemplu de dogmă evident falsă, dar care trebuie crezută, similar cu alte sloganuri false de partid. Acesta este în contrast cu sintagma „doi plus doi este egal cu patru”. Protagonistul lui Orwell, Winston Smith, crede că „libertatea este libertatea de a spune că doi plus doi fac patru” (pag.93). Electroșocurile tortionarului O'Brien – care îl consideră „o greșală de tipar” a sistemului, „o pată care trebuie scoasă” – îl determină, gradual, să-și schimbe opinia, pe măsură ce presiunea crește... „Câte degete ți-arăta, Winston?”, întreabă O'Brien, arătându-i mâna stângă cu degetul mare ascuns în palmă, iar celelalte patru răsfirate. „Nu știu, zău că nu mai știu. Mă omori dacă-mi faci treaba asta. Patru, cinci, șase – pe cuvântul meu că nu știu” (pag. 94). Presiunea electroșocurilor devine și mai mare... „O'Brien ridică din nou mâna stângă, ținând degetele răsfirate, cu excepția degetului mare, îndoit în palmă.

„Uite, cinci degete. Vezi că sunt cinci degete?”

„Da.” (pag. 96). Finalul este grauid de roadele tortionarului, pentru că Winston „pune la loc nebulunul alb, dar, pentru moment, nu se poate așterne pe studierea serioasă a problemei de sah. Gândurile îi umblă haotic. Aproape inconștient, desenează cu degetul în praful de pe masă: $2 + 2 = 5$ ” (pag. 108). Răul cu premeditare fusese făcut: Winston parcursese toate cele trei etape ale „reintegrării” în albul autocrației: „învățarea, înțelegerea, acceptarea”. „Pata” sistemului fusese scoasă...

Avem, așadar, trei perspective ale lui $2 \times 2 = 4$ (cu varianta $2 + 2 = 4$). La Dostoievski, a afirma/argumenta că doi ori doi fac altceva decât patru înseamnă manifestarea libertății, a ceea ce reprezintă nu doar rațiune, ci și sensibilitate, specific uman. Alt rezultat decât 2×2 fac patru înseamnă înscrierea omului pe orbita negării limitelor. Pentru Dostoievski, $2 \times 2 = 4$ este formula morții. Roderick Tracy Long demonstrează, cu trimitere la disputa Victor Hugo – Napoleon al III-lea, că un sistem politic poate justifica faptul că negrul este alb, doi plus doi este egal cu cinci devenind, astfel, un... adevăr. Cu metafizica ticăloasă a terorii – elevat demascată de Orwell – se ajunge în punctul în care până și insul care crede în adevărul matematic al lui doi plus doi fac patru devine convins de faptul că doi plus doi este egal cu cinci reprezintă o evidență la care, curios, până acum nu a avut acces. În felul ei, în fiecare dintre cele trei ipostaze, doi ori doi fac patru este, din diferite motive, o adevărată formulă a morții... Dar în vreme ce la Dostoievski prin 2×2 fac altceva decât patru evadăm în imperiul libertății, în celelalte situații devenim prizonierii totalitarismului, suntem jefuiți de esență umană.

Zoomorfe, semne și simboluri via homo ludens

Expoziția *Zoomorfe* deschisă la Galeria Frunzetti Bacău pe data de 30 aprilie 2010 se remarcă prin spiritul ludic și umor. Între universul real și imaginărilor în care sunt reprezentate pe pânze animalele, liantul este jocul, prezența personajelor animate. Dar nu trebuie să minimalizăm valoarea lucrărilor care redau fidel anatomia fiintelor necuvântătoare. Astfel, la începutul expoziției, cu un desen minuițos semnat Sergiu Mazerschi, suntem întâmpinați de figura feroce a lupului. În ciuda caracterului său devorator, chiar și lupul visează... firește, oi. Alături putem admira alte sălbăciuni ale pădurilor: vulpea și cerbul. Două colaje în care Ion Mihalache recurge la experimentul *tablou în tablou* cu intenția de a accentua notele de persiflare, de a rotunji parodia. Satira la adresa kitschului cotidian „pe casa scării” este asociată cu autoironia, pictorul mărturisindu-și dramele existențiale. Printre pete de culoare și desene intenționat naive, Ion Mihalache se exprimă și caligrafic: „pensulă anesteziată vrea să funcționeze”.

Două simboluri antinomice sunt surprinse unul lângă celălalt pe pelucula artistului fotograf Viorel Cojan. În Marsilia, lângă o veche statuie a unui leu, animal care întrușchipează puterea, grandioarea, triumful, s-a așezat gingașul porumbel, pasărea care simbolizează pacea, dragostea, speranța.

Frumusețea pe care o poate avea trupul unui animal o recunoaștem în tabloul în care graficianul Ovidiu Marcu a ilustrat acei cai, despre care, Carmen Mihalache în cartea „Dialoguri în atelier” spunea că au „un aer nobil, mândru, liber”.

De la bestiarul real, trecem la cel imaginar. Animale fabuloase sunt descrise în tablourile lui Dionis Pușcută. Un fel de hibrid între pisică și taur, o creatură fantastică pare înspăimântată de realitatea crudă a lumii terestre. Teama în fața necunoscutului o determină să

aibă și o atitudine agresivă. O altă creatură ciudată e un Centaur-Ianus, arhetip pentru dualitatea firii omenești și capacitatea de a privi în urmă, în trecut, dar și înainte către viitor.

Cercul... ne prezintă pentru *distracție*, animale așa-zis sălbatic. Tabloul lui Carmen Cretzu ne transmite că sensul cercului este acela de a oglindi existența ca bălci al deșertăciunilor. Cu tușe calde, cu blândețe și suavitate, Cristina Ciobanu ne prezintă melancolicul prizonier al cercului: elefantul. Îmbrăcat în culori pastelate, uriașul timid poate fi o jucărie doar în ochii nevinovați ai copiilor. Aceeași pictoriță ne introduce, prin umbra albă a unei feline aristocrate, într-un univers magic. Deasemenea, sub semnul oniricului și al calofiliei se situează reprezentările oferite de Carmen Poenaru. În plus, artista reflectă aluziv relațiile afective ce se pot stabili între ființele necuvântătoare și om. Semnificând iubire, devoțiune, loialitate, călăuț din cadru poate fi și imaginea unei jucării, o reminiscență din copilăria lipsită de griji. Ființele evocate de Dumitru Macovei par a veni dintr-o imaginație a subconștientului, privitorul sensibil rămâne cu impresia unor reverii senzoriale. Inspirând rafinement, eleganță și delicată femininitate, pisica desenată de Viorica Zaharia privește cu un interes narcisic la o geometrie abstractă. Grațioasă, felina este întoarsă cu spatele, păstrându-și caracterul enigmatic.

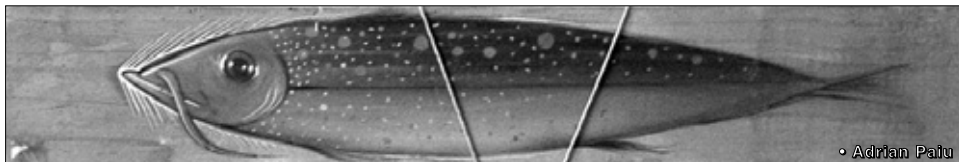
Peste toate reflecțiile acestea misterioase, patronează polipticul maestrului Ilie Bocu. Evocările cu motive zoomorfe sunt bogate imagistic iar spiritul lor este un cumul fascinant de hieratic, arhaic, ingenuu și mitic.

După cum este știut, acrostihul grec *ihthys* înseamnă pește iar imaginea lui era semnul de recunoaștere al primilor creștini. Peștele este frumos redat în lucrările artiștilor Anca Mușat și Adrian Paiu, care a pusat pe simbolistica religioasă, folosind drept suport lemnul, metaforă a sacrificării eului.

Deși ponderea fantasticului este destul de mare, nota dominantă a expoziției este cea a umorului, a destinderii oferită de parodiile plastice. Dintre cele mai hazlii sunt picturile cu influențe pop-art semnate de Raluca Băzu. Un cătel roșu ne amintește că nu doar oamenii cunosc plăcerea jocului, ci și animalele. Dar jocul e și un pretext de a ridiculiza starea de fapt a societății moderne românești, în care dovezile de bun-simț atrag după sine marginalizarea. La vernisajul expoziției, una dintre cele mai simpatizate lucrări s-a dovedit cea în care un iepuraș din desenele animate ne amuză cu o glumă despre arta seducției feminine. Tot prin intermediul unui iepuraș animat, însă unul miniatural, Marius Crăiță-Mândră ne prezintă ființa meditativă – Omul, copleșit de propria rațiune, sufocat de gânduri, suprimat de tehnologia avansată creată de el însuși.

Salvarea este posibilă prin caracterul de *homo ludens*. Iar expoziția „Zoomorfe” este un exemplu în acest sens, ea demonstrează că jocul artiștilor poate să delecteze iubitorii de artă, să-i deconecteze și chiar să-i amuze!

Violeta SAVU

• Adrian Paiu

starea de grație

Victor MITOCARU

Slăbuțul, grăsuțul și boborul

În societățile moderne, slăbuțul simbolizează forțele productive, aducătoare de venituri și de putere financiară. Capitalismul incipient le eliberează de strânsorii economiei naturale închise. Dar odată cu evoluția slăbuțului se instituționalizează și se dezvoltă componente ale grăsuțului: magistratură, învățământ, sănătate, administrație etc. De prisos a spune aici, simplificând aproape nepermis lucrurile, că întreținerea acestor „forme” beneficiază de averea rezultată din buna funcționare a mecanismelor slăbuțului. Nu-i vorba, unele din componentele modernizării târzii ale unor state, cum a fost România sub impactul reformelor dăunătorului Al. I. Cuza, pot fi taxate drept „forme fără fond”, consumând nejustificat din averea adusă de forțele productive. Deci o armată întreagă de bugetari este dusă în spate de bietul slăbuț din al cărui blid hrăpăreții flămânzi ce compun fantoma grăsuțului îi culeg agoniseala. Faptul devine dramatic în perioade de criză, mai ales în cazul celeia pe care, cu chiuu cu vai, o traversăm.

Pe data de 6 mai când domnul Traian Băsescu, președintele României, expunea într-o emisiune televizată distincțiile necesare între slăbuț și grăsuț, deplângându-l pe cel dintâi, comunic totodată ca soluție de ieșire din situația gravă în care ne-a băgat criza și ne-a menținut guvernul scăderea salariilor bugetarilor cu 25 la sută până la finele anului și a pensiilor cu 15 la sută, începând cu luna iunie. Eu nemaifiind persoană activă, ci trecut în rândul pensionarilor, s-ar putea spune că sunt inclus în mod indirect în fantoma grăsuțului. Măsura propusă a fost prezentată împreună cu altele Fondului Monetar Internațional în vederea obținerii unei noi tranșe de împrumut. Grea situație! Vestea a supărat pe mulți, pe alții i-a întărit împotriva celor dintâi și a susținătorilor lor politici care, vezi bine, nu înțeleg greutățile prin care trece țara. Eu le înțeleg, dar așa adăuga un aspect. Din felul în care se pune problema s-ar părea că acordându-mi-se pensia mi se face o favoare, o concesie și, mai știi?, un cadou. Or, chiar fiind bugetar, în cei 44 de ani mi s-au per-

ceput niște bani pe care statul i-a folosit. Dacă ar fi fost o înțelegere, eventual parafată, între mine și stat, la finalul stagiului celor 44 de ani de activitate fără întrerupere ar fi fost contabilizată suma contribuției mele și aceasta mi-ar fi fost returnată, făcându-se cuvenitele echivalente. Dar se putea oare măcar presupune că în timpul comunismului individul avea oarecare prestanță în fața statului? Firește că nu, iar starea de fapt s-a transmis și în noul regim, să-i spunem capitalist, de o originalitate mai ceva decât democrația.

Îlesind în fața națiunii, în împrejurările negocierii cu FMI, președintele statului a rostit sec, măsurile de reajustare a salariilor bugetarilor, a pensiilor și ajutoarelor de șomaj. Unele măsuri au fost aflate mai pe urmă de către o populație complet zăpăcită. Asta e o altă problemă devenită la noi obișnuită, aceea a lipsei de comunicare a guvernului, mai precis, a puterii, cu populația. Aceasta e chemată la referendum când îi vine bine președintelui și este absolut interesat. De ce a trebuit chemat poporul (boborul?) să-

și spună cuvântul în privința parlamentului unicameral și a reducerii numărului de parlamentari până la 300, în chiar ziua scrutinului pentru funcția de președinte e ușor de presupus și de înțeles. Culmea cinismului ar fi fost să fie stabilit numărul de 322 de parlamentari. Și chemarea mulțimii s-a făcut fără a i se explica nimic despre așa-zisa reformare a statului, despre uluitoarele avantaje ale unicameralului etc. Biata țara Floarea a fost chemată, ba chiar incitată să aprobe adevărul stipulat la șmecherie căci văzuse scris peste tot că așa, parlamentarii, de la care i se trage și tot răul din lume, n-au să scape de ce le e frică. Și-acum tot biata țara Floarea este chemată să pună umărul și să salveze țara luându-i-se din pensia și așa de mizerie. Și gestul țării Floarea este încorporat unui înalt și patriotic sentiment de solidaritate în fața imperativelor de salvare a țării pe care te pomenești că tot ea și ceilalți necăjiți au adus-o în starea de plâns în care este de o bună bucată de vreme. Dar niște cârtitori din opoziție ridică tonul, îndrăznesc să aibă și alte idei. Firește că domnul președinte le desființează cu o nouă ieșire în fața camerelor de luat vederi, cu un zâmbet indulgent, făcându-i de ocară, negând ce a spus adineauri cu o nonșalanță care te descumpănește. Căci schimbând registrul, luându-și o fizionomie gravă ne reaminteste că ultimul trimestru al anului 2009 a fost un trimestru de criză. Îi reamintim și noi

domnului președinte că a fost un trimestru electoral, drept pentru care dumnealui a promulgat cu bună știință legea mării salariilor cadrelor didactice cu 50 la sută, ca să dezavueze acum, dând vina pe alții, tocmai ceea ce a aprobat. Căci învinuită fiind guvernarea Tăriceanu în timpul căreia s-au mărit salarii și pensii așa, în neștiere, fără susținere financiară reală, domnul Băsescu se face că uită de faptul că și pe atunci era președinte, cu drept de a respinge ca nefondate respectivele acte legislative. Mai mult, vrând să protejeze guvernarea Boc, domnul președinte a invocat vinovății anterioare care, cumulate, se încorporează, în starea gravă de acum. În felul acesta ajungem cu vinovățiile până la Burebista care, arzând vilele dacilor petrecăreți, le-a periclitat acestora și situația economică și și-a ridicat lumea în cap. Dar poetul anonim interpretează altfel gestul regelui dac, dând parcă dreptate ideilor puterii actuale: „Burebista pe daci i-a sfătuit/viile de le-a înjumătățit/și din daci betivi a redresat/oameni buni cu romanii de luptat.”

Referindu-se la cârtitorii din opoziție, domnul președinte consideră că aceștia sunt instigatori la dezordine, o dezordine care prin ani 1990-1991 a favorizat jaful țării. Desigur. Dar chiar pe atunci a început să ascensioneze în viața publică domnul Traian Băsescu. Apoi, chiar sub ordinea instaurată de când e președinte se protejează cu nemiluita clientela politică, apar palate, se fac achiziții publice discutabile etc. Dar domnul președinte le trece sub tăcere, ca și când nu le-ar ști. El invocă etern să-i fie martori spusele sale, singurele adevărate, pe „români” (care români? Boborul?), ca și cum ar fi deținătorii adevărului absolut. Și trebuie s-o recunoaștem, reușește de minune, dar cu ce preț?

În ceea ce mă privește, fără a fi solidar cu donațiile suspușilor, mă voi conforma celor stabilite. Ca să nu fiu socotit de rea credință voi spune că salariul și pensia constituie singurele mele venituri și nu doar picături de apă în ligheanul plin, cum stau lucrurile în cazul altora. Cred, însă, că există o teamă și mai mare și o preocupare și mai susținută decât simpla salvare a țării. Gândiți-vă și domniile voastre: România, cum, necum, se va salva și se va mai vorbi de ea și peste ani. Dar dacă actuala putere nu va mai câștiga alegerile în 2012? Doamne ferește! Asta ar însemna să refacem sloganul domnului Traian Băsescu: Să trăiți mai puțin bine! Și mai e ceva. Nu știu dacă nu cumva boborul prinde tot mai mult în ochii unora conturul și fizionomia poporului.

codul bunelor manele

Bogdan ULMU

Cum ne comportăm pe timp de criză

Astea-s sfaturi pe care nu le veți găsi în alte cărți de specialitate, deoarece pe timp de criză lumea se zbate să supra-viețuiască, nu are timp de scris prostioare!... Deci, băgați la tărtăcuță, ghinionistii dumneavoastră!

Mai întâi, nu rideți ca proștii, ziua întreagă, fiindcă situația-i dramatică – uneri, tragică; iar la dreme și comedii rid numai oligozii! Superinteligenții nu se hăhăie nici măcar la comedii... Abordați o mină deznădăjduită: mai bine să vă compătimizească lumea, decît să vă invidieze, nu?...
Apoi, renunțați să invitați la masă, duminica, prieteni, șefi, subalterni, foști colegi, viitoare văduve: nu-s vremuri de ntins masa (eventual, e momentul de ntins-o din țară)... Dacă totuși vă sună 10 damblagii, aruncînd un aluziv „e ziua ta, mă zgîrciobule, nu ieși cu marinarii pe covertă?”, invitați-i glacial la un bufet (exagerat de) suedez, și puneți pe masă puțin, da' puțin de tot, din fiecare; și ofer ca model meniul cinei oferite de o mătușă din Tândărei, cu ocazia aniversării frumoasei vîrste de 89 de cotoțolani și 3 zile:

țuică - 20 ml. de persoană; telemea - 15 grame; o măsline; un sfert de gogonea; o felie de piine neagră, veche (să fie spornică!); cîrnat popular - 25 gr.; tobă - 30 gr. (că asta atîrnă greu, nememica!); un sprot afumat de conservă; untură de porc; o gheară de pui fierț, fără pedicură la zi, să nu atragă; 200 ml. vin de depozit, ușor casat - să nu mai ceară betivanii; cafea în cești de 30 ml.; o castană; biscuiți sfărmi-cioși, glazurați...

Lumea a plecat scîrbită, după 10 minute, și bătrîna a rămas cu 75% din produse, puțînd să le servească și la anu' (că nu-s semne că-n 2011 vom scăpa de recesiune!)

Cultural, treaba s-a simplificat cu cărțile - le citiți în format electronic, moka. La Filarmnică... ce să mai dai bani pe bilet, cînd ai acasă, pe CD, orchestra lui Karajan! Și teatrele ar trebui să renunțe la desuetul obicei de-a juca pe scenă, live! Spectacolul se poate trage pe DVD și, ăia din public ahtiați după arta spectacolului, n-au decît să achiziționeze DVD-ul, teatrul făcînd o substanțială economie la curent, femei de serviciu, impresari și plasatoare.

Și pictorii ar fi bine să se recalifice: nu-s atîtea albume de artă? Ai norocoși însă mai pot prinde o biserică, că la biserici și pompe funebre nu-i criză...

Fiind situația albastră, renunțați să așteptați salariul, ori pensia: Guvernul a hotărît impozitarea cu 70% a retribuțiilor bugetarilor și cu 33% a pensiilor. Deci, veți primi banii conveniți o dată la cîteva luni, că prea erați risipitori! Și mi se pare normal: pe cine să pedepsești? Trîntorilor n-ai ce le lua; șo' p'ă ai în putere, care-s și utili societății... Și p'ă ai care-au muncit și au avut proasta inspirație să se dea longevivii!...

Ne-bugetarii, sugarii și elevii, deocamdată au scăpat de impozitare. Dar să nu meargă nici ei prea veseli pe stradă, dintr-o solidaritate precece, măcar!

Vacanțele și concediile se vor restrînge și ele, firește: cine-i acel kamikaze care să mai strige „plec o lună, la Piramide!”, entuziasmul lui inadecvat se va transforma în „fug o zi, la Agigea!”.

Renunțați și la poncife tip „vreau să-mi întemeiez o familie!”, ori la curiozități anacronice gen „ce zestre are fata, tătăie?!”: familie... n-ai cu ce s-o ții; iar zestre, nu mai are azi niciuna, banii de zestre ducîndu-se la ratele de la Bănci.

Pe lîngă toate aceste binevenite povește, draci lectori, vă mai dau una, de încheiere: nervi tari! Optimism! Gîndit pozitiv! Aer curat - că-i gratis. Apă de izvor - că-i limpede. Sau, dacă vi s-a confirmat că de mic făceați... în scîldătoare, optați pentru Loto 6/49, Bingo, Loz în plic etc.

Și sus fruntea, matrozi de uscat!...

• Fiordul Lim,
în apropiere de Gradina

După un mic-dejun consistent de care am avut parte la Hotel Rex din Belgrad, am gonit (la propriu!) pe autostrăzile din Serbia, am trecut pe lângă Zagreb și am lăsat în urmă mai bine de jumătate din Croația. Nu-mi venea să cred că trec prin zone care în urmă cu zece ani reprezentau prima linie a frontului în războiul care a distrus Yugoslavia. Drumuri perfecte, taxe normale, oameni primitivi și localități curate și ordonate ca în Occident.

Însă marea surpriză – ca român – am avut-o la o benzinărie. După ce am ieșit din tunelul Ucka (o minunăție de construcție realizată – culmea! – de Bechtel), la poalele Muntelui Mare (cum aveam să aflăm mai târziu că se numește locul), am oprit să alimentez mașina. În momentul în care am mers să plătesc, femeia de la teighea (după ce s-a uitat, pe fereastră, la numărul de înmatriculare al autoturismului) mi-a răspuns la salutul meu cu un „Bura zil” care mi s-a părut ciudat. Am crezut că a stălcit limba română încercând să fie politicoasă cu un turist venit de departe. Văzându-mi privirea mirată, a continuat: „Cum ie?”... În mod reflex reacționez: „Unde?”... Mă lămurește imediat: „Ici, la noi...”. O întreb dacă știe românește și îmi spune – în engleză - că limba în care mi se adresează este cea vorbită de „rumâri” sau „cici” – cum le spun croații acestor localnici din Istria. Pe moment, nu am înțeles mare lucru din ceea ce îmi spunea femeia. Abia după ce am vizitat, o vreme, Istria croată și o parte din frumoasa regiune Friulli din Italia am înțeles ce comoară românească se află în acele locuri...

Originea coloniilor românești din Istria rămâne o mare controversă în lumea istoricilor. Unii susțin că, în urmă cu vreo 500 de ani, această populație românească a fugit din calea turcilor și a format localitățile de la nord și de la sud de Muntele Ucka, în peninsula Istria. Alții cred că a existat o mare migrare a oierilor din Maramureș și din Țara Oașului, în Evul Mediu, începută în vremea unui voievod al locului pe nume **Radul** (probabil originar din Banat). Drept dovadă ar fi fenomenul de rotacism (înlocuirea sunetului „n” intervo-calic cu „r”) prezent în nordul și vestul României. Astăzi, cu greu înțelege un român ceea ce spune un istro-român, însă oricine poate recunoaște fraze întregi românești în limba pe care o vorbesc, de exemplu, cei din satul istriean **Jeiâni** sau din **Șușnievița**. Cunoscute de localnici sub numele de **ciribiri** și de către filologi ca **vlahii din Istria**, locuitorii acestor sate sunt remarcabili pentru supraviețuirea lor lingvistică. În ultimul secol, numărul lor a scăzut de la 10.000 la doar 300. Ei înșiși se numesc **rumâri**, însă istoricorii din sud au adoptat endonimul de **vlași**. În acest moment, în Croația, **istro-românii** reprezintă o comunitate de până la 1.500 de locuitori (după unele surse optimiste maxim 3.000). Sunt concentrați în opt localități din partea croată și în două localități din partea slovenă a peninsulei Istria. În Croația, este vorba de satul Zejane/ Jeiâni (cel mai mare dintre ele, situat la nord de Muntele Mare sau Ucka) și de satul Susnjevica/Șușnevița sau Val d’Arsa. Mai sunt cătunele Brdo/Bârda, Jesenovik/ Sucodru, Nova Vas/ Nosela, Kostracani/

Comoara românească din Istria croată

Costerceani, Letaj/ Letai și Zankovci din plasa Krsan/ Crisan. În Slovenia, este vorba de localitățile Golac și Poljane.

Multe surse vorbesc și despre alte localități, cum ar fi Dolinsaina, Draga, Drazina, Gradinje, Grobnik, Jelavai, Miheli, Trkovci, Perasi, în care există și astăzi vorbitori ai dialectului istro-român. Sunt date în arhive precum că, înainte de Primul Război Mondial, vorbitori ai acestui dialect se aflau și în alte sate sau cătune din peninsula, cum ar fi Munc, Banasgra, Negri, Cărbune, Cămița, Stara Guna, Corte Alba, Vlașca, Vlahi, Fărăgun, Cătun, Cepici, Lițul, Runchi, Tuplițe, Cuculeani, Rumeri, Romania, Vale, Vlahobreg, Vodite și altele. În 1896, **Teodor T. Burada** publică o listă de 114 localități sau cătune istriote populate atât de români și care își pierduseră, în secolul XIX, limba maternă, dar mai păstrau un sir de caracteristici etnice românești. Toponimia peninsulei demonstrează cu certitudine o prezență masivă a istro-românilor în evul mediu: două așezări cu denumirea **Romania**, altele unsprezece cu denumirea **Cătun**, apoi Vlahova, Rumeni, Spinei, Murari, Sugari, Ciobani, Ciubănici, Ierbuliște, Bolobani, Bolovani, Sărman, Floricici etc. În ultimii ani, autoritățile de la București au ignorat istro-românii. S-au limitat la promisiuni de ajutor și acțiuni de protocol pompoase, rămase fără vreun rezultat. Nici autoritățile croate nu au fost mai darnice.

• Vodnjan, locuit,
în secol,

Acest stat recunoaște că istro-româna aparține patrimoniului cultural european (UNESCO oferă fonduri pentru „conservare”), însă nu recunoaște, în Constituția lor, etnia, de parcă limba aceasta ar fi vorbită doar de fantome...

Primul care a afirmat că vlahii din Istria sunt români a fost călugărul carmelitan **Fra Ireneo della Croce**, în cartea sa „*Historia sacra e profana della città di Trieste*”, publicată la Veneția în 1698. Din scrierile sale rezultă că istro-românii erau numeroși, iar localitățile lor ajungeau până la porțile orașului Trieste. De altfel, vicisitudinile istoriei i-au împins pe acești frați ai noștri către vest, ajungând să colonizeze mare parte din regiunea Friulli (Italia). În perioada interbelică și după 1945 au migrat masiv către Statele Unite, astăzi existând o importantă comunitate istro-română în New York. De altfel, trebuie să spunem că singurii care se bat pentru

supraviețuirea acestei comori culturale românești sunt câțiva intelectuali din diasporă. Poate părea surprinzător faptul că în Trieste funcționează o puternică organizație a istro-românilor - **Asociația „Andrei Glavina”** – care a intervenit la toate forurile europene și internaționale pentru a salva comunitățile din Croația și Slovenia. De asemenea, în Veneția, **Asociația „Decebal – Traian”** se implică în mod constant în promovarea tradițiilor istriene. Din păcate, cu excepția câtorva evenimente modeste organizate de **Asociația ASTRA** din Ardeal, în România nu există un program coerent (al Guvernului, al Academiei, al vreunei mari universități...) pentru recuperarea culturală a acestei inestimabile comori românești pierdută pe țărmurile Adriaticii... Cine mai știe astăzi că marele om de știință **Nicola Tesla**, confiscat de americani, s-a născut într-un sat din Istria, **Smiljan**, și că numele lui adevărat era **Nicolae Tesla**? Poate doar cei care au călătorit cu avionul la Belgrad au descoperit că aeroportul se numește **Nikola Tesla**, la fel și marele muzeu al tehnicii din Serbia. Croații îl revendică și ei, i-au făcut statuie și, în 1957 (pe vremea când încă aparțineau de Yugoslavia), i-au adus rămășițele pământești la Zagreb. La noi nu există nici măcar un liceu care să-i poarte numele... Sau măcar o școală profesională pentru electricieni...

Ștefan RADU

Inițiator al seriei noi: **Radu CĂRNECI** Redactor-șef: **Carmen MIHALACHE**
Ștefan RADU (secretar general de redacție)

Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU (corectură)

Contabilitate: **Anișoara TOMA** Culegere text: **Niculina MOISĂ**

• Revistă editată de **Consiliul Județean Bacău** • Redacția: **Str. Caișilor nr. 7** • Tel/Fax: **0234-512497** • E-mail: **ateneubc@gmail.com** •

• Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la **SC LETEA S.A.** Bacău, str. **Letea 17**, tel.: **0234 572900** • ISSN **1221-5813** •

• Cititorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la **Trezoreria Bacău**, cont: **RO50 TREZ 0615 010X XX00 0317** •

51948465100058 05